

Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta –

Yritysjärjestelyt ja muut erityiskysymykset

Yritysverotus
Pro gradu -tutkielma

Laatija:
Nuutti Berglund

21.2.2022

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Finanssioikeus

Tekijä(t): Nuutti Berglund

Otsikko: Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta – Yritysjärjestelyt ja muut erityiskysymykset

Ohjaaja(t): Jaakko Ossa

Sivumäärä: 84 sivua

Päivämäärä: 21.2.2022

Tutkielmassa tarkastellaan osakeyhtiön sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta (SVOP-rahasto) tapahtuvaa varojenjakoja ja sen verokohtelua. Tarkasteluun otetaan erityisesti TVL 45 a ja EVL 6 c §:ssä asetetut edellytykset, joiden täytyessä varojenjako voidaan verottaa luovutusta koskevien verosäännösten mukaan. Kyse on verosäännösten mukaisesta poikkeustilanteesta, johon liittyy useita tulkintakysymyksiä. Näiden ohella tutkielmassa tarkastellaan tyypillisimpien yritysjärjestelytilanteiden vaikutusta SVOP-rahastosta toteuttavan varojenjaon verotukseen. Oman erityiskysymyksensä tutkielmassa muodostaa muuna omaisuutena (in natura) tapahtuva varojenjako sekä hankintameno-olettaman soveltuminen luovutuksena käsiteltävään varojenjako.

Tutkielman pääasiallisena tavoitteena on muodostaa lukijalle kattava kokonaiskuva SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohtelusta ja siihen liittyvistä tulkintakysymyksistä sekä havainnollistaa mahdollisia verosuunnittelumahdollisuuksia. Tyypillisesti verotukselliset ratkaisut tulevat ajankohtaiseksi viimeistään suunniteltaessa mahdollista yritysjärjestelyä, mutta niillä voidaan katsoa olevan olennainen merkitys jo aiemmin suunniteltaessa yhtiön pääomittamista. Verovelvollisen onkin hyvä olla selvillä erilaisista toimintavaihtoehdoista SVOP-rahastoon tehtyjen pääomansijoitusten osalta jo varhaisessa vaiheessa, sillä tällä voi myöhemmin olla olennainen merkitys verotuksen näkökulmasta.

Tarkastelussa sovellettava tutkimusmetodi on pääasiallisesti oikeusdogmaattinen ja lähdeaineistona hyödynnetään erityisesti kansallista lainsäädäntöä, oikeuskirjallisuudessa esitettyjä kannanottoja sekä ajantasaista oikeuskäytäntöä. Näiden ohella keskeisessä asemassa ovat lain valmisteluaineisto, kuten hallituksen esitykset ja valtiovarainvaliokunnan mietinnöt, sekä Verohallinnon syventävät vero-ohjeet. Käytännön syistä tarkastelu on yritysjärjestelyjen osalta rajattu puhtaasti kotimaisiin tilanteisiin ja SVOP-jaon luovutusvoittoverotuksen edellytyksien osalta tutkielmassa keskitytään erityisesti yritysjärjestelyjen vaikutukseen sekä pääomansijoituksen käsitteeseen.

Keskeisenä tutkimustuloksena havaitaan, että in natura muodossa toteutettavaan pääomansijoitukseen ja SVOP-jakoon liittyy selvä sääntelyn uudistamistarve eikä nykyistä oikeustilaa voida pitää perusteltuna. Tämän ohella tavallisen pääomansijoituksen palauttamiseen liittyvä sääntely on monitulkintaisista ja siihen liittyy edelleen useita tulkintakysymyksiä. SVOP-jaon verokohtelu riippuu vahvasti yhtiön ja verovelvollisen tekemistä valinnoista ja sääntelyn voidaan katsoa vaativan selkeyttämistä erityisesti hankintameno-olettaman soveltumisen osalta.

Avainsanat: pääomanpalautus, pääomansijoitus, pääomatulojen verotus, SVOP-rahasto, varojenjako, vero-oikeus, yritysjärjestelyt

Sisällys

Lähteet	IV
Lyhenteet	IX
Liitteet	X
1 Johdanto	1
1.1 Aiheen tausta ja ajankohtaisuus.....	1
1.2 Tutkimuskysymykset ja metodit.....	3
1.3 Tutkielman lähdeaineisto, rajaukset ja rakenne.....	7
2 Vapaan oman pääoman rahasto ja varojenjaosta yleisesti verotuksessa ..	10
2.1 Yleisesti vapaan oman pääoman rahastosta.....	10
2.2 Varojen jakaminen osakeyhtiöstä ja varojenjaon eri muodot.....	12
2.3 Osinkotulon ja luovutusvoittojen verotuksesta – Osinkoa vai luovutus?.....	15
3 Varojenjakaminen SVOP-rahastosta	24
3.1 Luovutusvoittoverotuksen edellytykset.....	24
3.2 Omistusoikeuden siirtymisen ja yritysmuodon muutoksen vaikutus pääomansijoituksen luonteeseen.....	29
3.3 Määräajan laskeminen ja yritysjärjestelyssä tehtävät valinnat.....	33
3.4 Käyvän arvon ja kirjapitoarvon erotuksen luonne pääomansijoituksena.....	36
4 Varojen jakaminen osana yritysjärjestelyä	38
4.1 Luovutusvoittoverotuksen soveltuminen yritysjärjestelyihin.....	38
4.2 Sulautuminen ja jakautuminen.....	40
4.3 Liiketoimintasiirto ja osakevaihto.....	45
4.4 Yritysjärjestelyt käytännössä.....	48
5 Luovutusvoittoverotus ja hankintameno-olettaman soveltaminen	51
5.1 Yleistä hankintameno-olettamasta.....	51
5.2 Oikeuskäytännön kriittinen tarkastelu.....	54
5.3 Käytännön merkitys kokonaisverotuksen näkökulmasta.....	57
6 ”In natura” tapahtuva varojenjako SVOP-rahastosta	61
6.1 Osingon jakamista ja apporttia koskevat periaatteet.....	61
6.2 Omaisuuserän arvostaminen ja verokohtelu.....	64
6.3 Varojenjakoön liittyvät ongelmat ja tulkinnat.....	72
7 Yhteenveto ja johtopäätökset	80

Lähteet

Kirjallisuus

Aarnio, Aulis, Laintulkinnan teoria. WSOY, Helsinki 1989.

Aarnio, Aulis, Luentoja lainopillisen tutkimuksen teoriasta. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta 2011.

Airaksinen, Manne – Pulkkinen, Pekka – Rasinaho, Vesa, Osakeyhtiölaki II. 2., painos. Talentum 2010.

Andersson, Edward – Penttilä, Seppo, Elinkeinoverolain kommentaari. 14., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2014.

Blomqvist, Aki – Malmivaara, Tero, Osakeyhtiön varojenjako ja verotus. Alma Talent Oy 2016.

Engblom, Ari – Holla, Jyrki – Järvinen, Jussi – Lamminsivu, Suvi – Lampinen, Anne – Lepistö, Markku – Paronen, Vesa – Rautajuuri, Anna-Leena – Sandelin, Eric – Torkkel, Timo – Äimä, Kristiina, Elinkeinoverotus 2021. Edita Publishing Oy 2021. (*Elinkeinoverotus 2021*).

Engblom, Ari, Yritysjärjestelyt ja konsernirakenteet pienyrityksen verosuunnittelussa. Defensor Legis N:o 4/2007, s. 546–556.

Hirvonen, Ari, Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan. Yleisen oikeustieteen julkaisuja 2011.

Husa, Jaakko, Lainopin maailmanviivat – Lainoppi, dualismit ja metodologia., 1.painos. Joensuun yliopiston yhteiskuntapolitiikan ja filosofian laitos 1997.

Immonen, Raimo, Yritysjärjestelyt. 7., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2018.

Immonen, Raimo – Ossa, Jaakko – Villa, Seppo, Osakeyhtiön pääoman hallinta. 2., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2014.

Immonen, Raimo, Varojen arvostaminen yritysjärjestelyissä ja vaikutukset oman pääoman jakamiseen. Verotus 3/2012, s. 236–248.

Immonen, Raimo – Villa, Seppo, Osakeyhtiön varojen käyttö. Talentum Media Oy 2015.

Isotalo, Kalle, Joustava osakeyhtiö verojärjestelmässä. Edilex 2016/28. (<https://www.edilex.fi/artikkelit/16837>, luettu 2.2.2022).

Järvenoja, Markku, Pääomanpalautuksen verotus yritysjärjestelyn jälkeen. Verotus 4/2017, s. 393–404.

Järvenoja, Markku, Yritysjärjestelyjen verotus. 2., uudistettu painos. WSOY 2007.

Kolehmainen, Antti, Tutkimusongelma ja metodi lainopillisessa työssä. Edilex 2015/29. (www.edilex.fi/artikkelit/15461, Luettu 22.1.2022)

Kukkonen, Matti – Walden, Risto, Pk-yrityksen verosuunnittelu. 2., uudistettu painos. Sanoma Pro Oy 2014.

Kukkonen, Matti – Walden, Risto, Elinkeinoverolaki käytännössä. 4., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2020.

Kyläkallio, Juhani – Iiro, Olli – Kyläkallio, Kalle, Osakeyhtiö I-II. Edita Publishing Oy 2017. (*Kyläkallio – Iiro – Kyläkallio 2017*).

Mattila, Pauli, Näkökohtia SVOP-rahastajaon verotuksesta, teoksessa Minne menet vero-oikeus? Juhlajulkaisuja Raimo Immoselle. Turun kauppakorkeakoulu 2013, s. 87–100.

Mattila, Pauli, Osakeyhtiön tehtävien sijoitusten verokohtelu. Verotus 1/2017, s. 5–18.

Myllyoja, Ninni, Listautumisbuumi jatkuu – Putkessa kymmeniä tulokkaita. Arvopaperi 22.1.2022 (<https://www.arvopaperi.fi/uutiset/listautumisbuumi-jatkuu-putkessa-kymmenia-tulokkaita/7cbb7869-4069-4a54-a81b-803c009d4744>, Luettu 9.2.2022).

Myrsky, Matti – Malmgrén, Marianne, Elinkeinotulon verotus. 4., uudistettu painos. Talentum Media Oy 2014.

Myrsky, Matti, Muutoksia osinkoverotuksessamme. Defensor Legis N:o 3/2014, s. 411–423.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo, Osakeyhtiö. II, Pääomarakenne ja rahoitus. 3., painos. Alma Talent Oy 2012.

Mähönen, Jukka – Villa, Seppo, Osakeyhtiö. IV, Osakeyhtiö ja verotus. Talentum Media Oy 2009.

Niskakangas, Tuomas, Sampo jakaa Nordean osakkeita omistajilleen. Helsingin Sanomat 7.8.2019. (<https://www.hs.fi/talous/art-2000006196948.html>, Luettu 24.1.2022).

Nykänen, Pekka, Luovutusvoittoverotuksen soveltamisalasta – erityisesti juoksevan pääomatulon ja luovutusvoiton välisestä rajanvedosta. Edilex 2018/28. (www.edilex.fi/artikkelit/18998, Luettu 19.1.2022)

Nykänen, Pekka, Yhdisteltyjen osakkeiden hankintamenot määritettiin osake-eräkohtaisesti – KHO 2019:66. Edilex 16.9.2019. (www.edilex.fi/artikkelit/20045, Luettu 19.1.2022)

Nykänen, Pekka – Rabinä, Timo, Ajankohtaiskatsaus luovutusvoiton verotusta koskevaan oikeuskäytäntöön vuodelta 2016. Verotus 2/2017, s. 154–169.

Nykänen, Pekka – Rabinä, Timo, Ajankohtaiskatsaus luovutusvoiton verotusta koskevaan oikeuskäytäntöön vuodelta 2017. Verotus 2/2018, s. 150–164.

Nykänen, Pekka, Osakeyhtiöön sijoitettujen varojen verokohtelu. Tilisanomat 17.1.2017. (www.tilisanomat.fi/verotus/osakeyhtiioon-sijoitettujen-varojen-verokohtelusta, Luettu 19.1.2022)

Nykänen, Pekka – Rabinä, Timo, Yksityishenkilöiden luovutusvoittojen verotus. 3., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2013.

Ossa, Jaakko, Tuloverolaki käytännössä. 2., uudistettu painos. Alma Talent Oy 2020. (*Ossa 2020a*)

Ossa, Jaakko, Yritystoiminnan verotus. 3., uudistettu painos. Helsingin Kamari Oy 2020. (*Ossa 2020b*)

Penttilä, Seppo, Varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta – uudet verosäännökset ja niiden ongelmat. Verotus 2/2014, s. 121–137.

Penttilä, Seppo, Varojenjako sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta – ongelmia ja niiden vastauksia. Keskuskauppakamarin suuri veropäivä 2015, s. 39–63.

Penttilä, Seppo, Osakevaihdoissa syntyneen SVOP-rahaston palautus – osinkoa vai luovutuksena verotettavaa tuloa – KHO 2016:103. Edilex 11.8.2016. (www.edilex.fi/artikkelit/16697, Luettu 19.1.2022). (*Penttilä 2016a*)

Penttilä, Seppo, Yritysjärjestelyt ja varojenjako vapaan oman pääoman rahastosta. Verotus 5/2016, s. 452–464. (*Penttilä 2016b*)

Pietarinen, Harri – Welling, Roosa, Helsingin pörssin listautumisennätys meni rikki: ”En vuoden alussa olisi uskaltanut ennustaa, että ihan näin korkealle päästään”, sanoo toimitusjohtaja. Helsingin Sanomat 17.12.2021 (<https://www.hs.fi/talous/art-2000008423572.html>, Luettu 9.2.2022)

Raunio, Merja – Romppainen, Leena – Ukkola, Outi – Kotiranta, Kare, Varojen jakaminen ja verotus osakeyhtiössä. 4., uudistettu painos. KHT-Media Oy 2018.

Salmenhaara, Jaakko, Veronsaajien oikeudenvilvontayksikön henkilöverotuksen ja ennakkoperinnän muutoksenhauista vuonna 2020. Verotus 5/2021, s. 622–631.

Tikka, Kari – Nykänen, Olli – Juusela, Janne – Viitala, Tomi, Yritysverotus I-II. Alma Talent Oy sähköinen teos (fokus.almatalent.fi, päivitetty 16.12.2021).

Tikka, Marja – Nykky, Ulla – Virtanen, Päivi – Heiniö, Seppo – Linnavirta, Reima, Rahoitusinstrumentit – yrityksen kirjanpito, tilinpäätös ja verotus. Sanoma Pro Oy 2014.

Tomperi, Soile, Yritysverotus ja tilinpäätössuunnittelu. Sanoma Pro Oy 2019.

Tuokko, Yrjö, Sijoitetun vapaan oman pääoman rahastosta ja maksukykytestistä. Verotus 5/2009, s. 550–552.

Vehkakoski, Sakke, Svop-rahasto ja varojensiirrot in natura, Osa 1: Yhtiöoikeuden ja kirjanpidon näkökulma. Verotus 3/2021, s. 353–364. (*Vehkakoski 2021a*)

Vehkakoski, Sakke, Svop-rahasto ja varojensiirrot in natura, Osa 2: Tuloverotuksen näkökulma. Verotus 4/2021, s.456–466. (*Vehkakoski 2021b*)

Viitala, Tomi, Osakeyhtiön voitonjaon verotus. Kauppakamari 2014.

Villa, Seppo, SVOP-sijoituksen jakaminen – varojen jakamista vai pääoman palautusta? Defensor Legis N:o 4/2010, s. 336–355.

Villa, Seppo, Velkojan saatavan muuntaminen SVOP-rahastosijoitukseksi. Juhlajulkaisu Jarmo Tuomisto 1952 – 9/6 – 2012, s. 471–486.

Wikström, Kauko – Ossa, Jaakko – Urpilainen, Matti, Vero-oikeuden yleiset opit. Hansaprint Oy 2015.

Virallislähteet

HE 109/2005 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi.

HE 185/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

VaVM 32/2013 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi tuloverolain, elinkeinotulon verottamisesta annetun lain sekä eräiden muiden verolakien muuttamisesta.

Verohallinto 8.3.2007, Verohallinnon ohje Dnro 206/345/2007, Uuden osakeyhtiölain vaikutuksia verotukseen.

Verohallinto 1.1.2020, Verohallinnon ohje Dnro VH/5695/00.01.99/2019, Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa.

Verohallinto 1.1.2021, Verohallinnon ohje Dnro VH/8103/00.01.00.2020, Vapaan oman pääoman rahaston varojenjako verotuksessa.

Oikeus- ja ratkaisukäytäntö

Korkein hallinto-oikeus

KHO 1984 B II 585

KHO 1989 B 532

KHO 2001 T 1245

KHO 2005:24

KHO 2005 T 814

KHO 2005 T 2765

KHO 2009:66

KHO 2012 T 5

KHO 2015:84

KHO 2016:49

KHO 2016:103

KHO 2017:55

KHO 2018 T 5890

KHO 2019:66

KHO 2020:127

Hallinto-oikeudet

Helsingin HAO 16.9.2016 T 16/1012/3

Helsingin HAO 7.8.2017 T 17/0685/3

Pohjois-Suomen HAO 21.10.2020 T 20/0593/2

Pohjois-Suomen HAO 21.10.2020 T 20/0594/2

Keskusverolautakunta

KVL 1988/334

KVL 1997/72

KVL 2004/60

KVL 2010/60

KVL 2012/60

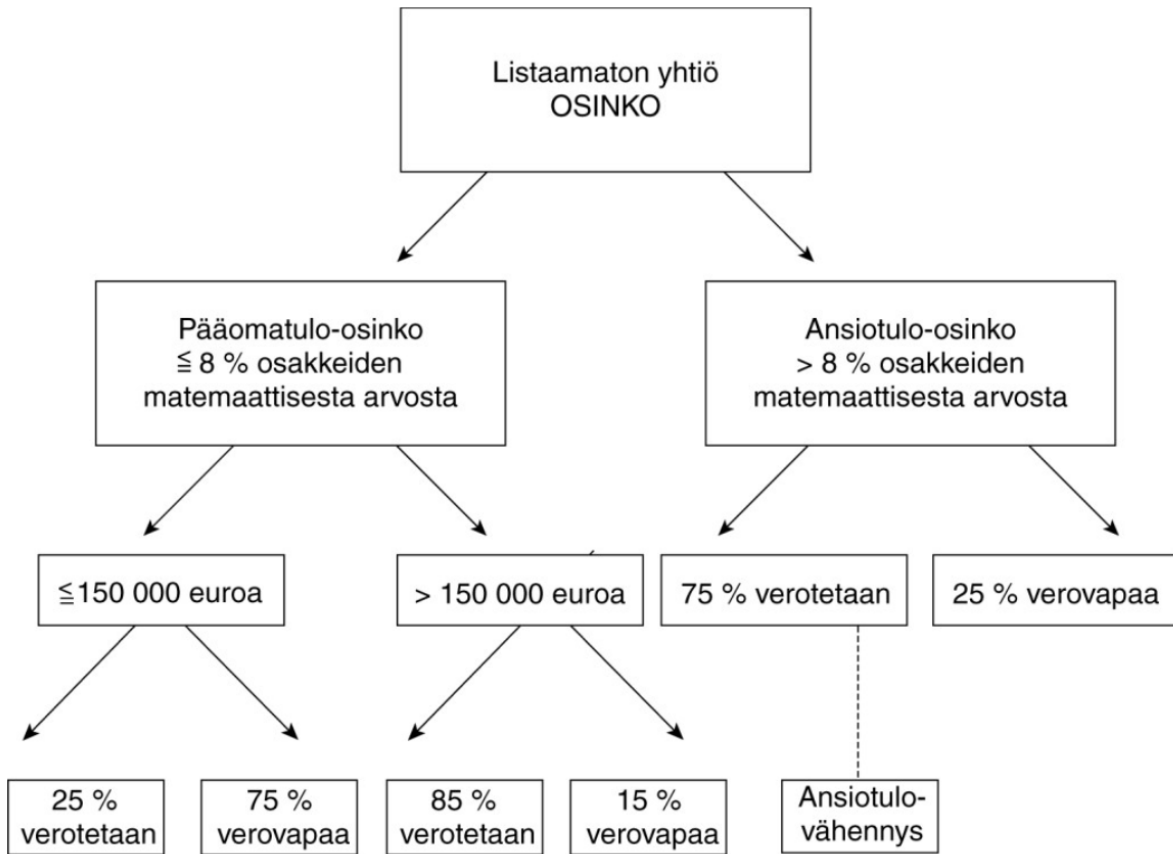

Lyhenteet

Dnro	diaarinumero
esim.	esimerkiksi
EVL	laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968, myös ”elinkeinoverolaki”
HAO	hallinto-oikeus
HE	hallituksen esitys
julk.	julkaistu
kap.	kapitel
KHO	korkein hallinto-oikeus
KILA	kirjanpitolautakunta
KPA	kirjanpitoasetus 30.12.1997/1339
KPL	kirjanpitolaki 1336/1997
ks.	katso
KVL	keskusverolautakunta
mm.	muun muassa
n.	noin
ns.	niin sanottu
OYL	osakeyhtiölaki 624/2006
PK-yritys	pieni tai keskisuuri yritys
s.	sivu
SVOP	sijoitettu vapaa oma pääoma
SVOP-rahasto	sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto
T / t.	taltio
TVL	tuloverolaki 1535/1992
VaVM	valtiovarainvaliokunnan mietintö
vsv	varainsiirtovero
VsVL	varainsiirtoverolaki (29.11.1996/931)
vp	valtiopäivät
vert.	vertaa

Liitteet

Liite 1. Osingonjako listaamattomasta yhtiöstä

1 Johdanto

1.1 Aiheen tausta ja ajankohtaisuus

Erilaiset yritys- ja rahoitusjärjestelyt ovat viime vuosina jälleen nousseet julkiseen keskusteluun ja aihepiiri voidaan nähdä ajankohtaisena. Nykyisessä markkinatilanteessa vieraspääoma voidaan nähdä edullisena vaihtoehtona oman pääoman ehtoiseselle rahoitukselle, sillä korkotasot ovat maailmanlaajuisesti alhaisia ja niiden voidaan ennakoida pysyvän matalalla vielä lähitulevaisuudessa. Lisäksi rahoitusta on nykyisessä markkinatilanteessa laajasti saatavilla, joka on johtanut hyvin aktiiviseen markkinatilanteeseen yrityskauppa- ja pörssilistautumis sektorilla. Aktiivisista markkinoista kertoo esimerkiksi se, että vuonna 2021 rikottiin Helsingin pörssin yli 20 vuoden takainen listautumisennätys ja pörssiin listautui vuoden aikana yhteensä 29 yhtiötä. Listautumisbuumin ja aktiivisen yrityskauppariikkin odotetaan jatkuvan vielä vuonna 2022 olettaen, ettei markkinaolosuhteissa tapahdu olennaisia muutoksia.¹

Yritysjärjestelyihin ja yhtiön erilaisiin rahoitusvaihtoehtoihin liittyy kiinteästi yhtiöiden pääoman jaottelu vapaaseen ja sidottuun omaan pääomaan sekä vieraaseen pääomaan. Tarkastelen tutkielmassa rahoitusvaihtoehtoista erityisesti yhtiön vapaaseen omaan pääomaan kuuluvaa SVOP-rahastoa, joka voidaan nähdä hyvin joustavana ja pääsääntöisesti helppokäyttöisenä rahoitusinstrumenttina. Rahastoon voidaan tehdä esimerkiksi pääomansijoituksia niin osakkeenomistajien kuin yhtiön ulkopuolisten tahojen toimesta. Lisäksi rahastoon tai rahastosta voidaan helposti siirtää varoja yhtiön liiketoiminnan tarpeiden mukaan erilaisilla rahastosiiroilla. SVOP-rahastosta voidaan myös palauttaa osakkeenomistajalle tai muulle sijoituksen tehneelle taholle tämän tekemä pääomansijoitus eikä varojenjako liity erityistä velkojensuojamenettelyä, kuten sidotun oman pääoman tapauksissa. Lähtökohtaisesti varojenjaon hyväksyttävyyden näkökulmasta riittävää on maksukykyisyydestin läpäiseminen.

Yritysjärjestelyillä ja omistajanvaihdostilanteilla on kuitenkin vaikutusta SVOP-rahastosta toteutettavan varojenjaon verokohteluun. Varojenjaon verokohtelusta on säädetty TVL 45 a ja EVL 6 c §:ssä vuoden 2014 luovutusvoittoverouudistuksesta lähtien. Pääsääntönä voidaan nähdä varojenjaon verottaminen osinkona, mutta tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten täytyessä varojenjako voidaan soveltaa luovutusvoittoverotusta, joka tosiasiallisesti voi

---

¹ Ks. Pietarinen – Welling 2021 ja Myllyoja 2022.

johtaa tilanteeseen, jossa varojensaajalle ei aiheudu välittömiä veroseuraamuksia.

Verovelvollisen näkökulmasta tämä voi avata mahdollisuuksia verosuunnitteluun esimerkiksi yritysjärjestelyjen yhteydessä, mutta vastaavasti riskinä voi olla etteivät säännöksessä asetetut luovutusvoittoverotuksen edellytykset enää täyty järjestelyn jälkeen ja mahdollinen verohyöty menetetään.

Nykyisen sääntelyn suppeudesta ja monitulkintaisuudesta voi aiheutua epäselvyyksiä SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon osalta. Ongelmia aiheuttavat esimerkiksi seuraavat tekijät, joita on tarkoitus analysoida tarkemmin tässä tutkielmassa: i) verolainsäädännössä ei ole määritetty pääomansijoituksen käsitettä, ii) TVL 45 a §:ssä esitetyn määräajan laskentaan liittyy epävarmuutta, iii) vaatimus samasta verovelvollisesta pääomansijoituksen tekijänä ja palautuksen saajana, iv) lain sanamuodon ja esitöiden välinen ristiriita luovutusvoittoverotuksen soveltumisesta yritysjärjestelytilanteissa, v) hankintameno-olettaman soveltuminen varojenjako, sekä vi) ”in natura” muodossa tapahtuvaan varojenjako liittyvät erityiskysymykset. Tulkintakysymykset liittyvät pääasiallisesti yritysjärjestelyissä tapahtuviin muutoksiin yhtiön kirjanpidossa ja verotuksessa, mutta niillä voi olla olennainen merkitys järjestelyn kokonaisverotuksen näkökulmasta. Näin ollen mahdolliset vaikutukset SVOP-rahastosta toteutettavaan varojenjako on tärkeä ottaa huomioon jo järjestelyn suunnitteluvaiheessa.

Tutkielman tavoitteena on osittain selventää nykyistä oikeustilaa ja SVOP-jakoon liittyvää verokohtelua. Sääntelyn ja oikeustilan monitulkintaisuutta ei voida pitää verovelvollisen näkökulmasta suositeltavana, sillä se asettaa verovelvolliselle epävarmuutta varojenjaon verotuksen suhteen. Käytännössä verovelvollisella voi olla erityisesti pienten osakeyhtiöiden osalta varsin rajalliset mahdollisuudet selvittää järjestelyyn kohdistuvaa verokohtelua eikä epävarmuutta voida pitää hyvänä myöskään vero-oikeuden legaliteettiperiaatteen näkökulmasta. Perustellusti voidaankin kysyä, tulisiko SVOP-jakoon liittyviä tulkintakysymyksiä ja ongelmia selventää myös lainsäädännöllisillä ratkaisuilla eikä jättää tehtävää vain oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden varaan. Nykyisessä monitulkintaisessa sääntelyssä riskinä on, että mahdolliset veroedut jäävät ainoastaan niiden verovelvollisten käyttöön, jotka ovat aihepiiristä valveutuneita ja seuranneet oikeuskäytännön kehitystä. Tätä

ei voida pitää toivottuna lopputuloksena verovelvollisten tasapuolisen ja yhdenvertaisen verokohtelun näkökulmasta².

Tilannetta vaikeuttaa entisestään se, että SVOP-rahastojen verokohtelua arvioidaan nykyisessä sääntelyssä varojensaajan näkökulmasta. Tämä voi johtaa tilanteeseen, jossa tosiasiallisesti samaa varojenjakoja verotetaan eri verovelvollisilla soveltaen eri verosäännöksiä. Kokonaisverotus erityisesti yritysjärjestelytilanteissa on hyvin tapauskohtaista ja verovelvolliselle on itselleen asetettu lainsäädännössä suhteellisen merkityksellinen rooli varojenjako sovellettavan verokohtelun osalta. Varojensaajan ja yhtiön tekemät valinnat voivat olennaisella tavalla vaikuttaa siihen, kuinka yritysjärjestelyn jälkeistä varojenjakoja SVOP-rahastosta verotetaan. Valintamahdollisuuksista ja niiden vaikutuksesta järjestelyn verokohteluun on hyvä olla tietoinen ennen yritysjärjestelyn ja varojenjaon täytäntöönpanoa.

SVOP-rahastoon tehtävät pääomansijoitukset ovat niihin liittyvistä tulkintakysymyksistä huolimatta varsin yleinen tapa rahoittaa yhtiöiden liiketoimintaa. Pääomansijoituksina tehtyihin varojensiirtoihin ei liity takaisinmaksuvelvollisuutta ja ne kasvattavat yhtiön vakavaraisuutta sekä tämän osakkeiden matemaattista arvoa. Tyypillisesti ulkopuolisen rahoituksen saaminen on osittain sidottu yhtiön riittävän vahvaan omaan pääoman, jota voidaan kasvattaa tekemällä yhtiöön vastikkeeton SVOP-rahastoon merkittävä pääomansijoitus. Näin ollen SVOP-rahastoon tehtävällä pääomansijoituksella voidaan parantaa yhtiön neuvottelumahdollisuuksia saada ulkopuolista rahoitusta ja lisäksi osakkeiden matemaattisen arvon kautta se voi vaikuttaa positiivisesti jaettavissa olevan huojennetun osingon määrään. Osakkeenomistajan on kuitenkin päätöksenteossaan huomioitava, miten SVOP-rahastoon sijoitetut varat voidaan myöhemmin nostaa takaisin yhtiöstä, ja mitkä tällaisen takaisinnoston veroseuraamukset tulevat olemaan. Tutkielmassani selvennetään myös tätä kysymystä SVOP-jaon verokohtelun näkökulmasta.

1.2 Tutkimuskysymykset ja metodit

Tutkielmani tavoitteena on antaa lukijalle kattava yleiskuva SVOP-rahastoihin liittyvistä vero- ja yhtiöoikeudellisista tulkintakysymyksistä, jotka ovat relevantteja erityisesti osakkeenomistajan näkökulmasta osana yritysjärjestelyjä ja tehokasta verosuunnittelua.

---

² Lopputulosta voidaan pitää epätoivottavana myös legaliteetti- eli laillisuusperiaatteen näkökulmasta, sillä verovelvollisen tulisi pystyä riittävällä tarkkuudella ennakoimaan toimistaan aiheutuvat veroseuraamukset.

Oikeuskirjallisuudessa on käsitelty melko kattavasti erilaisia tavanomaisia rahastoon liittyviä tulkintakysymyksiä, joista osaa on käsitelty aina KHO:ssa asti³. Edellä kohdassa 1.1 todetuista perusteluista, aihepiiriin liittyy kuitenkin edelleen tulkinnanvaraisuutta ja voimassaolevaa sääntelyn tilaa voidaan perustellusti kritisoida. Myös oikeuskirjallisuudessa on esitetty toisistaan poikkeavia kannanottoja, jotka perustuvat pitkälti oikeudellisen sääntelyn vähyyteen ja lain avoimeen kirjoitusasuun⁴.

Pääasiallisen tutkimuskysymyksen tutkielmassani muodostaa SVOP-rahastosta suoritettujen varojenjaon tarkastelu erityisesti vero- ja yhtiöoikeuden näkökulmasta. Tavoitteenani on tarkastella muun muassa SVOP-rahastoon liittyviä verosuunnittelun mahdollisuuksia erityisesti yritysjärjestelytilanteissa. Perinteisesti nämä mahdollisuudet ovat voineet liittyä esimerkiksi kirjanpidossa toteutettaviin rahastosiirtoihin, joissa varoja siirtyy sidotusta pääomasta vapaaseen pääomaan, tai varojen arvostamiseen niiden käypään arvoon ilman suoria verovaikutuksia.

SVOP-rahastosta suoritettavaa varojenjakoja verotetaan lähtökohtaisesti osinkona, mutta verovelvollisen vaatimuksesta ja tiettyjen edellytysten täytyessä varojenjako voidaan soveltaa myös luovutusvoittoa koskevia periaatteita⁵. Varojenjaon verotuksen luonteesta johtuen tutkielmassa on perusteltua tarkastella osingonjaon ja luovutusvoittoverotuksen välistä verotehokkuutta tilanteissa, joissa yhtiön osakkeenomistajana on holdingyhtiö tai se on suorassa henkilöomistuksessa. Yhtiön ja osakkeenomistajan näkökulmasta on tärkeää selvittää jaon verotuksellinen tehokkuus, sillä varojenjako SVOP-rahastosta verotetaan luovutuksena ainoastaan verovelvollisen omasta pyynnöstä. Aihetta käsitellään tarkemmin luvussa 2.3.

Keskeisen osan tutkielmasta muodostaa myös SVOP-rahastoon liittyvien tulkintakysymysten tarkempi analysointi. Näihin lukeutuvat muun muassa luovutusvoittoverotuksen edellytysten läpikäynti viimeisimmän oikeuskäytännön ja -kirjallisuuden valossa sekä ”in natura” varojenjako liittyvät ongelmat SVOP-rahaston tapauksessa. Erityisesti ”in natura” muodossa tapahtuvaan varojenjako liittyi useita ongelmakohtia, joihin ei nykyisessä lainsäädännössä ole suoria vastauksia. Tältä osin keskeiseksi kysymykseksi muodostuu

---

³ Ks. esimerkiksi KHO 2016:103 ja KHO 2017:55.

⁴ Ks. oikeuskirjallisuuden eriävistä kannanotoista esim. Viitala 2014, s. 120 ja Penttilä 2015, s. 61.

⁵ Ks. luovutusvoittoverotuksen edellytyksistä TVL 45 a § ja esim. Myrsky – Malmgrén 2014, s. 573–577.

esimerkiksi se, voidaanko osingonjakoon soveltuvia verotusperiaatteita soveltaa sellaisenaan myös SVOP-rahastosta tapahtuvaan ”in natura” muotoiseen varojenjakoon.

”In natura” muotoista SVOP-jakoa ei ole juurikaan käsitelty oikeuskirjallisuudessa ja siihen liittyy selvä lisätutkimuksen tarve myös käytännön yritystoiminnan näkökulmasta.

Tavoitteenani on yleisten periaatteiden avulla muodostaa lukijalle kuva ”in natura” muotoisen SVOP-palautuksen ja pääomansijoituksen veroseuraamuksista sekä vastata tyypillisimpiin käytännön kysymyksiin, joilla voidaan katsoa olevan myös tutkimuksellista arvoa. Tavallisen SVOP-rahastopalautuksen osalta aihepiiriä on jo aiemmin käsitelty oikeuskirjallisuudessa, mutta luovutusvoittoverotuksen edellytyksiin liittyy edelleen tutkimuksen kannalta mielenkiintoisia kysymyksiä, sillä kirjallisuudessa esitetyt kannanotot ovat osittain toisistaan poikkeavia eikä aihepiiriin liittyvästä sääntelystä ole esitetty kattavaa kokonaiskuvausta. Lisätutkimuksen tarpeen voidaan nähdä liittyvän erityisesti pääomansijoituksen käsitteeseen ja hankintameno-olettaman soveltamiseen, joiden osalta oikeustila ei vielä ole vakiintunut.

Tarkasteluun otetaan kuitenkin luovutusvoittoverotuksen edellytykset kokonaisuudessaan, sillä tavoitteenani on muodostaa lukijalle kattava yleiskuva voimassaolevasta sääntelystä ja sen osakeyhtiölle asettamista vaatimuksista. Nämä liittyvät esimerkiksi kirjanpidon hallinnointiin sekä yhtiössä tehtäviin yleisen tason johtamispäätöksiin kuten hallituksen ja yhtiökokouksen pöytäkirjoihin. Varsinaisista luovutusvoittoverotuksen edellytyksistä tarkastelen erityisesti sitä, milloin sijoituksen tekijä ja palautuksensaaja eivät ole enää verotuksellisessa mielessä sama taho sekä miten osakkeen omistusoikeuden siirtyminen vaikuttaa pääomansijoituksen luonteeseen ja tämän verokohteluun. Näiden ohella kiinnitän erityistä huomiota siihen, voidaanko lainsäädännössä asetetun 10 vuoden määräajan laskentaan vaikuttaa yritysjärjestelyssä tehtävillä valinnoilla ja voidaanko SVOP-rahaston varojenjaossa syntyvän luovutusvoiton laskemisessa käyttää hankintameno-olettamaa.

Hyödynnän tutkielmassani yleisesti käytettyjä oikeustieteen tutkimusmenetelmiä, joista keskeisimmässä roolissa on oikeusdogmatiikka eli voimassaolevan oikeuden säännösten tulkinta ja systematisointi. Tämän lisäksi tarkastelen luvussa kuusi käsiteltävää ”in natura” muodossa tapahtuvaa varojenjakoa myös osittain *de lege ferenda* näkökulmasta ja pyrin

esittämään erilaisia lainsäädännöllisiä ratkaisumalleja, joihin tuleva lainsäädäntö voisi perustua yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan näkökulmasta⁶.

Yleisesti ottaen oikeustieteessä käytettävät metodit ovat pitkälti avoimia ja tietyllä tapaa ”säännöttömiä” antaen kirjoittajalle runsaasti harkintavaltaa⁷. Ensisijaisesti tämä voidaan nähdä tutkimuksen kannalta positiivisena asiana, sillä se voi johtaa metodien moninaiseen käyttöön ja niin sanottuun metodiseen pluralismiin⁸. Tutkielmani ja sen tavoitteiden näkökulmasta on kuitenkin perusteltua pitäytyä oikeusdogmatiikassa eli lainopissa, jonka sisältö on oikeustieteen tavoin vakiintunut⁹. Tästä syystä en käsittele tarkemmin muita oikeustieteen osa-alueita kuten oikeusteoriaa tai monitieteisiä oikeusoppeja. Kuitenkin on hyvä tiedostaa, että myös lainoppiin liittyy omia heikkouksia. Yhtenä tällaisena voidaan nähdä sen perustuminen hyvin vahvasti kvalitatiivisiin menetelmiin, jotka ovat varsin usein epäselvemmin hahmotettavia kuin esimerkiksi luonnontieteissä käytettävät kvantitatiiviset menetelmät.

Varsin vakiintuneesti lainopin tärkeimpänä tehtävänä voidaan pitää tiedon tuottamista voimassaolevasta oikeudesta¹⁰. Lähtökohtaisesti tämä toteutuu oikeudellisten tekstien ja oikeuslähteiden tulkinnalla, jonka avulla pyritään selvittämään ja täsmentämään oikeusnormien ajatussisältöä. Tietyllä tapaa lainoppi on siis tulkintatiedettä, jossa pyritään selvittämään oikeusnormien merkityssisältöä erilaisten tulkintametodien avulla. Hyödynnän tutkielmassani pääasiallisesti sanamuodon mukaista ja systemaattista tulkintaa. Sanamuodon mukaisessa tulkinnassa pidättäydytään lähtökohtaisesti lakitekstin arkikielen mukaisessa normaalimerkityksessä. Systemaattisessa tulkinnassa lain ilmaisu tulkittaessa huomioidaan oikeusjärjestyksen systematiikka ja oikeusjärjestys kokonaisuudessaan. Näiden ohella pyrin tutkielmassani soveltamaan myös historiallista tulkintaa eli perustamaan tarkastelun osittain lainsäätäjän tarkoitukseen.¹¹

---

⁶ Kolehmainen 2015, s. 3

⁷ Hirvonen 2011, s. 7. Katso metodeista tarkemmin Aarnio 2011, s. 12–13 ja Husa 1997, s. 97–99. Oikeustieteessä metodilla tarkoitetaan tutkimusmenetelmiä, joiden avulla oikeudesta hankitaan ja analysoidaan tietoa sekä tehdään johtopäätöksiä.

⁸ Hirvonen 2011, s. 8–9.

⁹ Husa 1997, s. 20–21.

¹⁰ Ks. esimerkiksi Aarnio 2011, s. 39 ja 97.

¹¹ Hirvonen 2011, s. 37–40.

1.3 Tutkielman lähdeaineisto, rajaukset ja rakenne

Erilaiset oikeuslähteet jaotellaan tyypillisesti niiden velvoittavuuden mukaisesti vahvasti velvoittaviin, heikosti velvoittaviin ja sallittuihin oikeuslähteisiin¹². Tutkielmassani pyrin tuomaan kattavasti esille oikeuslähteitä jokaisesta eri alaluokasta ja erityisesti analysoimaan heikosti velvoittavia oikeuslähteitä, kuten tuomioistuinratkaisuja, oikeuskirjallisuuden ja lain sanamuodon perusteella.¹³

Vahvasti velvoittaviin oikeuslähteisiin luetaan ensisijaisesti lainsäädäntö, jonka sisällä noudatetaan omaa normihierarkiaansa. Tämän mukaisesti perustuslailla on etusija suhteessa tavalliseen lainsäädäntöön sekä vastaavasti Euroopan unionin oikeus menee perustuslain edelle. Vahvasti velvoittavia oikeuslähteitä ja niiden välistä normihierarkiaa ei voida sivuuttaa oikeudellisessa tarkastelussa vaan mahdolliset tulkintakannanotot on voitava perustella ottaen huomioon kulloinkin voimassaoleva lainsäädäntö.

Oikeudellisessa tarkastelussa on otettava huomioon myös heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet. Heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin luetaan pääasiallisesti lainvalmistelutyöt kuten hallituksen esitykset, ja prejudikaatit eli tuomioistuinratkaisut. Näissä esitetyistä kannanotoista voidaan perustellusti poiketa, mikäli esitetyt argumentit puoltavat toisenlaista tulkintaa. Kolmannen oikeuslähteiden luokan muodostavat sallitut oikeuslähteet. Näissä esitetyistä kannanottoista voidaan poiketa myös ilman erillisiä perusteluja, mutta niiden avulla voidaan kuitenkin vahvistaa esitettyjä tulkintavaihtoehtoja. Sallittuihin oikeuslähteisiin luetaan muun muassa oikeustiede, oikeusperiaatteet ja mahdolliset reaaliset argumentit.¹⁴

Tutkielman lähdeaineisto muodostuu pääasiallisesti oikeuskäytännössä ja oikeuskirjallisuudessa esitetyistä tulkinnoista ja kannanotoista, joita pyrin tarkastelemaan ensisijaisesti vero- ja yhtiöoikeuden näkökulmasta. SVOP-rahastoihin liittyvää julkaistua oikeuskäytäntöä on olemassa melko vähäisesti, joten tutkielmassa keskitytään erityisesti oikeuskirjallisuudessa esitettyihin kannanottoihin. Oikeudellisten kysymysten tarkastelu on rajattu puhtaasti kansallisiin tilanteisiin ja yritysjärjestelyistä käsitellään vain yleisimmät muodot, joihin lukeutuvat sulautuminen, jakautuminen, osakevaihto ja liiketoimintasiirto.

---

¹² Aarnio 1989, s. 220–221.

¹³ Ks. oikeuslähdeopista ja oikeuslähteiden luokittelusta tarkemmin Aarnio 2011, s. 65–70.

¹⁴ Hirvonen 2011, s. 42–43.

Oikeudellisen sääntelyn näkökulmasta perustan tarkastelulle muodostavat TVL 45 a ja EVL 6 c §, jotka sääntelevät SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon verokohtelua.

Tutkimuskysymysten tarkastelu on perusteltua aloittaa luvussa kaksi aihepiirin yleisluontoisella kuvauksella, jotta lukijalle muodostuu kokonaiskuva osakeyhtiöstä tapahtuvan varojenjaon verotuksellisesta kohtelusta sekä vapaan oman pääoman rahaston merkityksestä osana yhtiön toimintaa. Oikeuskirjallisuudessa SVOP-rahastoa on luonnehdittu muun muassa oman pääoman ”kaatopaikaksi”, johon voidaan merkitä niin realisoituneita kuin realisoitumattomiakin eriä¹⁵. Käsittääkseni luonnehdinta on jokseenkin harhaanjohtava, sillä rahastolla on usein tärkeä funktio osana yhtiöiden toimintaa ja rahoitusta. Luvussa kaksi pyrin selkeyttämään SVOP-rahaston roolia osana yhtiön toimintaa sekä antamaan siitä lukijalle kattavan yleiskuvan. Tämän ohella tuon luvussa esille luovutus- ja osinkoverotuksen välisiä eroja niin osakeyhtiön kuin yhtiön osakkeenomistajankin näkökulmasta. Tämä on perusteltua erityisesti siksi, että SVOP-rahastosta tapahtuvaa varojenjakoä verotetaan luovutuksena ainoastaan osakkeenomistajan vaatimuksesta, ja verovelvollisella on siis tietynasteinen mahdollisuus valita luovutus- ja osinkoverotuksen välillä.

Luvussa kolme perehdytään tarkemmin SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjakoön ja luovutusvoittoverotuksen edellytyksiin. Pääsääntöisesti rahastosta tapahtuvaa varojenjakoä verotetaan osinkona, mutta tiettyjen edellytysten täytyessä sitä voidaan verottaa vaihtoehtoisesti luovutuksena. Käyn luvussa läpi luovutusvoittoverotuksen edellytykset yleisluontoisesti ja otan tarkemman analyysin kohteeksi pääomansijoituksen käsitteen sekä sääntelyyn sovellettavan 10 vuoden määräajan.

Edellytysten läpikäynnin ja analysoinnin jälkeen keskityn luvussa neljä varojen jakamiseen SVOP-rahastosta osana yritysjärjestelyä. Tarkastelu on rajattu ainoastaan yleisimpiin yritysjärjestelymuotoihin ja puhtaasti kotimaisiin tilanteisiin. Kiinnitän erityistä huomioita sulautumisen ja jakautumisen yleisseuraantoluonteeseen sekä tämän vaikutukseen järjestelyjen verokohtelulle. Tavoitteena on käydä läpi keskeisimmät verotukselliset erot järjestelyjen välillä viimeisimmän oikeuskäytännön valossa.

Tutkielman viidennessä luvussa tarkastelen hankintameno-olettaman soveltumista SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjakoön. Tarkastelun keskiössä on erityisesti Helsingin hallinto-

---

¹⁵ Näin esimerkiksi Tuokko 2009, s. 550.

oikeuden ratkaisu 17/0685/03, jossa todettiin ettei SVOP-rahastosta tapahtuvien varojen luovutusvoiton laskemisessa voitu soveltaa hankintameno-olettamaa. Kuitenkin ratkaisun prejudikaattiarvoa heikentää se, ettei ratkaisusta valitettu korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai haettu valituslupaa. Lisäksi oikeuskirjallisuudessa on esitetty eriäviä kannanottoja hankintameno-olettaman soveltumisesta¹⁶.

Luvussa kuusi käsittelen lyhyesti ”in natura” muodossa tapahtuvaa varojenjako SVOP-rahastosta, jonka jälkeen esitän luvussa seitsemän tutkielman johtopäätökset ja lisätutkimustarpeen. Nykyinen lainsäädäntö ei käsittele ”in natura” varojenjako ja oikeustilaan sisältyä merkittävää epävarmuutta, joka voi johtaa verovelvollisen kohdalla erittäin epäedulliseen tilanteeseen. Pyrin luvussa kuusi selkeyttämään nykyiseen oikeustilaan liittyviä ongelmia ja tulkintakysymyksiä sekä tuomaan esille mahdollisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja *de lege ferenda* hengessä.¹⁷

---

¹⁶ Ks. esimerkiksi hankintameno-olettaman puolesta Viitala 2014, s. 120 ja vastaan Ossa 2020a, s. 358 sekä Penttilä 2015, s. 61.

¹⁷ ”In natura” muodossa tapahtuvaa varojenjako SVOP-rahastosta on käsitelty oikeuskirjallisuudessa hyvin vähäisesti. Ks. aihepiiristä esimerkiksi Vehkakoski 2021a ja 2021b.

2 Vapaan oman pääoman rahasto ja varojenjaosta yleisesti verotuksessa

2.1 Yleisesti vapaan oman pääoman rahastosta

Osakeyhtiön pääoma jaetaan kirjanpidollisessa tarkastelussa omaan ja vieraaseen pääomaan, joista oma pääoma jaetaan edelleen OYL 8:11:n mukaisesti sidottuun omaan pääomaan ja yhtiön vapaaseen omaan pääomaan. Yhtiö voi jakaa varoja lähtökohtaisesti ainoastaan sen vapaasta omasta pääomasta, johon lukeutuvat kumuloituneet voittovarot eli edellisten tilikausien voitto, sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto ja muut yhtiöjärjestykseen perustuvat vapaaehtoiset rahastot. Keskeisimpiä näistä ovat varojenjaon näkökulmasta edellisten tilikausien voitto ja SVOP-rahasto.

Erytisesti SVOP-rahastolla on edellä mainituista vapaan oman pääoman eristä keskeinen asema yhtiön toiminnassa ja varojenjaossa. Rahastoon voidaan merkitä varoja useista eri lähteistä ja sinne merkitään myös kaikki sellaiset oman pääoman sijoitukset, joita ei merkitä mihinkään muuhun rahastoon¹⁸. Varsin tyypillisesti myös yhtiön tilikauden voitto saatetaan merkitä kirjattavaksi SVOP-rahastoon, josta se voidaan myöhemmin jakaa osakkeenomistajille osinkona ellei yhtiö keksi varoille toista käyttötarkoitusta. SVOP-rahasto voidaan nähdä instrumenttina huomattavasti joustavampana ja monipuolisempänä verrattuna esimerkiksi yhtiön voittovaroihin, joihin voidaan nimensä mukaisesti kirjata ainoastaan yhtiön tilikauden voitto. SVOP-rahastoon tehtävä rahastokirjaus voi esimerkiksi syntyä velan konvertoimisesta pääomansijoitukseksi tai rahastoon varoja voi sijoittaa jopa täysin yhtiön ulkopuolinen taho, jolloin pääomansijoitus lisää välillisesti yhtiön kaikkien osakkeenomistajien varallisuutta, sillä pääomansijoitukseen ei liity takaisinmaksuvelvollisuutta.

SVOP-rahastoon tehdyt kirjaukset ovat laajasti jakokelpoisia, kunhan varojenjaon yleiset edellytykset ja osakeyhtiölain periaatteet otetaan varojenjaossa huomioon. Näin ollen esimerkiksi osakeannin yhteydessä osakkeista maksettu merkintämaksu voidaan kirjata SVOP-rahastoon ja jakaa sittemmin takaisin osakkeenomistajille¹⁹. Vastaavasti yritysjärjestelyiden yhteydessä voidaan varoja merkitä kirjattavaksi SVOP-rahastoon.

---

¹⁸ Tuokko on artikkelissaan esimerkiksi luonnehtinut SVOP-rahastoa eräänlaiseksi vapaan oman pääoman kaatopaikaksi, sillä sinne voidaan merkitä myös sellaiset varat, joille ei ole muuta sijoituspaikkaa. Ks. Tuokko 2009, s. 550.

¹⁹ Mähönen 2009, s. 212–213.

Tosiasiallisesti on siis mahdollista, että yritysjärjestelyn yhteydessä yhtiön varoja siirtyy esimerkiksi sidotusta omasta pääomasta SVOP-rahastoon eli varojenjakoelkelpoiseen vapaaseen pääoman, josta ne voidaan myöhemmin jakaa osakkeenomistajille.²⁰ Käsittelen yritysjärjestelyn yhteydessä tapahtuvaa varojenjakoja ja siihen liittyviä erityiskysymyksiä tarkemmin luvussa neljä.

SVOP-rahastosta tapahtuvaa varojenjakoja koskevat säännökset löytyvät EVL 6 c ja TVL 45 a §:stä, jonka mukaan rahastosta tapahtuvaa varojenjakoja verotetaan joko osinkoa tai luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten mukaan. Pääsääntönä on varojenjaon verottaminen tavallisena osingonjakona ja luovutusvoittoverotusta sovelletaan ainoastaan tilanteissa, joissa säännöksessä mainitut erityisedellytykset täyttyvät. Käsittelen edellytyksiä tarkemmin luvussa tutkielman luvussa kolme. Lähtökohtaisesti verovelvollisella on edellytyksien täytyessä mahdollisuus valita varojenjakoan sovellettavan verotusperiaatteen välillä. Tapauskohtaisesta tilanteesta riippuen varojenjaon saajalle voi olla verotuksellisesti edullisempaa soveltaa jakoon joko osinko- tai luovutusvoittoverotusta.

TVL 45 a §:n sanamuodon mukaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatua varojenjakoja vapaan oman pääoman rahastosta pidetään veronalaisena luovutuksena siltä osin kuin verovelvolliselle palautetaan tämän yhtiöön tekemä pääomansijoitus, ja pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta sekä verovelvollinen esittää edellä mainittujen edellytysten täyttymisestä luotettavan selvityksen. Lain sanamuodosta huomataan, että luovutusvoittoverotusta voidaan soveltaa ainoastaan listaamattomasta yhtiöstä tapahtuvaan varojenjakoan. Näin ollen julkisesti noteeratusta yhtiöstä saatua SVOP-rahaston palautusta verotetaan sen saajalla aina osinkona ja siihen sovelletaan osinkoverotusta koskevia säännöksiä²¹.

Luovutusvoittoverotuksen edullisuus perustuu siihen, että luovutusvoiton määrää laskettaessa vähennetään jaosta osakkeen poistamaton hankintameno aina luovutuksena pidettävän varojenjaon määrään saakka. Näin ollen, mikäli osakkeenomistajalla on käytössään vähennyskelpoista hankintamenoa, ei luovutuksena verotettavasta varojenjaosta aiheudu suorita veroseuraamuksia. Oman erityiskysymyksensä muodostaa hankintameno-olettaman soveltaminen varojenjaon yhteydessä. Kysymykseksi muodostuu, onko osakkeenomistajalla

---

²⁰ Mähönen 2009, s. 213.

²¹ Ossa 2020a, s. 359.

mahdollisuutta vähentää saamastaan luovutuksena verotettavasta varojenjaosta hankintameno-olettaman mukainen prosenttiosuus (20 tai 40 %), mikäli hänellä ei ole käytettävissä olevaa todellista hankintamenoa. TVL 46 a §:ssä ei mainita hankintameno-olettaman soveltumisesta, joten tältä osin voidaan perustella monenlaisia lähestymistapoja. Käsittelen näitä tarkemmin tutkielman luvussa viisi.

Tutkielmassa keskitytään vapaan oman pääoman rahastoista ensisijaisesti SVOP-rahastoon, sillä sen hyödyntäminen lienee käytännössä yleisintä. Huomionarvoista on kuitenkin se, että samaa sääntelyä ja oikeuskirjallisuudessa sekä oikeuskäytännössä esitettyjä kannanottoja voitaneen usein soveltaa myös muista vapaan oman pääoman rahastoista tapahtuvaan varojenjako. Lisäksi varojenjako sovellettavat edellytykset ja yleiset osakeyhtiöoikeudelliset periaatteet tulevat arvioitavaksi varojenjaon yhteydessä riippumatta siitä, mistä vapaan oman pääoman erästä jako toteutetaan.

2.2 Varojen jakaminen osakeyhtiöstä ja varojenjaon eri muodot

Osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja ainoastaan OYL 13:1:ssä säädetyin tavoin. Näihin lukeutuvat i) voitonjako (osinko) ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta, ii) osakepääoman alentaminen, iii) omien osakkeiden hankkiminen ja iv) yhtiön purkaminen sekä rekisteristä poistaminen. Mikäli varoja jaetaan muulla liiketapahtumalla, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, on kyseessä laitton varojenjako. Käsittelen tutkielmassa varojenjako-tyyppimuodoista ainoastaan voitonjakoa osinkona ja vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuvaa pääomanpalautusta. Kuitenkin myös muut varojenjako-tyyppimuodot on hyvä tiedostaa, sillä esimerkiksi omien osakkeiden hankkimista voidaan usein käyttää vaihtoehtona osingonjaolle, ja niihin sovelletaan samoja yleisiä varojenjako koskevia periaatteita.

Aloitin varojen jakamisen tarkastelun käymällä lyhyesti läpi varojenjako ohjaavat yhtiöoikeudelliset periaatteet, jotka on koottu OYL:n ensimmäiseen lukuun. Periaatteiden läpikäyminen helpottaa OYL:n sääntelykokonaisuuden ymmärtämistä ja erityisesti rajanvetoa tilanteissa, joissa lainsäädäntö ei anna suoraa vastausta tulkintakysymykseen. Varojenjaon näkökulmasta keskeisinä periaatteina voidaan pitää i) yhtiön pääoman pysyvyyttä (OYL 1:3), ii) yhtiön toiminnan tarkoitusta (OYL 1:5), iii) yhdenvertaisuusperiaatetta (OYL 1:7), sekä iv) johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoitetta (OYL 1:8).

Pääoman pysyvyyttä koskeva periaate liittyy yhtiön velkojien suojaan ja yhtiön oman pääoman koskemattomuuteen. Sen merkitys nykyisessä nimellisarvottomassa pääomajärjestelmässä voidaan perustellusti kyseenalaistaa, sillä yksityisellä osakeyhtiöllä ei enää ole minimipääomaa. Julkisen osakeyhtiön minimipääoma on OYL 1:3:n mukaan 80 000 euroa, mutta varsin usein yhtiöiden koko huomioon ottaen ei tämä tosiasiallisesti suojaa yhtiön velkojia. Lisäksi nimellisarvottomassa pääomajärjestelmässä osakkeiden merkintähinta on mahdollista merkitä kokonaan tai osittain yhtiön vapaaseen omaan pääomaan, esimerkiksi SVOP-rahastoon, josta se on myöhemmin jaettavissa suoraan osakkeenomistajille. Näin ollen yhtiön sidotun pääoman ”koskemattomuus” varojenjaossa voidaan nähdä varsin vähämerkityksellisenä, ja esimerkiksi yhtiön maksukykyisyyttä koskeva sääntely turvaa huomattavasti paremmin velkojien asemaa.²²

Osakeyhtiölaissa on säädetty olettamasta, jonka mukaan osakeyhtiön tarkoituksena on tuottaa harjoittamallaan toiminnalla voittoa yhtiön osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty toisin (OYL 1:5). Huomionarvoista säännöksen sanamuodossa on se, että yhtiön tarkoituksena on tuottaa voittoa kaikille sen osakkeenomistajille eikä vain rajatulle omistajajoukolla. Tästä lähtökohdasta voidaan poiketa ainoastaan yhtiöjärjestyksen nimenomaisella määräyksellä, käyttäen apuna esimerkiksi erilaisia osakesarjoja. Voitontavoittelun ohella yhtiön tulee toiminnallaan pyrkiä turvaamaan toiminnan jatkuminen eli yhtiön tulee tavoitella voittoa pitkäjänteisesti tavalla, joka maksimoi voiton pitkällä aikavälillä²³. Voitontavoittelu näyttäytyy osakkeenomistajille usein osingonjaon muodossa, mutta se ei tarkoita, että yhtiön tulisi aina jakaa voitto osakkeenomistajille²⁴. Näin on lähtökohtaisesti vain silloin, kun yhtiöllä ei ole tuottavampia kohteita kyseiselle varallisuudelle eikä se tarvitse sitä toimintansa harjoittamiseen.

Yhdenvertaisuusperiaatteen osalta kyse on siitä, ettei yhtiössä saada ryhtyä toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella (OYL 1:7). Säännöksen keskeisenä tavoitteena on suojata yhtiön vähemmistöosakkeenomistajia ja varmistaa osakkaiden tasapuolinen kohtelu. Periaatteessa keskeistä on, että samanlaiset oikeudet tuottavien osakkeiden haltijoilla on

---

²² Blomqvist - Malmivaara 2016, s. 21–22.

²³ HE 109/2005, s. 35.

²⁴ Blomqvist – Malmivaara 2016, s. 17.

keskenään yhdenvertainen asema ja kohtelu. Käsittelen periaatetta tarkemmin luvussa 6.1, jossa tuon esille myös varojenjakoön sovellettavia yleisiä edellytyksiä. Näihin lukeutuvat muun muassa tase- ja maksukykytesti. Tiivistäen varojenjaossa tulee ottaa huomioon yhtiöoikeudellisten periaatteiden ohella myös tiettyjä yleisiä edellytyksiä, jotka voivat liittyä esimerkiksi kirjanpitoon tai yhtiön maksukykyyn.

Viimeisenä varojen jakamista ohjaavana yhtiöoikeudellisena periaatteena voidaan mainita johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoite. Periaate ilmenee OYL 1:8:stä, jonka mukaan yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. Sanamuotonsa mukaisesti johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvoite kohdistuu ensisijaisesti yhtiöön, mutta välillisesti kyseessä on myös osakkeenomistajien edun huomioiminen. Osakkeenomistajien edun mukaista on luonnollisesti se, että yhtiö menestyy ja johto toimii yhtiön parhaaksi kasvattaen sen arvoa ja tuotto-odotusta. Hallituksen esityksessä on nimenomaisesti mainittu, että lojaliteettivelvollisuus on suhteessa kaikkiin osakkeenomistajiin, eikä johto saa päätöksenteollaan ajaa esimerkiksi vain keskeisimpien tai suurimpien osakkeenomistajien etua²⁵.

Velvoitteiden laiminlyönnissä riskinä on johdon vahingonkorvausvastuu, jota arvioidaan päätöksentekohetkellä valinneiden olosuhteiden ja jokaisen yksilöllisten ominaisuuksien perusteella. Arvioinnin lähtökohtana on se, miten huolellisesti toimiva henkilö olisi samanlaisella tiedolla ja osaamisella menetellyt vastaavassa tilanteessa. Mahdollisen vahingonkorvausvastuun minimoimiseksi on tärkeää dokumentoida tehdyt päätökset tavalla josta käy ilmi, että päätöksenteossa on arvioitu tilanne valinneiden olosuhteiden perusteella ja huolellisesti toimien pyritty edistämään yhtiön etua. Lain esitöiden perusteella riittävänä huolellisuutena voidaan tavallisesti pitää sitä, että johto on hankkinut päätöksenteon tueksi tilanteen edellyttämät tiedot ja tehty päätös on johdonmukainen suhteessa hankittuun tietoon eikä siihen ole vaikuttanut ulkopuoliset tekijät²⁶.

Yhtiön johdon huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus ulottuu myös osakeyhtiön varojenjakoön. Yhtiön johdon tulee näin ollen toimia huolellisesti päätettäessä varojenjaosta sekä myös itse jaon täytäntöönpanotilanteessa.²⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että johdon

---

²⁵ HE 109/2005, s. 18 ja 40.

²⁶ HE 109/2005, s. 40–41.

²⁷ Blomqvist – Malmivaara 2016, s. 26–27.

tulee varmistua osakkeenomistajien tasapuolisesta kohtelusta, osakeyhtiölain periaatteiden ja muiden varojenjaon edellytysten täyttymisestä sekä varojen oikeaoppisesta arvostamisesta, mikäli varoja jaetaan muuna omaisuutena kuin rahana. Lisäksi johdon on varmistuttava siitä, että jaettavat varat ovat jaosta päätettäessä ja täytäntöönpanon hetkellä yhtiön hallussa eikä jako vaaranna yhtiön jatkuvuutta tai maksukykyä²⁸.

2.3 Osinkotulon ja luovutusvoittojen verotuksesta – Osinkoa vai luovutus?

Aiemmin luvussa 2.1 mainituin tavoin SVOP-rahastosta tapahtuva varojenjako voidaan verottaa joko luovutusvoittoa tai osinkoa koskevien verosäännösten mukaan. Seuraavaksi pyrin tuomaan esille osinko- ja luovutusvoittoverotuksen välisiä eroja sekä niiden verotuksellista tehokkuutta yhtiön ja sen osakkeenomistajien näkökulmasta tyypillisimmissä varojenjako-tilanteissa. Osakeyhtiölain mukaisena lähtökohtana on varojenjaon kahdenkertainen verotus. Käytännössä tämä ilmenee niin, että mahdollinen voitto verotetaan ensimmäisessä vaiheessa yhtiön tulona soveltaen 20 %:n yhteisöverokantaa ja tämän jälkeen vielä toistamiseen jaettaessa se osakkeenomistajille soveltaen 30 % tai 34 %:n verokantaa.

Kahdenkertaisen verotuksen kerrannaisvaikutusta on pyritty lieventämään sisällyttämällä verolainsäädäntöön useita erityissäännöksiä, joissa säädetään tulon osittaisesta verovapaudesta ja muun muassa ketjuverotuksen estämiseksi osakeyhtiön toiselta osakeyhtiöltä saamat osingot ovat pääsäännön mukaan verovapaita (EVL 1:6 a). Nykyinen verojärjestelmä rakentuu osakeyhtiön ja osakkeenomistajan erillisyyden periaatteelle ja varsinkin kokonaisverotuksen lievennys toteutetaan vasta osakastason verotuksessa. Käydään seuraavaksi läpi osakkeenomistajana toimivan luonnollisen henkilön verotusta osingonjaossa ja luovutusvoittona verotettavassa varojenjaossa.

Tarkastelussa tulee ensimmäisenä huomioida se, että yksityisistä ja julkisista osakeyhtiöistä tapahtuvaa varojenjako kohdellaan osakkeenomistajan verotuksessa eri tavoin. Julkisista osakeyhtiöistä jaettujen pörssiosinkojen osalta noudatetaan vahvaa erillisyyperiaatetta, jonka mukaan osinkoa maksavan yhtiön varallisuusasemalla tai muilla ominaisuuksilla ei ole vaikutusta osingonsaajan verotukseen²⁹. Listaamattomien yhtiöiden osingonjaossa yhtiön

---

²⁸ HE 109/2005, s. 24.

²⁹ Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala 2021, Luku 17, kohta Osingot > Verotuksen lähtökohdat.

varallisuusasemalla sen sijaan on vaikutusta luonnollisen henkilön verokohteluun jäljempänä kuvatulla tavalla.

Osakeyhtiöstä tapahtuvan varojenajon osalta sääntely on melko suoraviivaista. TVL 32 a § määrittelee julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 85 % veronalaiseksi pääomatuloksi ja 15 % verovapaaksi tuloksi. Käytännössä sääntely tarkoittaa osakkeenomistajana toimivalle luonnolliselle henkilölle noin 25,5 % - 28,9 % efektiivistä veroastetta riippuen hänen verovuoden aikana saamien pääomatulojen kokonaismäärästä. TVL 124 §:ssä säädetään tarkemmin pääomatulosta maksettavan tuloveron määrästä. Sääntely on jaettu kahteen eri verotusluokkaan ja sitä voidaan kuvata lievästi progressiiviseksi. Osakkeenomistajan verotuksessa sovelletaan lähtökohtaisesti 30 %:n verokantaa, mutta siltä osin kuin omistajan verovuoden aikana saamien verotettavien pääomatulojen kokonaismäärä määrä ylittää 30 000 euroa, sovelletaan 34 %:n veroastetta.

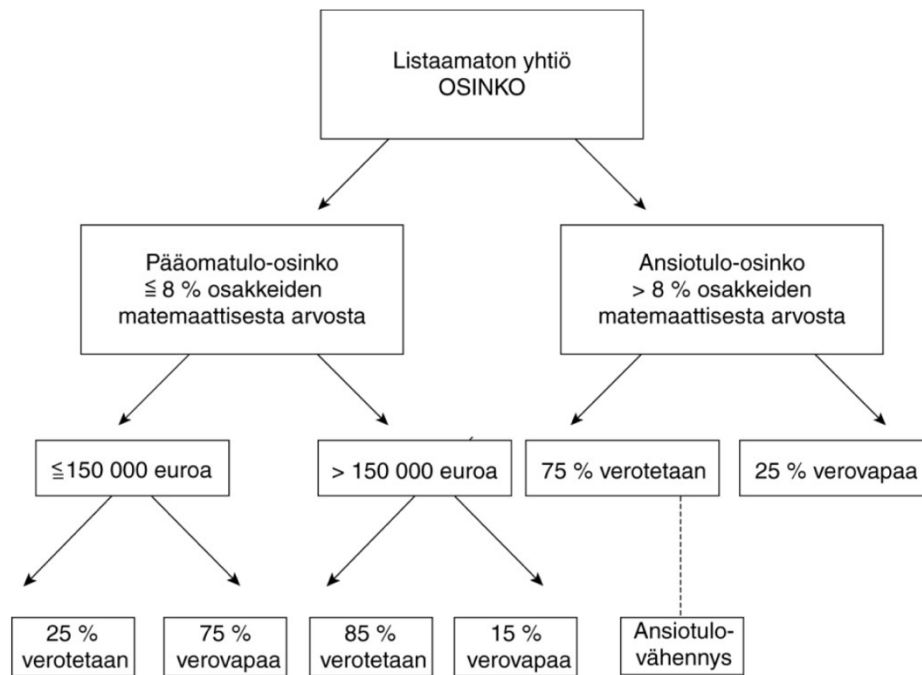
Efektiivistä veroastetta voidaan havainnollistaa esimerkillä, jossa julkisesti noteerattu osakeyhtiö jakaa osakkeenomistajalleen osinkona 100 000 euroa eikä tällä ole muita pääomatuloja verovuoden aikana. TVL 32 a §:n nojalla osingonjaosta 85 000 euroa on veronalaista pääomatuloa (85 %) ja 15 000 euroa verovapaata tuloa (15 %). Veronalainen osuus jaetaan edelleen verotettavaksi pääomatulona 30 % ja 34 %:n verokantojen mukaan. Veroa kannetaan tällöin yhteensä 27 700 euroa, joka tarkoittaa 27,7 %:n veroastetta osakastasolla ($30\,000 \times 30\% + 55\,000 \times 34\%$). Ottaen huomioon yhtiön aiemmin voitostaan maksaman tuloveron suuruuden (20 %), voitonjaon kokonaisveroaste muodostuu melko korkeaksi.

Yksityisten eli listaamattomien osakeyhtiöiden osalta osingon verokohtelu on sidottu varojenjaon suuruuteen ja yhtiön nettovarallisuuteen eikä siinä sovelleta vastaavaa erillisyyperiaatetta. Tästä syystä osingonjaossa on noudatettava erityistä tarkkuutta ja suunniteltava se osakkeenomistajien kannalta verotuksellisesti tehokkaalla tavalla. TVL 33 b §:n mukaan muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä saadusta osingosta 25 % on veronalaista pääomatuloa ja 75 % verovapaata tuloa siihen määrään saakka, joka vastaa osingonsaajan omistamille yhtiön osakkeille laskettua matemaattista kahdeksan prosentin vuotuista tuottoa. Lisäksi varojenjaossa sovelletaan 150 000 euron enimmäisrajaa, jonka ylittävältä osin saadusta osingosta 85 % katsotaan veronalaiseksi pääomatuloksi ja 15 % verovapaaksi tuloksi riippumatta siitä ettei osingonjako ylittäisi kahdeksan prosentin vuotuista tuottoa.

Alhaisemman verotuksen piiriin kuuluvasta osinkoverotuksesta käytetään vakiintuneesti ilmaisua huojennettu osinko. Tyypillisesti osingonjako suunnitellaan harvainomisteisissa osakeyhtiöissä tavalla, että osakkeenomistajien saamaan tuloon voidaan soveltaa huojennettua osinkoa koskevia säännöksiä, sillä se usein johtaa verotuksellisesti edullisimpaan lopputulokseen. Jaon ylittäessä kahdeksan prosentin vuotuisen tuoton, ylittävältä osalta osingosta katsotaan 75 % ansiotuloksi ja 25 % verovapaaksi tuloksi. Riippuen osakkeenomistajan muista ansiotuloista kokonaisveroaste voi muodostua melko suureksi, sillä ansiotuloon sovelletaan progressiivista verotusta. Kuitenkin, mikäli osakkeenomistajalla ei ole muita ansiotuloja, voi osingonjako näyttäytyä varsin edulliselta vaihtoehdolta.

Alhaisimmillaan nettovarallisuusosinkona eli kahdeksan prosentin vuosittaisen tuoton ja 150 000 euron rajan alittava osingonjako johtaa 7,5 % veroasteeseen, joka on merkittävästi alhaisempi kuin julkisesta osakeyhtiöstä tapahtuvan osingonjaon verokohtelu. Esimerkiksi tilanteessa, jossa listaamaton yhtiö päättää jakaa osakkeenomistajalleen osinkona 100 000 euroa ja varojenjakoa alittaa osakkeiden matemaattiselle arvolle lasketun kahdeksan prosentin vuosittaisen tuoton muodostuu veron määräksi vain 7 500 euroa ($100\,000 \times 25\% \times 30\%$). Verotus on näin ollen huomattavasti edullisempaa kuin julkisen osakeyhtiön tapauksessa, jossa veron kokonaismääräksi muodostui 27 700 euroa.

Listaamattomasta yhtiöstä saadun osingon verokohtelua luonnollisen henkilön verotuksessa voidaan onnistuneesti havainnollistaa seuraavalla kuviolla (liite 1):

Lähde: Tikka – Nykänen – Juusela – Viitala 2021, Luku 17, kohta Osingot > Luonnollisen henkilön listaamattomasta yhtiöstä saama osinko.

Varojenjaon yhteydessä on perusteltua huomioida myös luovutusvoittoverotuksen mahdollisuus, sillä yhtiö saattaa olla tilanteessa, jossa sen osakkeenomistajalle voidaan maksaa joko osinkoa tai vaihtoehtoisesti SVOP-palautusta, joka voidaan tiettyjen edellytysten täytyessä verottaa luovutusvoittoa koskevien verotusperiaatteiden mukaan. Käsittelen näitä edellytyksiä myöhemmin luvussa 3.1 ja keskityn tässä kohdassa ainoastaan veroasteen tarkasteluun. Tarkastelu on syytä rajata vain tilanteisiin, joissa jakoon sovelletaan luovutusvoittoverotusta, sillä osingonjakona käsiteltävään SVOP-jakoon ei liity merkittäviä eroja suhteessa tavalliseen osingonjakoon ja sen verotukseen.

Luovutusvoittoverotuksessa ei sovelleta vastaavia lievennyksiä kuin osingonjaossa, vaan lähtökohtana on voiton verottaminen joko 30 % tai 34 %:n veroasteen mukaan. Kuitenkin luovutusvoittoa laskettaessa vähennetään tulosta ensin kyseisen omaisuuserän hankintameno ja verotuksen kohteena on ainoastaan tämän ylittävä osuus. Samaa lähtökohtaa sovelletaan SVOP-rahastosta toteutettavaan pääomanpalautukseen. Näin ollen, mikäli osakkeesta jolle pääomanpalautus maksetaan on jäljellä vähennyskelpoista hankintamenoa, SVOP-rahaston pääomanpalautuksesta ei aiheudu välittömiä veroseuraamuksia³⁰. Huomioon tulee kuitenkin

³⁰ Viitala 2014, s. 168.

ottaa se, että pääomanpalautuksen yhteydessä osakkeen hankintameno pienenee ja voi siten lisätä myöhemmin realisoituvaa luovutusvoittoa tai pienentää luovutustappiota, mikäli osake päätetään sittemmin myydä. Poikkeuksen edellä mainittuun muodostaa tilanne, jossa osakkeet voidaan myöhemmin luovuttaa verovapaasti tai luovutukseen sovelletaan hankintameno-olettamaa todellisen hankintamenon sijaan³¹. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, kun yhtiön osakkeenomistajana on toinen osakeyhtiö ja osakkeet kuuluvat tämän käyttöomaisuuteen.

On mahdollista, että SVOP-palautuksen yhteydessä esiintyy myös tilanteita, joissa osakkeesta vähennettävää hankintamenoa ei ole enää jäljellä. Lähtökohtaisesti tällöin SVOP-palautus on koko määrältään veronalaista ja siihen kohdistuu joko 30 % tai 34 % verotus, joka on siten osinkoverotusta epäedullisempi. Oman erityiskysymyksensä muodostaa kuitenkin se, voidaanko palautuksen määrästä tällaisessa tilanteessa vähentää hankintameno-olettama. Hankintameno-olettaman soveltamisesta on esitetty oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä eriäviä kannanottoja³². Käsittelen aihetta tarkemmin tutkielman luvussa 5 ja tässä kohdassa tarkastelu on perusteltua rajata ainoastaan verotuksen asteeseen.

Hankintameno-olettaman osalta huomionarvoista on se, että sitä voidaan soveltaa ainoastaan luonnollisten henkilöiden ja kuolinpesien verotukseen. Toisin sanottuna yhteisöt (säätiöt, yhdistykset ja osakeyhtiöt) tai henkilöyhtiöt (avoimet- ja kommandiittiyhtiöt) eivät voi vaatia sovellettavaksi hankintameno-olettamaa verotuksessaan. Hankintameno-olettamasta säädetään TVL 46 §:ssä. Säännöksen mukaan luovutushinnasta vähennettävä määrä on aina vähintään 20 % ja, mikäli luovutuksen kohteena ollut omaisuus on ollut luovuttajan omistuksessa vähintään 10 vuoden ajan, on vähennettävä määrä 40 %. Käytännössä alhaisemman hankintameno-olettaman soveltaminen tarkoittaisi SVOP-palautuksen yhteydessä 30 prosentin pääomaverokannalla 24 prosentin tosiasiallista veroastetta ja vastaavasti 34 prosentin pääomaverokannalla veroasteeksi muodostuisi 27,2 prosenttia. Mikäli osakkeet on omistettu vähintään 10 vuotta, 40 %:n hankintameno-olettaman soveltaminen tarkoittaisi SVOP-palautuksen yhteydessä 30 prosentin pääomaverokannalla 18 prosentin tosiasiallista veroastetta ja vastaavasti 34 prosentin verokannalla 20,4 prosentin veroastetta. Edellä

---

³¹ Viitala 2014, s. 169.

³² Ks. esimerkiksi Mattila 2013, s. 96–97, KHO 2012/5 (KVL 60/2012), ja Helsingin HAO 7.8.2017 17/0685/03.

mainitun perusteella hankintamenon vähentämistä SVOP-palautuksen yhteydessä voidaan pitää edullisena verrattuna tavanomaiseen luovutusvoittoverotukseen.³³

Useimmissa tilanteissa luovutuksena verotettavan pääomanpalautuksen yhteydessä ei kuitenkaan synny lainkaan verotettavaa tuloa toisin kuin osingonajossa. Tämä perustuu ratkaisussa KHO 2001/1245 vahvistettuun lähtökohtaan, jonka mukaan pääomanpalautus on veronalaista tuloa, mutta sen suuruutta laskettaessa verovelvollinen saa vähentää osakkeiden hankintamenoa palautusta vastaavilta osin. Seurauksena on verotuksen näkökulmasta tilanne, jossa pääomanpalautus ei aiheuta välittömiä veroseuraamuksia, mikäli osakkeenomistajalla on jäljellä vähennyskelpoista hankintamenoa. Vastaavasti mikäli jakoon voidaan edellä mainituin tavoin soveltaa hankintameno-olettamaa, muodostuu kokonaisveroaste pienemmäksi kuin tuloverolaissa asetettu lähtökohta 30 % tai 34 %:n verotuksesta.

Tulkinta on myöhemmin vahvistettu ratkaisussa KVL 2004/60, jonka mukaan veronalaiseksi luovutushinnaksi katsottavasta pääomanpalautuksesta voidaan vähentää sama euromäärä kuin, mikä on pääomanpalautuksen määrä³⁴. Edellytyksenä on luonnollisesti se, että verovelvollisella on käytettävissään vähennyskelpoista hankintamenoa. Lisäksi huomioon on hyvä ottaa se, että pääomanpalautus tällöin pienentää osakkeenomistajan hankintamenoa vastaavalta osin ja tosiasiallisesti lykkää verotusta osakkeiden mahdolliseen myöhempään luovutukseen. Tämä voi olla verovelvollisen näkökulmasta edullista, mikäli myöhempään luovutukseen tulnaisiin soveltamaan hankintameno-olettamaa tai osakkeiden myöhempi luovuttaminen ei muusta syystä ole todennäköistä.

Edellä mainittujen osinko- ja luovutusvoittoverotuksen erojen perusteella valitulla varojenjaon muodolla voi olla olennainen merkitys jaon kokonaisveroasteeseen. Tästä syystä varojenjaon toteuttamisen oikeaoppinen suunnittelu on tärkeää ja huomioon tulee ottaa niin osakkeenomistajien kuin yhtiönkin intressit. Varoja jakavan yhtiön näkökulmasta valitulla varojenjaon muodolla ei ole suurta merkitystä, sillä rahamuotoinen pääomanpalautus tai osingonjako, ei aiheuta yhtiölle välittömiä veroseuraamuksia. Molemmissa tilanteissa kyse on jakavassa yhtiössä verotuksessa vähennyskeltottomasta erästä³⁵. Tilanne on toisenlainen,

---

³³ Viitala 2014, s. 169.

³⁴ Ratkaisussa vahvistetusta säännöstä käytetään vakiintuneesti nimitystä ”euro eurosta” -periaate, jota käsiteltiin myös korkeimmassa oikeudessa ratkaisussa KHO 11.4.2005 t. 814: ei muutosta, ei julkaistu.

³⁵ Malmivaara 2016, s. 62.

mikäli osinkona tai pääomanpalautuksena halutaan jakaa varoja ”in natura” muodossa. Käsittelen aihepiiriä ja siihen liittyviä erityiskysymyksiä tarkemmin luvussa kuusi.

Varojenjaon suunnittelussa tarkastelu tulee yhtiön ja sen varojenjakokelpoisuuden jälkeen suunnatta yhtiön osakkeenomistajiin. Aiemmin todetuilla perusteilla erityistä merkitystä on sillä, koostuuko yhtiön omistajapohja toisista osakeyhtiöistä vai luonnollisista henkilöistä. Osakeyhtiöiden tapauksessa on haluttu välttää ketjuverotuksen syntyminen ja näin ollen yhteisöjen saamat osingot on lähtökohtaisesti säädetty verovapaiksi³⁶. Osingon jakaminen toiselle osakeyhtiölle ei siten aiheuta välittömiä veroseuraamuksia vaan verotus realisoituu vasta kun varat päätetään jakaa edelleen omistajana toimivalle luonnolliselle henkilölle.

SVOP-rahastosta tapahtuva pääomanpalautus sen sijaan verotetaan joko osinkona tai luovutuksena. Mikäli palautusta kohdellaan osinkona, se on edellä mainitun perusteella yhtiölle verovapaata tuloa eikä aiheuta välittömiä veroseuraamuksia. Luovutuksena verotettava pääomanpalautus sen sijaan on yhtiölle veronalaista tuloa ja näin ollen voi vaikuttaa tilikauden tulokseen, jota verotetaan 20 %:n yhteisöverokannan mukaan. Ainoastaan mikäli palautuksen perusteena olevat osakkeet kuuluvat yhtiön käyttöomaisuuteen ja EVL 6 b §:ssä säädettyt verovapauden edellytykset täyttyvät, on luovutusvoitto yhtiölle verovapaata tuloa eikä aiheuta veroseuraamuksia. Näin ollen, mikäli osakkeenomistajina on toisia osakeyhtiöitä, SVOP-rahastopalautus ei pääsääntöisesti ole verotuksellisesti osingonjakoa edullisempi vaihtoehto, vaan suositeltavaa on toteuttaa varojenjakoa osinkoverotusta koskevien sääntöjen mukaan.³⁷

Tilanne muuttuu monimutkaisemmaksi, mikäli yhtiössä on osakkeenomistajina luonnollisia henkilöitä. Tällöin osingonjakoon ei voida soveltaa vastaavaa verovapautta, vaan punnittavaksi tulee vaihtoehdot tavallisen osinkoverotuksen ja luovutusvoittoverotuksen välillä. Ensimmäisenä arvioitavaksi tulee se, voidaanko osakkeenomistajien verotuksessa soveltaa huojennettua osinkoa koskevia säännöksiä, jolloin osingosta menevä vero voi alhaisimmillaan olla 7,5 %. Tämän ohella tulee arvioida sitä, onko osakkeenomistajilla käytettävissään osakkeisiin kohdistuvaa hankintamenoa, jonka he voisivat vähentää pääomanpalautuksena saatavasta määrästä. Tällaisessa tilanteessa luovutusvoittoverotuksen

---

³⁶ Elinkeinoverotus 2021, s. 158–159.

³⁷ Viitala 2014, s. 124 ja 171.

soveltaminen voi parhaimmillaan johtaa tilanteeseen, jossa varojenjako ei välittömästi realisoituisi verotusvaikutuksia osakkeenomistajan eikä yhtiön verotuksessa.

Vaikuttaisikin siltä, että luonnollisen henkilön tilanteessa SVOP-palautus on verotuksellisesti tehokkaampi keino jakaa yhtiön varoja, kunhan osakkeita ei aiota luovuttaa tai mahdolliseen myöhempään luovutukseen sovellettaisiin hankintameno-olettamaa. Erityisen haasteelliseksi varojenjaon suunnittelun tekee se, että yhtiön osakkeenomistajilla voi olla keskenään erilaisia intressejä verotuksellisen kohtelun osalta ja nämä intressit saattavat olla osin ristiriidassa. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi tilanteessa, jossa vain osalla osakkeenomistajista on käytettävissään vähennyskelpoista hankintamenoa tai huojennetun osingon edellytykset eivät täyty kaikkien osalta. Varsin yleisiä ovat myös tilanteet, joissa yhtiön osakkeenomistajina on luonnollisten henkilöiden ohella myös toisia osakeyhtiöitä, joiden intressissä on varojenjaon toteuttaminen osingonjakona.³⁸

Yhtiön johdon on ajettava osakkeenomistajien etua ja näin ollen heidän tulisi varojenjako suunnitellessaan pyrkiä ottamaan huomioon osakkeenomistajien erilaiset intressit parhaaksi katsomallaan tavalla. Käytännössä tämä tarkoittaa usein varojenjaon toteuttamista SVOP-rahastosta, sillä tällöin osakkeenomistaja voi tosiasiallisesti valita haluaako tämä varojenjako sovellettavan osinkoa vai luovutusvoittoa koskevan sääntelyn. Tämä perustuu aiemmin luvussa 2.1 todettuun lähtökohtaan siitä, että varojenjako SVOP-rahastosta verotetaan luovutuksena ainoastaan osakkeenomistajan vaatimuksesta. Näin ollen osakkeenomistaja voi päättää olla esittämättä vaatimusta ja siihen liittyvää näyttöä, jolloin seurauksena on osinkoverotuksen soveltaminen. Mielenkiintoisen kysymyksen aiheeseen liittyen muodostaa se, voidaanko osakkeenomistajiin soveltaa erilaista verokohtelua ainoastaan sen perusteella, että kaikki heistä eivät esitä vaatimusta tai siihen liittyvää näyttöä. Perustuen nykyiseen sääntelyyn ja lain sanamuotoon, katsoisin että erilaisen verokohtelun soveltaminen eri verovelvollisiin on mahdollista ja tosiasiallisesti samaa varojenjako on mahdollista verottaa eri verovelvollisilla soveltaen eri verotusperiaatetta. Kuitenkaan tulkintaa ei ole perusteltua laajentaa niin, että samaan verovelvolliseen voitaisiin soveltaa osittain luovutusvoitto- ja osinkoverotusta. Näin ollen ei ole mahdollista soveltaa luovutusvoittoverotusta esimerkiksi siihen rajaan saakka, kun osakkeenomistajalla on

---

³⁸ Andersson 2014, s. 246–247.

käytettävissä vähennettävää hankintamenoa ja tämän ylittävin osin vaatia sovellettavaksi osinkoverotusta.

Varojenjaon toteuttamisen etukäteinen suunnittelu on tärkeää myös käytännön päätöksenteon ja toteutuksen kannalta, sillä varojenjakopäätöksessä on nimenomaisesti mainittava, onko kyse osingonjaosta vai pääomanpalautuksena tapahtuvasta varojenjakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta tai näiden mahdollisesta yhdistelmästä³⁹. Maininta on välttämätön sekä tilinpäätöksen että verotuksen näkökulmasta. Tilinpäätöksen laatimisen yhteydessä tulee tietää, mistä vapaan oman pääoman erästä jako on tarkoitus suorittaa ja vastaavasti verotuksen näkökulmasta on olennaista selventää, onko kyse osingonjaosta vai muiden varojen jakamisesta. Yhtiöoikeuden näkökulmasta osinko on aina voiton jakamista ja muun vapaan oman pääoman jakaminen muun oman pääoman jakamista, josta on päätettävä erikseen. Käytännössä SVOP-rahasto on voinut syntyä usealla eri tavalla ja sinne on voitu esimerkiksi siirtää yhtiön voittovaroja, joten varojen luonteesta tai alkuperästä ei voida tehdä suoraa johtopäätöstä niiden kirjanpidollisesta käsittelystä.

---

³⁹ Mähönen 2012, s. 481–482.

3 Varojenjakaminen SVOP-rahastosta

3.1 Luovutusvoittoverotuksen edellytykset

Tarkastellaan seuraavaksi tarkemmin luovutusvoittoverotuksen edellytyksiä jaettaessa varoja SVOP-rahastosta. Luovutusvoittoverotuksen edellytyksistä säädetään TVL 45 a §:ssä ja sisällöltään vastaavassa EVL 6 c §:ssä. Kuten aiemmin todettu luvussa 2.1, varojenjako SVOP-rahastosta verotetaan lähtökohtaisesti osinkona, mutta laissa säädettyjen edellytyksien täytyessä siihen voidaan soveltaa luovutusvoittoverotusta. Säännöksen mukaan varojenjako muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön SVOP-rahastosta tai muusta vapaan oman pääomanrahastosta pidetään veronalaisena luovutuksena siltä osin kuin verovelvolliselle palautetaan tämän yhtiön tekemä pääomansijoitus ja sijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään kymmenen vuotta. Lisäksi verovelvollisen tulee esittää luotettava selvitys edellä mainittujen edellytysten täyttymisestä.

Lainsäädännössä ei ole tarkemmin otettu kantaa edellytysten sisältöön, joten tältä osin on perusteltua syventyä lain esitöihin ja oikeuskäytäntöön. Tulkinnassa huomioon tulee ottaa lähtökohta, jonka mukaan SVOP-rahastosta tapahtuva varojenjako verotetaan pääsääntöisesti osinkona ja ainoastaan poikkeuksellisesti varojenjako sovelletaan luovutusvoittoverotusta. Näin ollen epäselvissä tilanteissa on perusteltua soveltaa suppeaa tulkintaa ja ratkaista epäselvät tilanteet lähtökohtaisesti osinkoverotuksen eduksi. Perehdytään seuraavaksi TVL 45 a §:ssä esitettyihin edellytyksiin sekä käytännön päätöksentekoon.

Ensimmäisenä edellytyksenä TVL 45 a §:ssä mainitaan, että varojenjaon tulee tapahtua muusta kuin julkisesti noteeratusta yhtiöstä. Toisin sanottuna julkisesti noteeratusta pörssi-yhtiöstä tapahtuva SVOP-jako verotetaan saajallaan aina osinkoverotusta koskevien säännöksen mukaisesti. Tällöin varojenjako ei pienennä osakkeen hankintamenoa vaan siihen sovelletaan normaalia osinkoverotusta varojenjaon luonteesta riippumatta. Merkitystä ei ole sillä, onko kyseessä tosiasiallisesti pääomanpalautus vai yhtiön voittovarojen jako.

Yhtiömuodon osalta ratkaisevaa on se hetki, kun yhtiössä tehdään päätös varojenjaosta⁴⁰.

Näin ollen on mahdollista, että myös julkisesti noteeratusta yhtiöstä jaetaan luovutusvoittona verotettavia varoja, mikäli varojenjakupäätös on tehty ennen listautumisen toteuttamishetkeä. Verotuksen näkökulmasta on usein suositeltavaa jakaa yhtiön pääomansijoituksina sijoitetut

---

⁴⁰ Andersson 2014, s. 246 ja Penttilä 2014, s. 131.

varat ennen mahdollista listautumista. Tällöin osakkeenomistajille voidaan varmistaa tosiasiallinen valintamahdollisuus osinko- ja luovutusvoittoverotuksen välillä.

Yhtiömuodon ohella TVL 45 a §:ssä mainitaan luovutusvoittoverotuksen soveltamisen edellytyksenä, että kyseessä tulee olla verovelvollisen tekemän pääomansijoituksen palautus. Toisin sanottuna verovelvollisen tulee olla tehnyt yhtiöön pääomansijoitus ja lisäksi tälle pitää varojenjaossa palauttaa kyseinen pääomansijoitus. Ongelmia voi ensinnäkin muodostua siitä, ettei pääomansijoituksen käsitettä ole määritetty verolainsäädännössä ja näin ollen siihen liittyy tulkintavaikeuksia. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että pääomansijoituksella tarkoitettaneen sellaista sijoitusta yhtiöön, joka ei ole vastiketta mistään suoritteesta eikä siihen liity takaisinmaksuvelvoitetta. Tällaisiksi voidaan luonnehtia ainakin EVL 6.1 §:ssä mainitut yhtiön osakepääomana ja muuna pääomana saamat erät sekä yhtiön omien osakkeiden luovutuksesta saamat vastikkeet⁴¹. Hallituksen esityksessä on kategorisesti mainittu myös ”muun pääoman sijoitus”, joka käsittää vastikkeettoman sijoituksen yhtiön SVOP-rahastoon. Olennaista pääomansijoituksen käsitteen osalta näyttäisi olevan se, että yhtiö saa varoja vastikkeettomasti ja ilman nimenomaista palautusvelvollisuutta⁴². Käsitellen pääomansijoituksen luonnetta ja sen erityiskysymyksiä tarkemmin luvuissa 3.4 ja 4.

Ongelmia voi muodostua myös vaatimuksesta, että kyseessä tulee olla verovelvollisen tekemän pääomansijoituksen palautus ja palautus tulee suunnata sijoituksen tehneelle taholle. Käytännössä yhtiön osakkeet ovat voineet vaihtaa omistajaa, jolloin pääomanpalautusta ei voida lain sanamuodon edellyttämällä tavalla tehdä alkuperäiselle pääomansijoituksen tehneelle taholle. Kysymykseksi nousee tällöin se, voidaanko lain sanamuodosta huolimatta uudelle omistajalle suunnattu pääomanpalautus rinnastaa alkuperäisen osakkeenomistajan tekemään pääomansijoitukseen ja siten verottaa luovutusvoittoverotusta koskevien säännöksiin mukaan vai estääkö omistajanvaihdos TVL 45 a §:n soveltamisen.

Lähtökohtaisesti vaikuttaisi siltä, että omistajanvaihdos estää säännöksen soveltumisen ja pääomanpalautus verotettaisiin siten uudella osakkeenomistajalla aina osinkotuloa koskevien säännösten mukaan. Mielenkiintoisen erityistapauksen muodostaa kuitenkin tilanne, jossa osakkeen omistus päättyy useiden luovutusten kautta takaisin alkuperäisen pääomansijoituksen tehneelle taholle. Tällöin ei lähtökohtaisesti voida katsoa olevan estettä

---

⁴¹ Näin esim. Villa 2012, s. 476.

⁴² Penttilä 2015, s. 51 ja Villa 2012, s. 476.

luovutusvoittoverotukselle. Tarkastelen omistajanvaihdoksen merkitystä tarkemmin luvussa 3.2.

TVL 45 a §:n mukaan luovutusvoittoverotuksen edellytyksenä on myös, että pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa kulunut enintään 10 vuotta. Toisin sanottuna SVOP-palautuksen luovutusvoittoverokohtelulle on asetettu lainsäädännössä erityinen määräaika, jonka täyttymistä on suositeltavaa seurata niin osakkeenomistajan kuin yhtiönkin toimesta. Määräajan laskennan katsotaan alkavan hetkestä, jolloin yhtiö on vastaanottanut SVOP-sijoituksen ja omaisuuserä on näin tosiasiallisesti siirtynyt yhtiölle.⁴³ Sijoituksen osalta on huomioitava, ettei pelkkä sopimus sijoituksen tekemisestä vielä laukaise määräajan kulumista. Tulkinta noudattaa hallituksen esityksessä mainittua lähtökohtaa, jonka mukaan osakkeiden merkintämaksuina tehty pääomansijoitus on katsottava tehdyksi silloin, kun osakkeet on merkitty⁴⁴. Käsittelen määräaika koskevaa vaatimusta tarkemmin luvussa 3.3, jossa nostan esille myös eräänlaisen mahdollisuuden aloittaa määräajan laskenta alusta ilman veroseuraamuksia. Nykyisellään määräaika koskeva vaatimus ja sen tarkoituksenmukaisuus voidaan kyseenalaistaa.

Viimeisenä edellytyksenä TVL 45 a §:ssä mainitaan, että saajana olevan verovelvollisen tulee esittää luotettava selvitys pykälässä säädettyjen edellytysten täyttymisestä. Selvitykselle ei ole asetettu tarkempia vaatimuksia, joten lähtökohtaisesti selvitys voi olla vapaamuotoinen ja on verovelvollisen omassa harkinnassa millaisen selvityksen tämä haluaa esittää. Olennaista selvityksen osalta on, että siitä käy luotettavasti ilmi palautettavien varojen alkuperä, pääomansijoituksen tekemisajankohta sekä määrä ja pääomansijoituksen alkuperäinen tekijä. Luovutusvoittoverotusta voidaan soveltaa varojenjakoön vain niiltä osin, joilta verovelvollinen esittää vaaditun selvityksen ja mahdollinen muu osa varojenjaosta verotetaan tavallisena osinkona. Koska näyttövelvollisuus palautettavien varojen sijoittamisesta ja alkuperästä on verovelvollisella, edellyttää luovutuksena verottaminen tosiasiaassa verovelvollisen tekemää vaatimusta eli tämän esittämää näyttöä⁴⁵. Näin ollen verovelvollisella on valintamahdollisuus, haluaako hän varojenjakoön sovellettavan luovutusvoitto- vai osinkoverotusta. Käytännössä valintamahdollisuus voi johtaa tilanteisiin, joissa eri

---

⁴³ Viitala 2014, s. 116.

⁴⁴ HE 185/2013, s. 44.

⁴⁵ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 274.

verovelvollisia voidaan verotuksessa kohdella eri tavalla varojenjaon osalta, vaikka tosiasiallisesti kyse olisi kaikkien kohdalla luovutusvoittoverotuksen edellytykset täyttävästä pääomanpalautuksesta.

Verovelvolliselle asetettu näyttövelvollisuus voidaan nähdä osittain ongelmallisena, sillä osakkeenomistajalla voi olla rajallinen mahdollisuus hankkia ja esittää säännöksessä edellytetty näyttö. Näin voi olla erityisesti tilanteissa, joissa kyseessä on harvoin omistettu osakeyhtiö tai osakkeenomistajat ovat syystä tai toisesta riitautuneet keskenään. TVL 45 a §:ssä ei ole säädetty yhtiön myötävaikuttamisvelvollisuudesta eikä osakkeenomistajalla välttämättä ole pääsyä esimerkiksi yhtiön kirjanpitoaineistoon. Varsin usein yhtiökokouspöytäkirjoista tai julkisista tilinpäätöstiedoista ei ole saatavissa säännöksen edellyttämää näyttöä vaan se vaatii lisätukea kirjanpitoaineistosta.

Yleisimpänä näyttöongelmana voidaan nähdä pääomansijoituksen sekoittuminen yhtiön voittovaroihin. Tällöin Verohallinnon ohjeen mukaan varojenjako katsotaan pääomanpalautukseksi ja osingoksi tehtyjen pääomansijoitusten ja rahastoon siirrettyjen voittovarojen mukaisessa suhteessa. Näin myös siinä tilanteessa, että tosiasiallisesti rahastosta jaettaisiin ainoastaan pääomanpalautuksena sijoitettuja varoja. Suositeltavaa olisi välttää SVOP-rahaston käyttöä monitoimirahaston luonteisena tase-eränä tai vaihtoehtoisesti yhtiössä voidaan hyödyntää erillisiä SVOP-rahaston alatilejä siirretyille voittovaroille ja pääomansijoituksille. Näin varojenjako voidaan kohdistaa haluttuun alatiliin eivätkä SVOP-rahastoon siirretyt voittovarot pääse sekoittumaan tehtyihin pääomansijoituksiin. Ilman erillisiä alatilejä varojenjaon riittävä yksilöinti ja selvitys voi olla haasteellista ellei jopa mahdotonta.⁴⁶

Mahdollista on myös, että jako on virheellisesti kirjattu yhtiökokouksen pöytäkirjaan osingonjaoksi, vaikka tosiasiallisesti kyseessä olisi pääomanpalautus⁴⁷. Tämä voi johtaa näytön osalta ongelmalliseen tilanteeseen, sillä kirjaus luo helposti ennako-olettaman varojenjaon luonteesta. Edelleen OYL 13:6.3 nojalla SVOP-varojenjaossa ei ylipäänsä ole kysymys osingonjaosta vaan kyseessä on rahastojako, jota ei saisi kirjata yhtiökokouksen

---

⁴⁶ Villa 2010, s. 338.

⁴⁷ Ks. pääomanpalautuksen käsitteestä KHO 2005:24 ja 11.4.2005 T 814 (julkaisematon, perustuu ennakkoratkaisuun KVL 60/2004).

pöytäkirjaan osingoksi, vaikka SVOP-rahaston varojenjakoa rinnastetaankin menettelyllisesti voittonjakoon⁴⁸.

Jakopäätöksen osalta huomioon on otettava se, että jakopäätöksessä on nimenomaisesti mainittava jaettavien varojen kokonaismäärä, mitä varoja jaetaan sekä mistä vapaan oman pääoman erästä jako suoritetaan. Päätöksessä on näin ollen yksilöitävä, jaetaanko varoja tavallisena osingonjakona yhtiön voittovaroista vai pääomanpalautuksena SVOP-rahastosta. Pääomanpalautuksen osalta päätöksessä tulee lisäksi yksilöitä nimenomainen rahaston alatili, jolta jako halutaan suorittaa. Mahdollista on myös, että yhtiö jakaa varoja samanaikaisesti niin osinkona kuin pääomanpalautuksena. Erityisesti tällöin on tärkeää, että varojenjakopäätöksestä on nähtävissä varojenjaon jakautuminen vapaan oman pääoman erien välillä, jotta jako voidaan kirjata oikein tilinpäätöstä laadittaessa⁴⁹.

Varsinaisen varojenjakopäätöksen tekee yhtiökokous hallituksen antaman esityksen pohjalta. Lähtökohtaisesti yhtiökokous ei saa jakaa hallituksen ehdottamaa tai hyväksymää määrää enempää paitsi laissa säädetyissä erityistapauksissa. Tämän lisäksi päätöksenteossa tulee ottaa huomioon osakeyhtiölain varojenjako koskevat yleiset säännökset ja periaatteet, joita käsitellään tarkemmin tutkielman luvuissa 2.2 ja 6.1. Ehkäpä olennaisimpana näihin lukeutuu maksukykytesti, joka koskee kaikkea varojenjako riippumatta siitä suoritetaanko jako sidotusta vai vapaasta omasta pääomasta⁵⁰. SVOP-rahastojaon osalta ei kuitenkaan tarvitse suorittaa tasetestiä, vaan riittävää on varmistua yhtiön toimintaedellytyksistä ja maksukyvystä vielä varojenjaon jälkeenkin. Tämä perustuu siihen, että SVOP-rahastojako toteutetaan aina yhtiön vapaasta omasta pääomasta eikä sillä ole vaikutusta velkojien suojan kannalta. SVOP-jaossa ei yhtiöoikeudellisesti jaeta yhtiön voittovaroja vaan kyseessä on muun vapaan oman pääoman jako⁵¹.

---

⁴⁸ Villa 2010, s. 339.

⁴⁹ Varojenjakopäätös määrittää sen, mistä vapaan oman pääoman eristä jako kirjataan laadittaessa tilinpäätöstä. Ks. jakopäätöksen edellytyksien osalta tarkemmin Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 15.

⁵⁰ Villa 2010, s. 345.

⁵¹ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 15.

3.2 Omistusoikeuden siirtymisen ja yritysmuodon muutoksen vaikutus pääomansijoituksen luonteeseen

Perehdytään seuraavaksi tarkemmin TVL 45 a ja EVL 6 c §:ssä asetettuun vaatimukseen, jonka mukaan luovutusvoittona verotettavan varojenjaon tulee suuntautua alkuperäisen pääomansijoituksen tehneelle taholle. Toisin sanottuna lähtökohtaisesti SVOP-rahastosta tehtävää palautusta voidaan käsitellä luovutuksena ainoastaan alkuperäisen SVOP-rahastosijoituksen tehneen osakkeenomistajan verotuksessa. Tulkittaessa säännöstä sanamuodon mukaisesti olisi muissa tilanteissa aina kyseessä varojenjaon verottaminen tavallisena osinkona⁵². Kysymykseksi muodostuu, estääkö säännöksen sanamuoto todella luovutusvoittoverotuksen soveltamisen omistajanvaihdostilanteissa vai, voidaanko osakkeen uusi omistaja rinnastaa pääomansijoituksen alkuperäiseen tekijään ja siten soveltaa pääomanpalautukseen luovutusvoittoverotusta? Omana erityiskysymyksenään tarkastelen luvussa myös tilannetta, jossa pääomansijoituksen tekijä on luopunut osakeomistuksestaan, mutta myöhemmin tulee uudelleen yhtiön osakkeenomistajaksi. Voidaanko tällaisessa tilanteessa osakkeenomistajalle palauttaa tämän alkuperäinen pääomansijoitus soveltaen luovutusvoittoverotusta vai estääkö osakkeen väliaikainen luovutus säännöksen soveltamisen?

Omistajanvaihdostilanteet ovat erityisen hankalia myös säännöksessä asetetun näyttövelvollisuuden näkökulmasta, sillä varojen alkuperän selvittäminen vaikeutuu ja varat saattavat helposti sekoittua keskenään, jos yhtiöön tehty useita eri pääomansijoituksia eri osakkeenomistajien toimesta⁵³. Näin on myös tilanteessa, jossa yhtiössä on tehty yritysjärjestelyjä tai yhtiömuodon muutoksia, joiden yhteydessä varoja on voinut siirtyä esimerkiksi sidotusta pääomasta SVOP-rahastoon. Tällä hetkellä vallitsevana kantana näyttäisi olevan, ettei oikeus TVL 45 a §:n mukaiseen luovutusvoittoverotukseen siirry luovutuksensaajalle vaan omistajanvaihdos katkaisee yhteyden alkuperäiseen pääomansijoitukseen.

Ennen vuoden 2014 luovutusvoittoverouudistusta ja SVOP-varojenjako koskevaa nimenomaista säännöstä Verohallinnon ohjeessa⁵⁴ lähdettiin siitä, ettei omistajanvaihdos muodosta estettä luovutusvoittoverotuksen soveltamiselle vaan sitä oli pidettävä myös uuden

---

⁵² Ossa 2020a, s. 357. Kts. myös TVL 45 a § ja EVL 6 c §.

⁵³ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 276.

⁵⁴ Ks. aiemmasta ohjeistuksesta Verohallinnon ohje 206/345/2007.

omistajan verotuksessa pääomanpalautuksena siltä osin kuin SVOP-jako kohdistui niihin varoihin, jotka aiempi osakkeenomistaja oli sijoittanut yhtiöön⁵⁵. Tulkinta perustui pitkälti siihen lähtökohtaan, että ennen uudistusta tilannetta ja varojenjako arvioitiin yhtiön näkökulmasta toisin kuin nykyisessä sääntelyssä. Näin ollen, jos alkuperäistä sijoitusta voitiin pitää pääomansijoituksena, ei sen luonne yhtiön näkökulmasta muuttunut, vaikka sijoituksen tehnyt osakas luopuisi omistuksestaan pääomansijoituksen jälkeen⁵⁶. Kantaa voidaan pitää perusteltuna ottaen huomioon silloinen tulkintalähtökohta ja pääomansijoituksen luonne. Lisäksi osakkeiden tulisi lähtökohtaisesti omistajanvaihdoksesta huolimatta tuottaa uudelle omistajalleen vastaava varallisuusosoikeudellinen asema kuin luovuttajalla on ollut ennen luovutusta.⁵⁷

Nykyisin varojenjaon luonnetta arvioidaan nimenomaisesti osakkeenomistajan näkökulmasta eikä Verohallinnon aiemmin esittämää kantaa voida tästä syystä pitää enää ajankohtaisena. Oikeuskirjallisuudessa onkin nykyisen sääntelyn valossa vakiintuneesti katsottu, että osakkeiden omistajanvaihdos katkaisee verovelvollisen mahdollisuuden saada aiemman omistajan tekemään pääomansijoitukseen perustuva varojenjako hyväkseen luovutuksena verotettavana tulona⁵⁸. Myös Verohallinto on sittemmin muuttanut ohjeistustaan vastaamaan oikeuskirjallisuudessa esitettyä kantaa. Kyseessä on olennainen muutos aiempaan oikeustilaan, jossa oli hyväksytty pääomanpalautuksen verottaminen luovutuksena, kun palautus tehtiin uudelle omistajalle, joka oli hankkinut osakkeet pääomansijoituksen tehneeltä taholta⁵⁹. Muutos voi verovelvollisen osalta johtaa yllättäviinkin tilanteisiin, mutta selvää lienee, että omistajanvaihdos muuntaa verotuksellisessa mielessä SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon osingoksi, vaikka kyseessä olisikin yhtiöoikeudellisesti pääomanpalautus⁶⁰.

Kuten aiemmin mainittu on myös mahdollista, että alkuperäinen pääomansijoituksen tekijä palaa myöhemmin luovutuksen jälkeen uudelleen yhtiön osakkeenomistajaksi. Tällöin TVL 45 a §:n asettama muodollinen vaatimus samasta verovelvollisesta pääomansijoituksen

---

⁵⁵ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 276.

⁵⁶ Villa 2010, s. 353.

⁵⁷ Penttilä 2015, s. 45–46.

⁵⁸ Penttilä 2015, s. 45.

⁵⁹ Penttilä 2014, s. 125. Ks. myös aiemman oikeustilan osalta Järvenoja 2017, s. 394–395 ja Penttilä 2016b, s. 452–464.

⁶⁰ Penttilä 2014, s. 125.

tekijänä ja palautuksen saajana näyttää täyttyvän. Kysymykseksi muodostuu tällöin se, katkaiseeko osakkeiden alkuperäinen luovutus mahdollisuuden verottaa pääomanpalautus luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten mukaan vai voidaanko tilanteessa varojenjako todella verottaa luovutuksena. Tilanteen arvioinnissa on otettava huomioon, ettei omistajanvaihdos aina suoraan johda luovutusvoittoverotussäännöksen soveltumattomuuteen vaan tähän liittyen on olemassa poikkeuksia, joita ei kuitenkaan mainita säännöksessä. Esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on mainittu, että alkuperäisen pääomansijoituksen tekijän kuolinpesän verotuksessa SVOP-rahastosta toteutettava varojenjako voidaan käsitellä luovutuksena olettaen ettei kuolinpesää ole jaettu sen osakkaille⁶¹.

Perusteltua näyttäisi olevan suhtautua myönteisesti luovutusvoittoverotuksen mahdollisuuteen tilanteissa, joissa pääomansijoituksen tekijä myöhemmin palaa yhtiön osakkeenomistajaksi. Tilanne täyttää TVL 45 a §:ssä asetetun edellytyksen samasta verovelvollisesta pääomansijoituksen tekijänä ja saajana, vaikka omistetut osakkeet saattavat tosiasiallisesti olla eri osakkeita. Sinänsä mahdollista saattaa olla jopa ulottaa tulkinta tilanteisiin, joissa pääomansijoituksen tekijä myöhemmin hankkii yhtiöstä esimerkiksi yksittäisen osakkeen pääasiallisesti varojenjako ja luovutusvoittoverotusta silmällä pitäen.

Tarkastellaan lopuksi vielä yhtiömuodon muutoksen vaikutusta pääomansijoituksen luonteeseen. Tulkinta pääomansijoituksen tekijän ja palautuksen saaneen verovelvollisen ”samaistamisesta” tulee tehdä perustuen yhtiömuodon muutoksissa ja yritysjärjestelyissä sovellettaviin yleisiin periaatteisiin, joihin voidaan katsoa lukeutuvan esimerkiksi jatkuvuusperiaate. Huomioon tulee näiden ohella ottaa toimintamuodon muutoksen ja yritysjärjestelyn oikeudellinen luonne. Esimerkiksi sulautumisessa ja kokonaisjakautumisessa muodostuva yhtiö tulisi järjestelyn yleisseuraantoluonteen vuoksi verotuksellisesti asettaa samaan asemaan kuin mikä sulautuvalla tai jakautuvalla yhtiöllä on ollut. Yleiset säännökset ja verotuksellisen jatkuvuuden periaate puoltaisivat tulkintaa, että ainakin TVL 24 §:n

---

⁶¹ Myös osituksen osalta on esitetty sovellettavan vastaavaa verokohtelua, sillä TVL 46.2 §:n mukaan perinteisesti osituksessa saatujen osakkeiden osalta omistusaika ja hankintameno lasketaan ositusta edeltäneestä saannosta. Näin ollen mahdollista on, että myös pääomansijoitusta voitaisiin tarkastella aiemman omistajan oikeusaseman perusteella. Tältä osin ei kuitenkaan ole nimenomaista mainintaa lain esitöissä eikä sitä ole käsitelty oikeuskäytännössä, joten lopullinen verokohtelu jää avoimeksi.

mukaisissa jatkuvuusperiaatetta noudattaen toteutettavissa toimintamuodon muutoksissa toimintaa jatkava yritys voitaisiin samaistaa pääomansijoituksen tehneeseen yritykseen.⁶²

Tulkintaa siitä, että ”samaistaminen” on sidoksissa TVL 24 §:n jatkuvuusperiaatteeseen ja muutoksen yleisseuraantoluonteeseen puoltaa myös Verohallinnon ohjeluonnos.

Ohjeistuksessa on yritysjärjestelyjen osalta todettu, että kokonaissulautumisessa tai kokonaisjakautumisessa vastaanottavaa yhteisöä voidaan pitää TVL 45 a §:ssä ja EVL 6 c §:ssä tarkoitettuna sijoituksen tehneenä oikeushenkilönä, vaikka sijoituksen olisi tosiasiallisesti tehnyt sulautuva tai jakautuva yhtiö. Sen sijaan esimerkiksi osittaisjakautumisessa vastaavaa rinnastusta ei voida tehdä, sillä jakautuva yhtiö säilyy oikeushenkilönä vielä jakautumisen jälkeenkin. Mainittakoon vielä, että ohjeistuksessa on todettu liiketoimintasiirron osalta ettei rinnastusta voida tehdä järjestelyn erityisseuraantoluonteen takia ja osittain samasta syystä kuin osittaisjakautumisessa. Myös osakevaihdon osalta on melko selvää, ettei kyseessä voi olla TVL 45 a §:n tai EVL 6 c §:n tarkoittama sama verovelvollinen. Tarkastelen yritysjärjestelyjä ja niiden vaikutusta varojenjakoon yksityiskohtaisemmin luvussa neljä.

Verohallinnon ohjeluonnoksessa on otettu kantaa myös toimintamuodon muutoksiin ja todettu, että muutettaessa oikeushenkilön toimintamuotoa toiseksi osakeyhtiöksi, muutoksen jälkeinen oikeushenkilö voidaan SVOP-rahastojaon yhteydessä rinnastaa sijoituksen tehneeseen yritykseen. Näin ollen muutettaessa esimerkiksi henkilöyhtiö osakeyhtiömuotoiseksi, ei tämä muutos muodosta estettä luovutusvoittoverotuksen soveltamiselle. Kuitenkaan yksityisliikkeen muuttamisessa osake- tai henkilöyhtiöksi ei ole ohjeistuksen mukaan kyse samankaltaisesta uuden oikeushenkilön perustamisesta, minkä seurauksena näin perustettua yhtiötä ei voida pitää sijoituksen tehneenä henkilönä vaan se muodostaa esteen luovutusvoittoverotuksen soveltamiselle.

Yritysjärjestelyissä ja yritysmuodon muutoksissa syntyneen oikeushenkilön rinnastaminen pääomansijoituksen tehneeseen tahoon lienee pitkälti sidoksissa siihen, voidaanko järjestelyyn soveltaa verotuksellisuuden jatkuvuuden periaatetta. Sellaisissa järjestelyissä tai muutoksissa, joihin ei voida soveltaa kyseistä periaatetta lienee todennäköistä ettei syntyneitä

---

⁶² Penttilä 2015, s. 47–48 ja Penttilä 2016b, s. 454.

oikeushenkilöä voidaan rinnastaa alkuperäisen pääomansijoituksen tehneeseen tahoon ja se näin ollen muodostaa esteen luovutusvoittoverotuksen soveltamiselle.

3.3 Määräajan laskeminen ja yritysjärjestelyssä tehtävät valinnat

TVL 45 a §:n 1 kohdassa on säädetty luovutusvoittoverotuksen soveltamisen edellytyksenä olevasta määräajasta. Säännöksen mukaan pääomansijoituksen tekemisestä on varoja jaettaessa saanut kulua enintään 10 vuotta. Hallituksen esityksessä on täsmennetty merkintämaksuina tehtävien pääomansijoitusten osalta, että ne on katsottava tehdyksi silloin, kun osakkeen on tosiasiallisesti merkitty⁶³. Perusteltua lienee soveltaa vastaavaa periaatetta SVOP-rahaston tehtyyn pääomansijoitukseen, jolloin sijoitus katsottaneen tehdyksi vasta silloin, kun yhtiö on vastaanottanut sijoituksen. Merkitystä ei ole osakkaan ja yhtiön välisellä sopimuksella SVOP-sijoituksen tekemisestä vaan ajankohta määräytyy sijoituksen vastaanottamisen perusteella⁶⁴.

SVOP-sijoituksen palautusajankohtaa koskeva sääntely on tulkinnanvaraisempaa. Lain esitöissä on lähdetty tulkinnasta, että varojenjaon hetkellä viitattaisiin kyseisten varojen tosiasialliseen maksuhetkeen. Lähestymistapaa voidaan kuitenkin kritisoida, sillä se voi käytännötilanteissa johtaa tilanteeseen, jossa varojenjako katsotaan tulon syntyvaiheessa eli päätöksenteon hetkellä vielä pääomanpalautukseksi, mutta maksuajankohtana määräaika on ylittynyt ja kyse olisi verotuksellisesti osingonjaosta⁶⁵. Käytännön yritystoiminnassa on varsin yleistä, että varojenjakopäätöksen ja tosiasiallisen jakohetken välillä kuluu aikaa.

Perustellumpi lähestymistapa olisi käsittääkseni soveltaa määräajan päättymisen laskentaan TVL:n ja EVL:n normaaleja jaksotussäännöksiä, joiden perusteella määräajan päättymisajankohdaksi voitaisiin katsoa ajankohta, jolloin varojenjaosta on tehty sitova päätös ja yhtiölle on syntynyt tosiasiallinen suoritusvelvollisuus⁶⁶. Tulkinnan avulla välttyttäisiin myös edellä mainitun kaltaisilta ongelmatilanteilta, joissa varojenjaon verotuksellinen luonne voi muuttua päätöksenteko- ja maksuajankohdan välisenä aikana.

Lainsäädännössä asetetun määräajan tarpeellisuudesta voidaan esittää erilaisia kannanottoja. Luonnosteluvaiheessa määräajan vaatimusta perusteltiin lähtökohdalla, jonka mukaan

---

⁶³ HE 185/2013, s. 44.

⁶⁴ Viitala 2014, s. 116.

⁶⁵ Penttilä 2015, s. 59.

⁶⁶ Näin myös Myrsky 2014, s. 420.

vastikkeetonta pääomansijoitusta ei ole lähtökohtaisesti tarkoitettava yhtiön pysyvään tai pitkäaikaiseen käyttöön. Lisäksi perusteluina esitettiin hallinnollisia varojenjako liittyviä syitä. Valmisteluvaiheessa mietittiin pääasiallisesti vaihtoehtoina joko viiden tai kymmenen vuoden määräaika, joista päädyttiin lopulta jäljempään vaihtoehtoon. Kymmenen vuoden määräajan katsottiin antavan yhtiön näkökulmasta riittävästi aikaa arvioida pääomansijoituksen tarpeellisuutta.⁶⁷

Määräajan vaatimuksen tarkoituksenmukaisuutta voidaan myös kritisoida, sillä yhtiön toimintaolosuhteet saattavat muuttua merkittävästi 10 vuoden määräajan kuluessa. Sinänsä mahdollista on, ettei yhtiössä tietyinä ajanjaksona ole tarvetta SVOP-rahastoon tehdyille pääomansijoitukselle, mutta erityisesti syklisillä tai muuten vaihteluherkillä toimialoilla tilanne saattaa muuttua nopeastikin. Yritystoiminnan luonne huomioon ottaen saattaisi olla tarkoituksenmukaista, että pääomansijoitusta pidettäisiin yhtiössä eräänlaisena vararahastona. Nykyinen määräajan vaatimus osittain estää tämänkaltaisen varautumisen tai varat on ainakin palautettava osakkeenomistajille ennen määräajan umpeutumista. Erityisen ongelmalliseksi tilanne muodostuu, mikäli yhtiön taloustilanne heikkenee juuri ennen kyseistä ajankohtaa ja pääomansijoitukselle olisi taloudellinen tarve. Tällöin suositeltava toimintapa voi olla palauttaa alkuperäinen pääomansijoitus ja tehdä välittömästi yhtiöön uusi pääomansijoitus. Toimintatapaa ei voida pitää liiketoiminnan näkökulmasta tarkoituksenmukaisena, mutta verotuksellinen sääntely ohjaa nykyisellään tällaiseen toimintaan.

Edellä mainitun kaltaista tilannetta on käsitelty Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden ratkaisussa 21.10.2020 nro 20/0594/2 ja 20/0593/2. Tapauksessa varojenjako SVOP-rahastosta oli toteutettu hieman ennen TVL 45 a §:n mukaisen kymmenen vuoden määräajan umpeutumista ja tarkoituksena oli varojenjaon jälkeen tehdä yhtiöön vastaava pääomansijoitus. Kysymys oli siitä, estääkö tämänkaltaisen toiminta varojenjaon verottamisen luovutusvoittoa koskevien verosäännösten mukaan. Verohallinnon asiassa antaman ratkaisun mukaan palautukseen voitiin soveltaa luovutusvoittoverotusta eikä suunnitellulla takaisinsijoituksella ollut merkitystä pääomanpalautuksen verokohteluun. Oikeudenvallontayksikkö valitti Verohallinnon päätöksestä hallinto-oikeuteen ja katsoi, että SVOP-palautusta tulisi olosuhteet huomioon ottaen verottaa osinkona, sillä tarkoituksena oli katkaista 10 vuoden määräaika

---

⁶⁷ Ossa 2020a, s. 357.

ilman veroseuraamuksia. Hallinto-oikeus kuitenkin hylkäsi valituksen eikä päätöksestä haettu valituslupaa KHO:lta.⁶⁸

Ratkaisun perusteella näyttäisi mahdolliselta, että TVL 45 a §:n mukainen määräaika voidaan katkaista jakamalla yhtiöstä pääomanpalautus ja tekemällä tämän jälkeen yhtiöön uusi pääomansijoitus. Käytännössä tämä mahdollistaa määräajan vaatimuksen kiertämisen palauttamalla tietyin väliajoin pääomansijoitus sen alkuperäiselle tekijälle⁶⁹. Voidaankin perustellusti kysyä, mikä on ylipäänsä vaatimuksen tarkoitusperä nykyisessä sääntelyympäristössä. Huomioitava on kuitenkin se, ettei hallinto-oikeuden ratkaisussa käsitelty mahdollisen uuden pääomansijoituksen myöhempää verokohtelua palautuksen yhteydessä. Pitäisin kuitenkin varsin epätodennäköisenä, että myöhempään samojen varojen palautukseen suhtauduttaisiin verotuksessa poikkeavalla tavalla.

Tarkastellaan lopuksi vielä yritysjärjestelyjen vaikutusta pääomansijoitukseen sovellettavaan määräaikaan. Vielä ennen vuoden 2014 luovutusvoittoverouudistusta pääomansijoitukset eivät ajan kuluessa ”vanhentuneet” vaan riittävää oli muiden edellytysten täyttyminen⁷⁰. Kuitenkin nykyisen sääntelyn valossa myös yritysjärjestelyjen osalta tulee tarkastella määräajan vaatimusta. Verotuksellisen jatkuvuuden periaatteen nojalla sulautumisella tai jakautumisella ei ole vaikutusta pääomansijoituksen tekohetkeen vaan se lasketaan alkuperäisestä pääomansijoituksen tekohetkestä myös yritysjärjestelyn jälkeen. Kuitenkin osakevaihto ja liiketoimintasiirto ovat luonteeltaan apporttimerkintöjä, joissa SVOP-sijoituksen määräaika katkeaa. Järjestelyjen yhteydessä on kyse osakkeenomistajan yhtiöön tekemästä uudesta pääomansijoituksesta, jolloin myös sovellettava TVL 45 a §:n määräaika nollaantuu ja laskenta aloitetaan alusta. Todettakoon vielä lopuksi selvyiden vuoksi, ettei SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen sijoitusajankohta muutu rahastosiirroissa tai osakepääoman alentamistilanteissa⁷¹. Nämä eivät ole yritysjärjestelyyn tai uuteen pääomansijoitukseen rinnastettavia tapahtumia, joissa määräaika voisi alkaa alusta.

---

⁶⁸ Ks. ratkaisusta ja sen tulkinnasta Salmenhaara 2021, s. 630.

⁶⁹ Rahamääräisen pääomansijoituksen tapauksessa järjestelyssä ei realisoidu veroseuraamuksia vaan tosiasiallisena seurauksena on ainoastaan määräajan kulumisen ”nollaantuminen”. Kuitenkin ”in natura” muotoisen varojenjaon osalta järjestelystä aiheutuu veroseuraamuksia eikä siihen todennäköisesti ole suositeltavaa ryhtyä määräajan katkaisemiseksi. Ks. ”in natura” varojenjaosta tutkielman luku kuusi.

⁷⁰ Penttilä 2015, s. 44.

⁷¹ Penttilä 2015, s. 59.

3.4 Käyvän arvon ja kirjanpitoarvon erotuksen luonne pääomansijoituksena

TVL 45 a §:n soveltamisen edellytyksistä ja verovelvolliselle asetetusta näyttövelvollisuudesta seuraa, että verovelvollisen tulee kyetä osoittamaan tämän tehneen yhtiöön säännöksessä tarkoitetun pääomansijoituksen. Kuten aiemmin todettu, laissa ei ole täsmennetty pääomansijoituksen käsitettä tai sisältöä ja siihen liittyvää oikeuskäytäntöä on ainoastaan vähäisessä määrin. Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että pääomansijoituksessa on kyse varojen tai muun omaisuuden sijoittamisesta yhtiöön ilman sijoitukselle saatavaa vastiketta. Näin ollen sellaisissa tilanteissa, joissa osakkeenomistaja tai muu taho ei saa tekemälleen suoritukselle vastiketta eikä siihen liity palautusvelvollisuutta, lienee kyseessä todennäköisesti säännöksessä tarkoitettu pääomansijoitus.⁷²

Tarkastellaan seuraavaksi yritysjärjestelyihin liittyvää erityistilannetta, jossa siirtyvät varat päätetään arvostaa järjestelyn yhteydessä niiden kirjanpitoarvon sijaan käypään arvoon. Kysymykseksi muodostuu, voidaanko esimerkiksi jakautumisessa tai sulautumisessa tätä kirjanpitoarvon ja käyvän arvon välistä erotusta pitää osakkeenomistajan tekemänä pääomansijoituksena TVL 45 a §:ssä tarkoitetulla tavalla. Tilannetta on jakautumisen osalta käsitelty oikeuskäytännössä ratkaisussa KHO 2017:55. Korkein hallinto-oikeus katsoi tapauksessa, ettei jakautumisen yhteydessä SVOP-rahastoon merkittyä kirjanpidon ja käyvän arvon välistä erotusta voitu pitää verovelvollisen yhtiöön tekemänä pääomansijoituksena eikä sen palauttamiseen näin ollen voitu soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä. Sinänsä SVOP-rahastoon merkitty kirjanpidon ja käyvän arvon välinen erotus on kuitenkin jakokelpoinen erä, mutta jakoon sovelletaan normaalia osinkoverotusta.

Korkein hallinto-oikeus on ratkaisunsa perusteluissa tukeutunut ennen kaikkea jakautumisen oikeudelliseen luonteeseen yleisseuraantona ja verotukselliseen jatkuvuuden periaatteeseen⁷³. Jakautumisen yhteydessä osakkeet ja velat oli arvostettu käypiin arvoihin ja uusien osakkeiden merkintähinta oli merkitty yhtiön kirjanpidossa SVOP-rahastoon. Kokonaisjakautumisen yleisseuraantoluonteen vuoksi sitä ei voida pitää verotuksellisesta näkökulmasta osakkeiden luovutuksena vaan osakkeenomistajien verotuksessa sovelletaan jatkuvuuden periaatetta, ja esimerkiksi osakkeiden hankintamenot määräytyvät aiemman suorituksen perusteella. Näin ollen käyvän arvon käyttäminen vastaanottavan yhtiön

---

⁷² Ks. pääomansijoituksen tulkinnasta ja käsitteestä Penttilä 2015, s. 51.

⁷³ Ks. jatkuvuusperiaatteesta ja verotuksen lykkääntymisestä erityisesti EU-direktiivin näkökulmasta Järvenoja 2007, s. 38–42.

kirjanpidossa ei tarkoita, että vastaanottavaan yhtiöön olisi jakautumisen yhteydessä tehty säännöksen tarkoittama pääomansijoitus. KHO on kuitenkin ratkaisussa todennut, että mikäli sulautuneeseen tai jakautuneeseen yhtiöön on aiemmin tehty pääomansijoitus, tätä sijoitusta voidaan pitää pääomansijoituksena myös uudessa yhtiössä TVL 45 a §:n tarkoittamalla tavalla. Käsitellen yritysjärjestelyjä ja niiden vaikutusta tarkemmin luvussa neljä.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu vaikuttaa perustellulta ja se on pitkälti linjassa myös oikeuskirjallisuudessa esitettyjen tulkintojen kanssa. Vastaavaan lopputulokseen on päädytty myös hallinto-oikeuden aiemmassa ratkaisussa, jossa katsottiin ettei jakautumisen yleisseuraantoluonteen vuoksi siinä varallisuus voi muuttua yhtiöön tehdyksi pääomansijoitukseksi⁷⁴. Lähtökohtana tulee pitää sitä, ettei luovutuksena verotettavan pääomanpalautuksen määrä voi kasvaa sulautumisessa tai jakautumisessa suuremmaksi kuin alkuperäinen pääomansijoitus. Jotta varojenjakoon voitaisiin soveltaa luovutusvoittoverotusta, tulee SVOP-jaossa palautettavan määrän vastata yhtiöön tehtyä pääomansijoitusta ja sen suuruutta. Verotuksessa merkitystä ei anneta sille, että kirjanpidossa on mahdollista kirjata käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välinen erotus SVOP-rahastoon⁷⁵.

Ratkaisujen osalta tulee huomioida, että niissä on käsitelty pääomansijoituksen muodostumista ainoastaan yleisseuraantoluonteisissa yritysjärjestelyissä eikä tulkintaa voida esitetyillä perusteilla laajentaa koskemaan erityisseuraantoja, kuten liiketoimintasiirtoa tai osakevaihtoa. Erityisseuraantojen osalta voidaan perustella vastakkainen tulkinta, jonka mukaan käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välinen erotus voidaan katsoa osakkeenomistajan yhtiöön tekemäksi pääomansijoitukseksi ja näin ollen myös palauttaa TVL 45 a §:n tarkoittamalla tavalla. Tulkinta perustuu erityisseuraantojen yhtiöoikeudelliseen luonteeseen luovutuksena ja siihen, että niissä on tosiasiallisesti kyse suunnatusta osakeannista, jossa merkintähinta maksetaan apporttiomaisuudella. Järjestelyissä kyse on kokonaan uudesta pääomansijoituksesta, joka korvaa alkuperäisen pääomansijoituksen. Näin ollen alkuperäisen pääomansijoituksen määrä ei kasva, vaan järjestelyssä muodostuu kokonaan uusi käyvän arvon mukainen pääomansijoitus, joka voi olla suuruudeltaan isompi kuin alkuperäinen sijoitus. Käsitellen aihepiiriä ja siihen liittyviä suunnittelumahdollisuuksia luvuissa 4.3 ja 4.4.

---

⁷⁴ HAO 16.9.2016 T 16/1012/3.

⁷⁵ Kirjanpidollisesti on myös mahdollista seurata tase-erään tehtyjä merkintöjä tavalla, että SVOP-rahastoon merkittyjen varojen alkuperästä voidaan varmistua. Ks. Villa 2010, s. 349.

4 Varojen jakaminen osana yritysjärjestelyä

4.1 Luovutusvoittoverotuksen soveltuminen yritysjärjestelyihin

TVL 45 a §:n ja EVL 6 c §:n säännökset eivät sisällä mainintaa siitä, voidaanko säännöksien mukaista luovutusvoittoverotusta soveltaa myös yritysjärjestelyissä muodostuneisiin SVOP-rahastoihin. Säännöksiä koskevassa hallituksen esityksessä ja sen perusteluissa on kuitenkin nimenomaisesti todettu, ettei säännöksiä voitaisi soveltaa yritysjärjestelyissä tai rahastosiirroissa muodostuneiden oman pääoman erien jakoihin. Näin ollen yritysjärjestelyssä muodostuneesta SVOP-rahastosta tehtävää varojenjakoja ei voitaisi kohdella luovutuksena vaan siihen sovellettaisiin aina osinkoverotusta. Perusteluna tulkinnalle esityksessä on mainittu, että yritysjärjestelyissä varojenjaon yhteys pääomansijoitukseen jää epäselväksi.⁷⁶ Myös valtiovarainvaliokunta on pitänyt hallituksen esityksessä mainittua tulkintaa perusteltuna, jotta varojenjaon verokohtelun ei voida katsoa riippuvan sattumasta tai verovelvollisen omasta valinnasta⁷⁷.

Hallituksen esityksen ja valtiovarainvaliokunnan esittämää tulkintaa voidaan pitää yllättävänä, sillä lainsäädännöksissä ei ole mainintaa vastaavasta kategorisesta rajauksesta vaan sen voitaisiin sanamuodon perusteella katsoa soveltuvan kaikkiin sellaisiin tilanteisiin, jotka täyttävät säännöksessä mainitut edellytykset. Lain sanamuodon ja lainvalmisteluaineiston välillä voidaankin havaita selvä jännite. Sanamuodon ja valmisteluaineiston välistä ristiriitaa on sivuttu korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa KHO 2016:103. Itse tapaus käsitteli osakevaihdossa syntyneen SVOP-rahaston ja pääomansijoituksen määrää, mutta sivukysymyksenä tapauksessa otettiin kantaa lainsäädännön ja sen esitöiden väliseen jännitteeseen.

Nykyisessä sääntelyssä on lähdetty siitä, että TVL 45 a §:n mukaisen luovutusvoittoverotuksen edellytyksiä arvioidaan varojenjaon saajan näkökulmasta eikä merkitystä arvioinnissa enää ole samassa määrin alkuperäisen pääomansijoituksen saajalla⁷⁸. Myös yritysjärjestelyn vaikutusta luovutusvoittoverotuksen mahdollisuuteen tulee arvioida

---

⁷⁶ HE 185/2013, s. 44.

⁷⁷ VaVM 32/2013 ja HE 185/2013, s. 10.

⁷⁸ Penttilä 2015, s. 44.

ensisijaisesti pääomanpalautuksen saajan näkökulmasta ja kyseinen lähtökohta tulee ottaa huomioon tarkasteltaessa yritysjärjestelyjä lähemmin luvuissa 4.2 ja 4.3.

Ratkaisussa KHO 2016:103 lain sanamuodon ja sen valmisteluaineiston välinen jännite ratkaistiin lain sanamuodon hyväksi⁷⁹. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei TVL 45 a §:ssä ole sen sanamuodon mukaan rajattu yritysjärjestelyissä syntyneitä vapaan oman pääoman rahastoja sen soveltamisalan ulkopuolelle. Lainvalmisteluaineiston nojalla ei voitu tehdä niin pitkälle menevää tulkintaa, että yksinomaan rahaston muodostuminen osana yritysjärjestelyä estäisi varojenjaon verottamisen luovutusvoittoa koskevien säännösten mukaan. Varojenjaon verokohtelun näkökulmasta ratkaisevaa on TVL 45 a §:ssä mainittujen edellytysten täytyminen. Toisin sanottuna yritysjärjestelyn tapauksessa ratkaisevaa on se, syntyykö järjestelyn yhteydessä säännöksessä tarkoitettu pääomansijoitus tai vaihtoehtoisesti muuttuuko aiemmin tehdyn pääomansijoituksen luonne.

Lainvalmisteluaineistossa esitettyä kantaa on korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun valossa perusteltua tulkinta niin, että lainsäätäjän tarkoituksena lienee ollut ainoastaan korostaa lähtökohtaa siitä, ettei yritysjärjestelyn yhteydessä syntynyttä vapaan oman pääoman rahastoa voida automaattisesti pitää TVL 45 a §:ssä tarkoitettuna osakkeenomistajan tekemänä pääomansijoituksena. Tarkoituksena tuskin on ollutkaan säätää kategorisesta luovutusvoittoverotuksen kiellosta yritysjärjestelyssä muodostuneiden rahastojen osalta. Tällaisessa tilanteessa ei olisi nähtävissä perustetta sille, miksei tästä olisi otettu nimenomaista mainintaa lain säännökseen.

Verohallinnon nykyisessä vapaan oman pääoman rahaston varojenjako koskevassa ohjeistuksessa on otettu huomioon ratkaisussa KHO 2016:103 otettu tulkintalinja. Ohjeistuksessa todetaan yritysjärjestelytilanteiden ja rahastosiirtojen osalta, että luovutusvoittoverotuksen mahdollisuus ratkaistaan aina tapauskohtaisesti eikä siinä siten kategorisesta rajata TVL 45 a tai EVL 6 c §:ää soveltamisalan ulkopuolelle. Lopullinen tulkinta riippuu yritysjärjestelyn luonteesta ja siitä, voidaanko siinä katsoa tapahtuneen

---

⁷⁹ Tulkittaessa TVL 45 a ja EVL 6 c §:n sanamuotoa päädytään lopputulokseen, että yritysjärjestelyissä muodostuneista SVOP-rahastoista tapahtuva varojenjako luokitellaan joko osingoksi tai luovutuksena käsiteltäväksi pääomatuloksi soveltaen samoja kriteerejä kuin tavallisessa SVOP-jaossa. Ks. oikeustapauksesta tarkemmin Penttilä 2016a, s. 1–5.

säännöksessä tarkoitettu pääomansijoitus. Tarkastelen seuraavaksi luvuissa 4.2 ja 4.3 tarkemmin SVOP-jaon verokohtelua erilaisissa yritysjärjestelytilanteissa.⁸⁰

4.2 Sulautuminen ja jakautuminen

Aloitetaan yritysjärjestelyjen tarkastelu sulautumisesta ja jakautumisesta, jotka ovat käytännön yritystoiminnassa varsin yleisiä toimenpiteitä. Sulautumisella tarkoitetaan järjestelyä, jossa kaksi tai useampia yhtiöitä yhdistyy toisiinsa selvitysmenettelyttä ja samanaikaisesti sulautuva yhtiö lakkaa olemasta sulautumisen täytäntöönpanohetkellä. Järjestelyssä sulautuvan yhtiön varat ja velat siirtyvät vastaanottavalle yhtiölle soveltaen jatkuvuuden periaatetta eli siirrosta ei aiheudu yhtiölle välittömiä veroseuraamuksia, mikäli EVL 52 a ja 52 b §:ssä asetetut edellytykset täyttyvät.

Sulautumisesta ja sen toteuttamisesta säädetään OYL:n 16 luvussa. Lähtökohtaisesti sulautuminen toteutetaan OYL 16:1.1:n mukaisesti järjestelyllä, jossa sulautuvan yhtiön varat ja velat siirretään vastaanottavalle yhtiölle ja sulautuvan yhtiön osakkeenomistajat saavat sulautumisvastikkeena vastaanottavan yhtiön osakkeita. Käytännössä tämä tarkoittaa usein sitä, että vastaanottavassa yhtiössä järjestetään osakeanti, jossa osakkeiden merkintähinta maksetaan yhtiölle siirtyvillä varoilla. Uusista osakkeista maksettava määrä voidaan vastaanottavassa yhtiössä kirjata kokonaisuudessaan SVOP-rahastoon, josta se on jaettavissa edelleen yhtiön osakkeenomistajille.⁸¹

Sulautumiseen sovellettavasta jatkuvuuden periaatteesta seuraa ettei sulautuva yhtiö purkaudu verotuksellisessa mielessä, vaikka se yhtiöoikeudellisesti purkautuu ja lakkaa olemasta. Sulautuvan yhtiön verotusasema ikään kuin siirtyy vastaanottavalle yhtiölle. Näin ollen vastaanottavan yhtiön verotuksessa sovelletaan esimerkiksi siirtyneiden varallisuuserien osalta samoja hankintamenoja ja poistopohjia kuin sulautuneen yhtiön verotuksessa olisi sovellettu. EVL 52 b §:ssä on säädetty myös sulautumisen tuloksen osalta, että siihen sovelletaan neutraalisuutta eikä sulautumisessa syntynyt mahdollinen voitto ole yhtiölle veronalaista tuloa eikä vastaavasti tappio ole vähennyskelpoinen meno.⁸²

---

⁸⁰ Ks. tarkemmin Verohallinnon ohje VH/8103/00.01.00/2020.

⁸¹ Järvenoja 2007, s. 397.

⁸² Immonen 2012, s. 241–242.

Sulautumisen osalta on olemassa erilaisia sulautumistyyppisiä joihin luetaan muun muassa absorptiosulautuminen, kombinaatiosulautuminen ja kolmikantasulautuminen, jossa sulautumisvastikkeen antaa muu taho kuin vastaanottava yhtiö. Yhteistä sulautumistyypeille on, että niissä voidaan osakeyhtiölain näkökulmasta havaita kolme keskeistä tekijää: i) sulautuvan yhtiön osakkeenomistajien suoja, ii) sulautuvan yhtiön velkojien suoja ja iii) sulautumisen vaikutus vastaanottavan yhtiön omaan pääomaan⁸³. Tutkielmassa keskitytään näistä pääasiallisesti sulautumisen vaikutukseen yhtiön vapaan oman pääoman näkökulmasta sekä tarkastelu keskitetään tavanomaiseen absorptiosulautumiseen, jossa yksi tai useampi yhtiö sulautuu vastaanottavaan yhtiöön⁸⁴. Kuitenkin esitettyjä kannanottoja ja tulkintoja voidaan lähtökohtaisesti soveltaa myös muihin sulautumisen tyyppisiin, sillä niihin sovelletaan samoja verotuksellisia periaatteita.

Jakautumisen osalta verokohtelu on melko samanlainen kuin sulautumisessa ja verotuksessa sovelletaan vastaavasti jatkuvuuden periaatetta, mikäli EVL 52 c §:n edellytykset täyttyvät. Kokonaisjakautumisella tarkoitetaan OYL 17:2 määritelmän mukaisesti tilannetta, jossa yhtiö purkautuu siirtämällä varansa ja velkansa kahdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Vastaavasti osittaisjakautumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa osa jakautuvan yhtiön varoista tai veloista siirretään yhdelle tai useammalle vastaanottavalle yhtiölle. Osittaisjakautumisen osalta erityishuomiona tulee ottaa huomioon vaatimus liiketoimintakokonaisuudesta. Säännöksen sanamuodon mukaisesti jakautuvaan yhtiöön tulee vähintään yksi liiketoimintakokonaisuus ja vastaavasti vastaanottavaan yhtiöön tulee siirtää vähintään yksi liiketoiminnallinen kokonaisuus. Liiketoimintakokonaisuudella tarkoitetaan vakiintuneesti yhtiön osaa ja siihen kuuluvia varoja ja vastuista, jotka muodostavat hallinnollisesti itsenäisen eli omavaraiseen toimintaan kykenevän yksikön⁸⁵.

Jakautuminen toteutetaan menettelyllisesti hyvin vastaavalla tavalla sulautumisen kanssa ja myös siinä on edellytysten täytyessä kyse veroneutraalista yritysjärjestelytoimenpiteestä, jolla voidaan muuttaa ja muokata yritysrakennetta ilman välittömiä veroseuraamuksia. Jakautumisen yhteydessä jakautuvan yhtiön osakkeenomistajista tulee vastaanottavan yhtiön omistajia ja he saavat järjestelyn yhteydessä vastikkeena tyypillisesti vastaanottavan yhtiön

---

⁸³ Immonen 2012, s. 237.

⁸⁴ Tavallisessa absorptiosulautumisessa vastaanottava tai sulautuva yhtiö ei omista ennestään sulautuvan yhtiön osakkeita.

⁸⁵ Engblom 2007, s. 548.

osakkeita, mutta tämän ohella voidaan antaa myös rajoitetussa määrin rahaa, muuta omaisuutta tai sitoumuksia. Suunnittelussa tulee olla tarkkana sillä, mikäli jakautuminen ei täytä laissa sille asetettuja vaatimuksia on kyseessä myös verotuksellisesta näkökulmasta yhtiön purkautuminen, jolloin realisoitumattomat arvonnoussut tuloutuvat ja näin ollen aiheuttavat veroseuraamuksia.⁸⁶

EVL 52 a – 52 c §:n edellytykset täyttävässä sulautumisessa tai jakautumisessa on kyse yleisseuraannosta, johon sovelletaan verotuksellisen jatkuvuuden periaatetta eikä järjestelyjä pidetä sulautuvan tai jakautuvan yhtiön osakkeenomistajan verotuksessa luovutuksena⁸⁷. Järjestelyjen vero-oikeudellinen sääntely ja oikeudellinen luonne yleisseuraantona puoltaisi tulkintaa, että jatkuvuuden periaatetta voitaisiin soveltaa myös SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen osalta. Näin ollen järjestelyn toteuttaminen ei muodostaisi estettä soveltaa TVL 45 a tai EVL 6 c §:n mukaista luovutusvoittoverotusta myös yritysjärjestelyn jälkeisessä tilanteessa. Lähtökohtana tulisi olla, että osakkeenomistajalla on järjestelystä huolimatta samanlainen mahdollisuus saada sulautuneeseen tai jakautuneeseen yhtiöön tekemänsä pääomansijoitus takaisin uudesta yhtiöstä. Tilanteessa ongelmalliseksi voi kuitenkin muodostua näytön esittäminen tehdyn pääomansijoituksen osalta, joten järjestelyssä tulee olla tarkkana kirjanpidossa tehtävien kirjausten osalta. Alkuperäinen pääomansijoitus on syytä pitää erillään yhtiön muista vapaan oman pääoman eristä siten, että sen luonteesta pääomansijoituksena voidaan varmistua varojenjaon yhteydessä.

Oikeuskäytäntö ja ratkaisu KHO 2017:55 puoltaa edellä esitettyä tulkintaa siitä, ettei sulautuminen tai jakautuminen yleisseuraantoluonteensa vuoksi katkaise osakkeenomistajan mahdollisuutta saada yhtiöön tekemänsä pääomansijoitus takaisin luovutusvoittoverotusta koskevien säännösten mukaan. Ratkaisunsa perusteluissa korkein hallinto-oikeus totesi sulautumisen ja jakautumisen osalta, että järjestelyä edeltäneeseen yhtiöön tehtyä pääomansijoitusta voidaan pitää pääomansijoituksena TVL 45 a §:n tarkoittamalla tavalla myös vastaanottavassa yhtiössä. Näin ollen järjestelyt eivät katkaise osakkeenomistajan mahdollisuutta saada tekemänsä sijoitus takaisin soveltaen luovutusvoittoverotusta koskevia

---

⁸⁶ Järvenoja 2007, s. 114–119. Verollisen jakautumisen osalta ks. tarkemmin Järvenoja 2007, s. 161–162.

⁸⁷ Nykänen 2018, s. 8.

säännöksiä. Ratkaisun perusteluissa tukeuduttiin erityisesti sulautumisen ja jakautumisen yleisseuraantoluonteeseen ja verotuksessa noudatettavaan jatkuvuusperiaatteeseen.⁸⁸

Pääasiallisena oikeudellisena kysymyksenä tapauksessa KHO 2017:55 oli kuitenkin se, voiko luovutuksena verotettavan pääomanpalautuksen määrä kasvaa sulautumisessa tai jakautumisessa siitä, mikä se on ollut sulautuvassa tai jakautuvassa yhtiössä. Kirjanpidon näkökulmasta osakkeiden merkintähinta eli järjestelyssä siirtyvän omaisuuden arvo voidaan vastaanottavassa yhtiössä kirjata kokonaan tai osittain sen SVOP-rahastoon, josta se voidaan myöhemmin jakaa yhtiön osakkeenomistajille⁸⁹. Tämä voi johtaa vastaanottavan yhtiön SVOP-rahastossa tapahtuviin muutoksiin, jotka voivat kirjanpidossa tehtävien valintojen perusteella joko kasvattaa tai pienentää rahaston jakokelpoisten varojen määrää⁹⁰.

Ratkaisussa KHO 2017:55 päädyttiin jakautumisen osalta lopputulokseen, ettei järjestelyssä tehtävillä kirjanpidollisilla valinnoilla voitu kasvattaa pääomansijoituksena pidettävää määrää eikä siten järjestelyssä muodostuneeseen SVOP-rahaston osan palautukseen voitu soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä vaan kyse oli tältä osin osinkona verotettavasta varojenjaosta. Perusteluissa viitattiin verokohtelussa sovellettavaan jatkuvuuden periaatteeseen, järjestelyn yleisseuraantoluonteeseen ja siihen, ettei jakautumisen yhteydessä tapahdu verotuksellisesta näkökulmasta sellaista luovutusta, jonka yhteydessä voidaan katsoa tapahtuvan TVL 45 a §:ssä tarkoitettu pääomansijoitus. Selvää lienee, että vastaavaa tulkintaa voidaan soveltaa myös sulautumiseen eikä luovutuksena verotettavan pääomanpalautuksen määrä näin ollen voi kasvaa myöskään sulautumisen yhteydessä.

Oikeuskirjallisuudessa on puollettu vastaavaa tulkintaa ja esitetty, ettei yleisseuraantoluonteisessa järjestelyssä voida katsoa olevan kyse luovutuksesta tai pääomansijoituksesta vastaavalla tavalla kuin apporttiehtoisessa osakemerkinnässä⁹¹.

---

⁸⁸ Ratkaisussa esitettyä linjaa ei kuitenkaan oletettavasti voida soveltaa kaikkiin jakautumisen ja sulautumisen alalajeihin. Oikeuskirjallisuudessa on esimerkiksi tytäryhtiö- ja vastavirtasulautumisen osalta esitetty ettei tällaisessa järjestelyssä SVOP-rahastosijoitus voi siirtyä vastaanottavalle yhtiölle TVL 45 a tai EVL 6 c §:ssä tarkoitettuna pääomansijoituksena vaan ne menetetään osakkeenomistajan verotuksessa. Ks. tältä osin Järvenoja 2017, s. 400–404.

⁸⁹ Tasearvon ja käyvän arvon välisen erotuksen kirjaamisesta SVOP-rahastoon ks. Nykänen – Rabinä 2017, s. 151.

⁹⁰ Varojen kasvaminen riippuu pitkälti siitä, toteutetaanko sulautuminen tai jakautuminen kirjanpidollisesti käypien arvojen vai poistamattomien hankintamenojen mukaan. Varojen määrän voidaan katsoa tyypillisesti kasvavan tilanteessa, jossa siirtyvät varat arvostetaan kirjanpitoarvon sijaan käypään arvoon.

⁹¹ Penttilä 2016b, s. 463.

Sulautumisen ja jakautumisen yleisseuraantoluonteesta johtuen järjestelyissä ei ole kyse luovutuksesta tai pääomansijoituksesta⁹². Näin ollen vaikka SVOP-rahaston määrä voi kasvaa järjestelyn yhteydessä, on verovelvollisen täytynyt olla tehnyt pääomansijoitus jo sulautuneeseen tai jakautuneeseen yhtiöön, jotta pääomanpalautusta voitaisiin verotuksessa pitää luovutuksena⁹³. Tällöinkin varojenjakoja pidetään luovutuksena ainoastaan alkuperäisen pääomansijoituksen määrään saakka ja mahdollinen ylittävä osa verotetaan tavallisena osinkona.

Yleisseuraantomuotoisella yritysjärjestelyllä ei myöskään voida katsoa olevan vaikutusta varallisuuserien luonteeseen pääomansijoituksena. Näin ollen sulautumisen tai jakautumisen yhteydessä ei voi myöskään syntyä uutta pääomansijoitusta, mikäli vastaanottavan yhtiön SVOP-rahastoon merkitty määrä vastaa yhtiön kirjanpidossa ollutta osakkeiden arvoa eikä tämän ohella tehdä ylimääräisiä sijoituksia yhtiöön. Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa HAO 16.9.2016 T 16/1012/3 on jakautumisen osalta todettu, ettei järjestelyssä voi sen yleisseuraantoluonteen vuoksi varallisuuserä muuttua TVL 45 a §:n tarkoittamaksi pääomansijoitukseksi ainakaan sellaisessa tilanteessa, jossa sijoitus ei ole alun perin ollut pääomansijoitus jakautuvassa yhtiössä.

Tarkasteltaessa ratkaisua yhdessä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun KHO 2017:55 kanssa, voidaan johtopäätöksenä todeta, että sulautumisen ja jakautumisen yleisseuraantoperiaatteesta johtuen järjestelyiden yhteydessä ei ole mahdollista kasvattaa luovutusvoittoverotuksen piirissä olevan pääomanpalautuksen määrää⁹⁴ eikä varallisuuserä voi siirron yhteydessä muuttua pääomansijoituksen luonteiseksi eräksi. Kuitenkin verotuksen kirjanpitokytkenän vuoksi tulee järjestelyissä olla tarkkana tehtävien kirjauksien osalta, sillä luovutuksena verotettavan SVOP-palautuksen määrä ei voi milloinkaan ylittää sitä, mitä vastaanottavan yhtiön SVOP-rahastoon on yritysjärjestelyn yhteydessä kirjattu. Näin ollen kirjausten osalta on sulautumisessa ja jakautumisessa huomioitava ettei SVOP-rahastoon tehtävä merkintä muodostu pienemmäksi kuin alkuperäinen pääomansijoitus. Tyypillisesti ongelmia osakkeenomistajien pääomansijoituksen suuruuden osalta esiintyy erityisesti

---

⁹² Penttilä 2015, s. 57.

⁹³ Järvenoja 2017, s. 400.

⁹⁴ Järvenoja 2017, s. 399.

osittaisjakautumisissa. Mahdollista on myös ettei osakkeen hankintameno riitä euro-eurosta periaatteella kattamaan SVOP-jaossa palautettavaa määrää⁹⁵.

4.3 Liiketoimintasiirto ja osakevaihto

Liiketoimintasiirto on määritelty EVL 52 d §:n mukaisesti järjestelyksi, jossa siirtävä yhtiö luovuttaa joko kaikki taikka yhteen tai useampaan liiketoimintakokonaisuuteensa kohdistuvat varat, velat ja varaukset siirtyvää toimintaa jatkavalle vastaanottavalle yhtiölle saaden vastikkeeksi vastaanottavan yhtiön osakkeita⁹⁶. Yhtiöoikeudellisesti järjestelyssä on siis kyse apporttisijoituksesta vastaanottavaan yhtiöön, jossa osakemerkintä maksetaan apporttiomaisuudella. Oman erityispiirteensä liiketoimintasiirron osalta muodostaa se, että rahavastikkeen käyttö on kokonaan kielletty ja siihen sovelletaan osittaisjakautumisen tavoin liiketoimintakokonaisuuden vaatimusta. Vaatimus on kuitenkin liiketoimintasiirron osalta laajempi, sillä järjestelyssä tulee siirtää vastaanottavaan yhtiöön liiketoimintakokonaisuus ja tämän lisäksi siirtävään yhtiöön tulee jäädä vähintään yksi liiketoimintakokonaisuus.⁹⁷

Liiketoimintasiirrossa on EVL 52 d §:n edellytyksien täytyessä sulautumisen ja jakautumisen tavoin kyse veroneutraalista uudelleenjärjestelystä, joka ei aiheuta siirtävässä eikä vastaanottavassa yhtiössä välittömiä veroseuraamuksia⁹⁸. Siirtävän yhtiön verotuksessa luovutetun omaisuuden veronalaiseksi luovutushinnaksi katsotaan omaisuuden verotuksessa poistamaton hankintameno ja vastaavasti sama määrä katsotaan vastikkeeksi saatujen osakkeiden hankintamenoksi. Verotus näin ollen lykkääntyy mahdolliseen saatujen osakkeiden myöhempään luovutukseen. Järjestely kuitenkin eroaa olennaisella tavalla sulautumisesta ja jakautumisesta siinä, että kyseessä ei ole yleisseuraanto vaan omaisuuserän eli liiketoimintakokonaisuuden luovutus siitä saatavaa osakevastiketta vastaan. Luovutus on kuitenkin säädetty laissa asetettujen erityisehtojen täytyessä veroneutraaliksi.

---

⁹⁵ Järvenoja 2017, s. 403.

⁹⁶ Ks. liiketoimintasiirron määritelmästä tarkemmin esim. Kukkonen 2020, s. 312–326 ja Wikström – Ossa – Urpilainen 2015, s. 274–275.

⁹⁷ Wikström – Ossa – Urpilainen, s. 274–275. Liiketoimintasiirron edellytyksistä voidaan verotuksellisesti hankalana kysymyksenä nähdä erityisesti liiketoimintakokonaisuuden vaatimus. Yritysjärjestelydirektiivin 2 artiklan a kappaleessa todetaan siirrettävältä liiketoiminnalta edellytettävän sitä, että se kykenee tulemaan itsenäisesti toimeen. Ks. tarkemmin itsenäisesti taloudellisesta yksiköstä ja sen määritelmästä esim. Järvenoja 2002, s. 171.

⁹⁸ Immonen 2018, s. 499.

Liiketoimintasiirron kaltaisesta luovutuksena pidettävästä yritysjärjestelystä on kyse myös osakevaihdon tapauksessa. EVL 52 f §:n mukaisesti osakevaihdolla tarkoitetaan lähtökohtaisesti järjestelyä, jossa osakeyhtiö hankkii toisen osakeyhtiön osakkeita vaihdolla siten, että sen omistamat osakkeet tuottavat enemmän kuin puolet toisen yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä. Yhtiöoikeudellisesti vaihdossa on kyse suunnatusta osakeannista, jossa osakkeiden merkintähinta maksetaan apporttiomaisuudella joka muodostuu pääasiallisesti toisen yhtiön osakkeista⁹⁹. Myös osakevaihto poikkeaa tavallisesta apporttisijoituksessa siinä, että vaikka sitä pidetään luovutuksena, ei osakevaihdossa syntynyttä voittoa katsota osakkeenomistajan verotuksessa veronalaiseksi tuloksi vaan verotus siirtyy liiketoimintasiirron tavoin vastikkeena saatujen osakkeiden mahdolliseen myöhempään luovutukseen EVL 52 f §:n mukaisten edellytysten täytyessä¹⁰⁰. Osakevaihdon osalta on kuitenkin huomattava, että kyseessä on varainsiirtoveron alainen järjestely, joten verotuksellisessa mielessä ei voida puhua täysin veroneutraalista järjestelystä.

Liiketoimintasiirron ja osakevaihdon yhtiöoikeudellinen luonne luovutuksena puoltaa tulkintaa siitä, että järjestelyjen yhteydessä tehtyä merkintää SVOP-rahastoon voitaisiin pitää TVL 45 a §:ssä tarkoitettuna osakkeenomistajan tekemänä pääomansijoituksena. Tulkintaa puoltaa myös se, ettei säännöksessä ole rajattu yritysjärjestelyjä soveltamisalan ulkopuolelle eikä myöskään muuten rajattu sääntelyn piirissä olevan pääomansijoituksen alaa. Järjestelyissä on katsottava olevan kyse suunnatusta osakeannista, jossa merkintähinta maksetaan apporttiomaisuudella. Mikäli merkintähinta päätetään osittain tai kokonaan merkitä yhtiön SVOP-rahastoon, on kyseessä katsottava olevan säännöksessä tarkoitettu merkitsijän tekemä pääomansijoitus. Kyse ei siis ole jakautumisen ja sulautumisen tavoin pääomansijoituksen siirtymisestä, vaan kokonaan uudesta pääomansijoituksesta, jonka seurauksena pääomansijoitukseksi tulee voida katsoa myös mahdollinen kirjanpitoarvon ja käyvän arvon välinen erotus¹⁰¹.

---

⁹⁹ Erona liiketoimintasiirtoon osakevaihdossa on mahdollista antaa myös rahavastiketta eikä siihen kohdistu vastaavaa liiketoimintakokonaisuuden vaatimusta. Rahavastikkeen määrä saa kuitenkin olla EVL 52 f §:n mukaisesti enintään 10 prosenttia vastikkeena annettujen osakkeiden nimellisarvosta ja järjestely katsotaan tältä osin veronalaiseksi. Ks. rahavastikkeen osalta Immonen 2012, s. 247.

¹⁰⁰ Osakkeenomistajan vaihdossa saamien osakkeiden hankintamenona pidetään luovutettujen osakkeiden alkuperäistä hankintamenoa, jonka erotus käypään arvoon realisoituu vasta myöhemmän luovutuksen yhteydessä. Tavallisessa apporttisijoituksessa voitto sen sijaan realisoituu välittömästi omaisuuserän luovutushetkellä, mutta hankintamenoksi saadaan samalla käypä arvo.

¹⁰¹ Järvenoja 2017, s. 395

Myös oikeuskirjallisuudessa ja oikeuskäytännössä on lähdetty vastaavasta tulkinnasta. Tapauksessa KHO 2016:103 ratkaistavana oli kysymys siitä, voidaanko osakevaihdossa syntyneen SVOP-rahaston jakamiseen soveltaa TVL 45 a §:n säännöstä varojenjaon verottamisesta luovutuksena. Osakevaihto oli toteutettu osakkeiden käyvistä arvoista ja erotus kirjanpitoarvojen välillä oli merkitty yhtiössä SVOP-rahastoon. Näin ollen arvioitavaksi tuli myös kysymys siitä, voitiinko osakevaihdon yhteydessä merkittyä alkuperäisen pääomansijoituksen ylittävää SVOP-rahastoon merkittyä osaa pitää säännöksen tarkoittamana pääomansijoituksena. Ratkaisussa SVOP-rahastoon kirjattua vastikeosakkeiden merkintähintaa pidettiin TVL 45 a §:n tarkoittamana pääomansijoituksena kokonaisuudessaan ja siihen voitiin siten soveltaa luovutusvoittoverotusta koskevia säännöksiä. Toisin sanottuna pääomansijoitukseksi katsottiin myös kirjanpitoarvon ja käyvän arvon välinen erotus.

Korkein hallinto-oikeus viittasi perusteluissaan erityisesti osakevaihdon yhtiöoikeudelliseen luonteeseen osakeantina ja siihen, ettei kyse ole sulautumisen ja jakautumisen tavoin yleisseuraannosta vaan luovutuksesta, jota käsitellään veroneutraalisti EVL 52 f §:ssä asetettujen edellytysten täytyessä. Ratkaisun perusteella hankkivalle yhtiölle osakkeita luovuttavan osakkeenomistajan katsotaan osakevaihdossa tekevän hankkivaan yhtiöön uuden pääomansijoituksen, jonka suuruus voi määräytyä osakkeiden käyvän arvon mukaan. Kyse ei ole alkuperäisen pääomansijoituksen siirtymisestä, vaan kokonaan uudesta sijoituksesta, jonka suuruus ja tekoajanhetki määräytyy osakevaihdon toteuttamisen mukaan.

Oikeuskirjallisuudessa on suhtauduttu myönteisesti edellä mainittuun korkeimman hallinto-oikeuden osakevaihtoa koskevaan ratkaisuun ja katsottu, että samaa tulkintaa voidaan soveltaa myös liiketoimintasiirtoon. Liiketoimintasiirrossa on vastaavasti kyse osakeannista ja omaisuuserän luovutustilanteesta. Osakevaihtoa tai liiketoimintasiirtoa ei ole perusteltua asettaa poikkeavaan asemaan verrattuna tavallisiin pääomansijoituksiin ainoastaan sillä perusteella ettei niistä aiheudu suoria tuloveroseuraamuksia.¹⁰² Merkitystä ei voitane myöskään antaa sille, että kyseessä saattaa olla verovelvollisen näkökulmasta verotuksellisesti edullinen tilanne.

Huomionarvoista osakevaihdon ja liiketoimintasiirron osalta on, ettei järjestelyillä ole vaikutusta osakkeen alkuperäiseen hankintamenoon. Hankintameno ei siis kasva järjestelyjen yhteydessä, mutta tämän ei voida katsoa estävän TVL 45 a §:ssä tarkoitettun

---

¹⁰² Penttilä 2015, s. 54.

pääomansijoituksen muodostumista¹⁰³. Aiemmin luvussa 2.3 todettiin, että luovutusvoittoverotuksen edullisuus suhteessa normaaliin osinkoverotukseen perustuu nimenomaisesti mahdollisuuden vähentää SVOP-jaosta osakkeen hankintamenoa euroeurosta periaatteen mukaisesti, jolloin tästä ei realisoidu verotettavaa tuloa, mikäli vähennettävää hankintamenoa on riittävästi suhteessa jaettavien varojen määrään. Näin ollen, mikäli osakkeiden arvo on noussut ja pääomansijoitus muodostuu yritysjärjestelyssä suuremmaksi kuin alkuperäinen hankintameno, ei osakkeenomistaja pääse hyötymään hankintamenon ylittävästä osuudesta verotuksessaan.

Käsittelen myöhemmin luvussa viisi hankintameno-olettaman soveltumista SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjako. Kysymys on erityisesti osakevaihdon ja liiketoiminsiirron näkökulmasta mielenkiintoinen, sillä hankintameno-olettaman soveltuminen voisi käytännössä tarkoittaa sitä, että osakkeenomistaja pääsee verotuksellisesti hyötymään yritysjärjestelyssä muodostuvasta pääomansijoituksesta. Osakkeenomistajalle voi tilanteessa olla kannattavaa pyrkiä kasvattamaan luovutusvoittoverotuksen piirissä olevien varojen kokonaismäärää yli tämän osakkeiden todellisen hankintamenon. Näin ollen hankintameno-olettaman soveltuminen voisi avata uusia verosuunnittelun mahdollisuuksia osana yritysjärjestelyjä.

4.4 Yritysjärjestelyt käytännössä

EVL 52 a–f § mukaan toteutetuissa yritysjärjestelyissä ei lähtökohtaisesti aiheudu osakkeenomistajalle välittömiä veroseuraamuksia vaan niihin sovelletaan verotuksellisen jatkuvuuden periaatetta. Toisin sanottuna aiempien osakkeiden hankintamenot siirtyvät yritysjärjestelyissä uusien osakkeiden hankintamenoksi¹⁰⁴. Tyypillisesti tarve yritysjärjestelyyn ilmaantuu liiketoiminnallisista syistä, mutta taustalla voi olla myös esimerkiksi valmistautuminen liiketoiminnan myyntiin tai sukupolvenvaihdokseen. Useimmiten järjestely halutaan toteuttaa mahdollisimman verotehokkaasti ja tällöin siinä on oleellista tarkastella myös yhtiöön tehtyjä pääomansijoituksia sekä järjestelyn vaikutusta SVOP-rahastosta toteutettavan varojenjaon näkökulmasta.

Yleisseuraantoluonteinen sulautuminen tai jakautuminen on suositeltavaa tilanteissa, joissa halutaan säilyttää mahdollisuus alkuperäisen pääomansijoituksen hyödyntämiseen.

---

¹⁰³ Penttilä 2015, s. 54.

¹⁰⁴ Isotalo 2016, s. 40.

Yritysjärjestelyjen yhtiöoikeudellisesta luonteesta johtuen järjestelyillä ei lähtökohtaisesti ole vaikutusta SVOP-rahastoon tehdyn pääomansijoituksen verokohteluun yhtiön osakkeenomistajan näkökulmasta vaan tämän verotuksellinen kohtelu säilyy ennallaan jatkuvuusperiaatteen mukaisesti. Sulautumista tai jakautumista tulisikin verotuksellisen tehokkuuden näkökulmasta harkita vaihtoehtoina erityisesti silloin, kun alkuperäinen pääomansijoitus on ollut suuri ja verovelvollisella on käytettävissään osakkeeseen liittyvää hankintamenoa, joka voidaan vähentää SVOP-rahastosta toteutettavan varojenjaon kokonaisuudesta. Tällaisessa tilanteessa osakkeenomistajalla ei ole intressiä pyrkiä kasvattamaan yhtiöön tehtyä TVL 45 a §:n mukaista pääomansijoitusta vaan olennaista on yritysjärjestelystä huolimatta säilyttää luovutusvoittoverotuksen mahdollisuus myöhempään varojenjako.

Osakevaihtoa tai liiketoimintasiirtoa voidaan suositella tilanteissa, joissa osakkeenomistajan alkuperäinen pääomansijoitus SVOP-rahastoon on ollut pieni tai se on jo ehditty palauttamaan osakkeenomistajalle. Järjestelyjen verotuksellinen edullisuus perustuu siihen, että niissä kyse on suunnatusta osakeannista, jossa merkintähinta maksetaan apporttiomaisuudella ja se voidaan merkitä yhtiön SVOP-rahastoon, jolloin kyseessä on TVL 45 a §:n mukainen merkitsijän tekemä pääomansijoitus. Kyseessä on siis uusi pääomansijoitus, jossa määräajan kulumisen alkaa alusta ja osakkeet voidaan kirjanpitoarvon sijaan arvostaa niiden käypään arvoon. Osakevaihdon tai liiketoimintasiirron yhteydessä tapahtuvaa kirjausta yhtiön SVOP-rahastoon tulee siis arvioida erillään mahdollisesta aiemmasta pääomansijoituksesta. Verotuksellisesti suositeltavaa lieneekin tapauskohtaisesti olla jakaa aiempi yhtiöön tehty pääomanpalautus osakkeenomistajille ennen yritysjärjestelyn täytäntöönpanoa, mikäli varojenjako voidaan soveltaa luovutusvoittoverotusta. Näin pääsääntöisesti ainakin tilanteessa, jossa osakkeenomistajana on luonnollinen henkilö ja hänellä on käytössään riittävästi varojenjaosta vähennyskelpoista hankintamenoa.

Kuten aiemmin todettu luvussa 4.3 osakevaihdon tai liiketoimintasiirron yhteydessä tehty pääomansijoituksena pidettävä kirjaus yhtiön SVOP-rahastoon ei kuitenkaan vaikuta osakkeiden hankintamenon suuruuteen. Näin ollen yritysjärjestelyn verotuksellinen tehokkuus on osittain sidottu käytettävissä olevan hankintamenon suuruuteen. Tilanteesta riippuen mahdollista on, ettei osakkeiden hankintamenoa riitä vähennettäväksi pääomanpalautuksena pidettävästä SVOP-varojenjaosta. Tällöin varojenjaon verottaminen luovutuksena ei ole suositeltavaa, koska se johtaisi tosiasiaassa osinkoverotusta korkeampaan kokonaisverotukseen. Lähtökohtaisesti osakevaihtoa tai liiketoimintasiirtoa voidaan SVOP-

rahastosta tapahtuvan varojenjaon näkökulmasta suositella pääasiallisesti tilanteissa, joissa osakkeenomistajalla on käytössään riittävästi varojenjaosta vähennyskelpoista osakkeiden hankintamenoa.

Mahdollista voi olla myös, että luovutuksena käsiteltävään SVOP-varojenjakoön voidaan myöhemmin soveltaa hankintameno-olettamaa. Erityisesti tällöin osakkeenomistajalla voi olla intressi pyrkiä saattamaan varoja luovutusvoittoverotuksen piiriin. Mikäli hankintameno-olettamaa voitaisiin soveltaa SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjakoön, voi osakevaihto tai liiketoimintasiirto muodostua verotuksellisesti edulliseksi vaihtoehdoksi. Käytännössä osakkeenomistaja voisi ennen yritysjärjestelyn toimeenpanoa jakaa yhtiöstä varoja luovutuksena käsiteltävänä pääomanpalautuksena kunnes tällä ei enää ole jaosta vähennyskelpoista hankintamenoa, tai jäljellä ei ole TVL 45 a §:ssä tarkoitettua palautettavaa pääomansijoitusta. Yritysjärjestelyn jälkeen yhtiöön voitaisiin muodostaa uusi pääomansijoitus, joka voitaisiin jälleen palauttaa luovutusvoittoverotusta koskevien säännöksiin mukaan ja vähentää tästä hankintameno-olettama, mikäli alkuperäinen hankintameno on jo vähennetty aiemmin. Käsittelen hankintameno-olettaman soveltamisen mahdollisuutta SVOP-varojenjakoön tarkemmin luvussa viisi.

Esitetyn perusteella yritysjärjestelyissä tulee ottaa huomioon hyvin moninaisia seurauksia eikä järjestelyjen välisen verotehokkuuden osalta voida antaa tyhjää vastausta. Tapauskohtaisista olosuhteista riippuen suositeltavaa voi olla pyrkiä toteuttamaan suunniteltu uudelleenjärjestely joko yleisseuraantoluonteisena (sulautuminen ja jakautuminen) tai apportiin rinnastuvana luovutuksena (liiketoimintasiirto ja osakevaihto). Ensisijaisesti yritysjärjestely olisi kuitenkin suositeltavaa toteuttaa liiketoiminnan tarpeen vaatimusten mukaan ja vasta toissijaisesti huomioon tulisi ottaa järjestelyn verotuksellinen tehokkuus.

5 Luovutusvoittoverotus ja hankintameno-olettaman soveltaminen

5.1 Yleistä hankintameno-olettamasta

Luovutusvoittoverotus perustuu omaisuuden luovutuksesta saatuun hintaan sekä kyseisen omaisuuserän hankintamenoon, johon luetaan hyödykkeen hankinnasta aiheutuneet kustannukset sekä sellaiset omaisuuserään välittömästi liittyvät kustannukset, joita ei ole voitu vähentää verotuksessa verovelvollisen vuosikuluna¹⁰⁵. Tällaisina kustannuksina voidaan pitää esimerkiksi omaisuuserän hankinnan yhteydessä maksettua varainsiirtoveroa tai tiettyjä kiinteistön perusparannusmenoja¹⁰⁶. Luovutusvoittoverotuksen lähtökohtana on kohdistaa verotus ainoastaan omaisuuserän alkuperäisen hankintamenon ja siihen tehtyjen lisäysten ylittävään mahdolliseen voitto-osuuteen, jonka suuruus saadaan vähentämällä luovutushinnasta omaisuuserän hankintameno luovutushetkellä. Näin saatua voitto-osuutta verotetaan luonnollisen henkilön kohdalla soveltaen 30 tai 34 prosentin pääomatuloverokantaa riippuen tämän verovuoden aikana saamien pääomatulojen kokonaismäärästä. Yhtiön kohdalla voitto-osuuteen kohdistuu mahdollisesti 20 prosentin verotus.

Käytännössä esiintyy myös tilanteita, joissa omaisuuserän alkuperäinen hankintameno ei ole selvitetävissä. Tietyissä tilanteissa tämä voi tarkoittaa koko luovutushinnan verottamista luovutusvoittona ja siten johtaa merkittäviin veroseuraamuksiin. Mahdollista on myös, että alkuperäinen hankintameno arvioidaan, jos se ei ole muuten selvitetävissä. Näin on tehty esimerkiksi tapauksessa KHO 1989 B 532, jossa hankintamenosta ei voitu esittää täsmällistä selvitystä tositteiden perusteella. Käytäntöä voidaan kuitenkin pitää poikkeuksellisena ja se soveltuu lähinnä tilanteisiin, joissa todellisesta hankintamenosta voidaan esittää luotettava arvio. Pääsääntönä voidaan yhtiöiden kohdalla pitää koko luovutushinnan verottamista, mikäli hankintameno ei ole selvitetävissä.

Luonnollisten henkilöiden, kuolinpesien ja yhteisöjen osalta on säädetty todellisen hankintamenon ohella vaihtoehtoisesta lähestymistavasta, jossa omaisuuserän hankintameno määritetään prosentiosuutena saadusta luovutushinnasta. Lähestymistavasta käytetään nimitystä hankintameno-olettama ja se voidaan nähdä eräänlaisena vähimmäishankintamenona, jonka suuruus määräytyy omaisuuserän luovutushinnan ja

---

¹⁰⁵ Hankintamenon käsitteestä ks. tarkemmin esim. EVL 14 § ja KPL 4:5.

¹⁰⁶ Ossa 2020a, s. 175–176 ja Tomperi 2019, s. 119.

omistusajan mukaan¹⁰⁷. Hankintameno-olettamaa sovelletaan tilanteessa, jossa se johtaa verovelvollisen kohdalla edullisempaan verokohteluun kuin todellinen hankintameno tai alkuperäinen hankintameno ei ole selvitetävissä¹⁰⁸. Huomioon tulee ottaa se, että hankintameno-olettama on vaihtoehtoinen todellisen hankintamennon soveltamiselle eikä sitä sovellettaessa voida hankintamenuon lisätä muita kustannuksia.

Hankintameno-olettamasta säädetään TVL 46 §:ssä, jonka mukaan hankintamenona voidaan vähentää omaisuuserän luovutushinnasta aina vähintään 20 prosenttia, ja mikäli omaisuus on ollut luovuttajalla vähintään 10 vuoden ajan, voidaan luovutushinnasta vähentää 40 prosenttia. Hankintameno-olettama muodostaa eräänlaisen minimivähennyksen, joka vähennetään luovutushinnasta ennen luovutusvoittoverotuksen toimittamista. Samalla huomataan, että sovellettaessa hankintameno-olettamaa, syntyy aina verotettavaa voittoa eikä tällöin kyseessä lähtökohtaisesti voi olla veroneutraali tapahtuma. Kuitenkin hankintameno-olettaman käyttömahdollisuus pienentää luovutukseen kohdistuvaa kokonaisverotusta ja lisäksi sitä voidaan soveltaa lähes kaikissa luovutustilanteissa.¹⁰⁹

Tarkastellaan seuraavaksi lyhyesti hankinta-ajankohtaa, jolla on merkitystä erityisesti hankintameno-olettaman soveltamisen yhteydessä. Tuloverolaissa ei ole varsinaisia säännöksiä hankintameno-olettaman yhteydessä laskettavan omistusajan pituuden määrittämisestä. Lienee perusteltua lähteä oletuksesta, että omistusajan päättymishetki on sama kuin omistusajan alkamisajankohta luovutuksensaajalla, ja kyseisenä ajankohtana voidaan pitää kaupantekohetkeä eli sitovan kauppakirjan allekirjoitushetkeä¹¹⁰. Tämä on vahvistettu ratkaisussa KHO 1984 B II 585, jossa todettiin omistusajan alkuketken määräytyvän kauppakirjan allekirjoitushetkellä. Siten kauppakirjan allekirjoittaminen tavanomaisesti määrittää omistusajan alkamishetken, ellei kauppakirjassa nimenomaisesti sovita myöhemmästä omistusoikeuden siirtymisajankohdasta.

Mielenkiintoisen erityiskysymyksen muodostaa tilanne, jossa osakkeita on hankittu useassa erässä erilaisin hinnoin. Tällöin voi olla mahdollista, että osakkeenomistajan näkökulmasta

---

¹⁰⁷ Nykänen – Rabinä 2013, s. 64.

¹⁰⁸ Ossa 2020a, s. 176.

¹⁰⁹ Nykänen – Rabinä 2013, s. 91–92. Ks. myös TVL 45.3 § erityissäännös tilanteista, joissa hankintameno-olettamaa ei voida soveltaa.

¹¹⁰ Nykänen – Rabinä 2013, s. 94.

olisi perusteltua soveltaa osaan osakkeista hankintameno-olettamaa ja toisiin todellista hankintamenoa. Katoisin tämän mahdolliseksi nykyisen oikeuskäytännön perusteella, sillä esimerkiksi ratkaisussa KHO 2019:66 on vahvistettu, että osakkeiden hankintamenot lasketaan hankintaerittäin¹¹¹. Myös hankinta-ajankohtia on siis perusteltua tarkastella jokaisen erän osalta erikseen.

Varsin usein osakkeenomistajalle on kuitenkin verotuksellisesti edullisempaa soveltaa todellista hankintamenoa edellä mainitun olettaman sijaan. Tämä johtuu osittain siitä, että osakkeiden hankintameno saattaa kasvaa ajan saatossa ja osakkeenomistaja saattaa esimerkiksi tehdä yhtiöön uusia pääomansijoituksia. Tämänkaltaiset osakkeenomistajan yhtiöön tekemät lisäsijoitukset kasvattavat osakkeiden hankintamenoa ja osakeyhtiölain nimellisarvottomasta pääomajärjestelmästä johtuen, yhtiöön voidaan tehdä myös oman pääoman ehtoisia lisäsijoituksia ilman erillistä vastiketta. Tällöin lisäsijoitus kasvattaa osakkeiden hankintamenoa niin EVL:n kuin TVL:n mukaan toimitettavassa verotuksessa.¹¹²

Mahdollista on myös, että todellinen hankintameno pienenee osakkeenomistajan omistusaikana ja tästä syystä hankintameno-olettaman soveltaminen tulee edullisemmaksi. Näin on esimerkiksi tilanteissa, joissa yhtiö päättää jakaa varoja SVOP-rahastosta ja palautus verotetaan osakkaalla luovutusvoittoa koskevien verotussääntöjen mukaan. Tällöin osakkeenomistajan saama pääomanpalautus pienentää hänen osakkeiden hankintamenoa palautusta vastaavalla summalla. Tosiasiallisesti verotus lykkääntyy mahdolliseen myöhempään osakkeiden luovutukseen, mutta silloinkin verovaikutusta voidaan tarvittaessa lieventää soveltamalla luovutusvoiton laskentaan hankintameno-olettamaa.

Oman erityiskysymyksensä hankintamenon osalta muodostavat tilanteet, joissa pääomansijoituksen tekijä tai palautuksen saaja ei ole yhtiön osakkeenomistaja. Tällaisessa tilanteessa ei ole osakkeen hankintamenoa, josta voitaisiin vähentää pääomanpalautuksen määrää tai tehdä sijoitusta vastaava lisäys hankintamenoon¹¹³. Lähtökohtana tilanteissa voidaan pitää sitä, että tällöin palautus katsotaan koko määrältään veronalaiseksi eikä siihen voida soveltaa hankintameno-olettamaa. Kuitenkin, mikäli sijoituksen tehnyt taho myöhemmin tulee yhtiön osakkeenomistajaksi, voidaan aiemmin tehty pääomansijoitus tällöin lisätä osakkeen

---

¹¹¹ Ks. oikeustapauksesta tarkemmin Nykänen 2019 s. 1–5.

¹¹² Ossa 2020a, s. 176 ja 253.

¹¹³ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 86–87.

hankintamenoon ja huomioida verotuksessa¹¹⁴. Näin on myös tilanteessa, jossa laina konvertoidaan velkojan suostumuksella osakepääomaksi, eli osakkeen hankintamenoksi voidaan tällöin katsoa lainakonversiona tehdyn sijoituksen määrä¹¹⁵. Pääomansijoituksen tekijän olisikin verotuksellisesta näkökulmasta suositeltavaa ryhtyä yhtiön osakkeenomistajaksi joko ennen pääomansijoitusta tai sen jälkeen.

Tarkastellaan seuraavaksi luvussa 5.2 kysymystä hankintameno-olettaman soveltumisesta SVOP-rahastosta toteutettavaan luovutuksena verotettavaan pääomanpalautukseen oikeuskäytännön valossa. Verohallinnon ohjeessa on suhtauduttu kielteisesti hankintameno-olettaman soveltumiseen ja todettu, ettei hankintameno-olettamaa voida missään tilanteissa vähentää SVOP-rahastosta toteutettavan palautuksen yhteydessä¹¹⁶. Ohjeessa esitetyt perustelut ovat kuitenkin suppeat ja hankintameno-olettaman soveltumattomuutta perustellaan ainoastaan TVL 46 a §:n luonteella erityissäännöksenä ja, sillä ettei säännöksessä ole erikseen mainittu hankintameno-olettaman soveltuvan SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjakoon. Esitettyjä perusteluja voidaan pitää varsin heikkoina, mutta ne perustuvat pitkälti Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisuun HAO 7.8.2017 taltio 17/0685/3.

5.2 Oikeuskäytännön kriittinen tarkastelu

Hankintameno-olettaman soveltumisesta SVOP-rahastosta toteutettavaan varojenjakoon on olemassa hyvin niukasti oikeuskäytäntöä. Kuten aiemmin todettiin Verohallinnon ohjeessa on otettu lähtökohdaksi se, ettei luovutuksena verotettavaan varojenjakoon SVOP-rahastosta voida soveltaa hankintameno-olettamaa. Samaan lopputulokseen on päädytty Helsingin hallinto-oikeuden ratkaisussa HAO 7.8.2017 taltio 17/0685/3 (lainvoimainen). Ratkaisun oikeudellista painoarvoa heikentää kuitenkin se, ettei ratkaisuun ole haettu muutosta tai valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Tarkastellaan seuraavaksi tarkemmin Verohallinnon ohjeessa ja oikeustapauksessa esitettyjä perusteluja.

SVOP-rahastosta toteutettavan pääomanpalautuksen luovutusvoittoverotuksesta säädetään TVL 46 a §:ssä, jonka mukaan luovutuksena käsiteltävästä varojenjaosta vähennetään

---

¹¹⁴ Elinkeinoverotus 2021, s. 236. Ks. myös KHO 2016:49 ja hankintamenosta pääomalainan konversiotilanteissa KHO 2018 T 5890. Velkojan tapauksessa yhtiöön sijoitettua pääomaa ei voida merkitä saatavan lisäykseksi eikä se siten lisää osakkeen hankintamenoa.

¹¹⁵ Mattila 2017, s. 16.

¹¹⁶ Verohallinnon ohje ”Vapaan oman pääoman rahaston varojenjakoon verotuksessa” 1.1.2021, diaarinumero VH/8103/00.01.00/2020, ks. ohjeen luku 3.3.2 ”Osakkeen hankintameno vähentäminen”.

osakkeen poistamaton hankintameno, joka voi kuitenkin olla enintään luovutuksena pidettävän varojenjaon määrä¹¹⁷. Säännös ei sisällä mainintaa hankintameno-olettamasta ja on luonteeltaan erityissäännös suhteessa luovutusvoiton laskemista koskevaan TVL 46 §:ään. Tulkinnessa tulee siis ottaa huomioon oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä tunnustettu periaate, jonka mukaan erityissäännös syrjäyttää yleisluontoisen lain säännöksen (*Lex specialis derogat legi generali*). Tämä ei kuitenkaan tarkoita etteikö yleissäännöstä voitaisi soveltaa erityissäännöksen rinnalla. Lähtökohtaisesti erityissäännös syrjäyttää yleissäännöksen ainoastaan niissä tilanteissa ja niiltä osin, joissa näiden välillä on havaittavissa selvä ristiriita.

Ratkaisussaan HAO 7.8.2017 taltio 17/0685/3 hallinto-oikeus katsoi, ettei SVOP-rahastosta tapahtuvassa pääomanpalautuksessa ole kysymys osakkeiden tosiasiallisesta luovutuksesta, vaan ainoastaan vapaasta omasta pääomasta jaettujen varojen verottamisesta luovutusvoittoa koskevien periaatteiden mukaan TVL 45 a §:ssä säädettyjen edellytysten täytyessä. Edelleen hallinto-oikeus katsoi, että TVL 45 a § ja TVL 46 a § ovat erityissäännöksiä suhteessa luovutusvoiton laskemista koskevaan TVL 46 §:n yleissäännökseen. Ratkaisunaan hallinto-oikeus lausui, että luovutusvoiton määrä oli laskettava yksinomaan TVL 46 a §:n mukaisesti ja koska säännöksessä ei ollut mainittu hankintameno-olettaman soveltumisesta voitiin luovutusvoiton määrä laskea ainoastaan käyttäen todellista hankintamenoa. Näin ollen SVOP-rahastosta tehtävä pääomanpalautus katsotaan kokonaan veronalaiseksi pääomatuloksi siltä osin kuin palautettava määrä ylittää osakkeen todellisen hankintamenon.

Lähtökohdiltaan hallinto-oikeuden ratkaisu on vaikuttaa perustellulta ja siinä on mielestäni tukeuduttu oikeisiin lähtökohtiin. Sinänsä kiistatonta on, että TVL 46 a § on erityissäännös suhteessa TVL 46 §:n yleissäännökseen eikä pääomanpalautuksessa ole kysymys osakkeiden tosiasiallisesta luovutuksesta vaan ne säilyvät edelleen osakkaan omistuksessa.

Mielenkiintoista ratkaisussa on se, että hallinto-oikeus on päättänyt sivuuttaa TVL 46 §:n yleissäännöksen kokonaisuudessaan eikä sitä ole tavanomaiseen tapaan sovellettu yhtäaikaaisesti täydentämällä erityissäännöksen avoimeksi jättämää sääntelyä. Kuten aiemmin todettu, TVL 46 a §:ssä ei ole lainkaan mainittu hankintameno-olettamaa eikä siinä viitata TVL 46 §:n soveltumattomuuteen. Myöskään lain esitöissä ei oteta kantaa siihen, voidaanko hankintameno-olettamaa soveltaa SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon yhteydessä.

---

¹¹⁷ Hankintamenon vähentämisen näkökulmasta ei ole katsottu olevan merkitystä sillä, mihin vapaan tai sidotun pääoman erään alkuperäinen osakkeen hankintameno on merkitty.

Käsittääkseni tällaisessa tilanteessa olisi luontevaa lähteä perusolettamasta, jonka mukaan luovutusvoittoverotuksen mukaan toimitettavassa varojenjaon verotuksessa voitaisiin soveltaa TVL 46 §:n mukaisia pääperiaatteita, sillä nämä eivät ole miltään osin ristiriidassa TVL 46 a §:n sanamuodon kanssa eikä laissa tai sen esitöissä ole säädetty toisin¹¹⁸.

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty myös hallinto-oikeuden ratkaisua puoltavia näkökohtia ja päädytty toisistaan poikkeaviin ratkaisuihin¹¹⁹. Ratkaisua puoltavissa kannanotoissa on nostettu esille samoja argumentteja kuin edellä mainitussa hallinto-oikeuden ratkaisussa. Tämän lisäksi niissä on tukeuduttu TVL 46 ja 46 a §:n väliseen esittämisjärjestykseen. Lähtökohtana on mainittu, että säännösten tulkinnassa tulee ottaa huomioon niiden keskinäinen järjestys lainsäädännössä. SVOP-jaon verottamista koskeva TVL 46 a § on sijoitettu lainsäädännössä TVL 46 §:n jälkeen ja näin ollen se koskisi yksinomaan SVOP-jaossa saadun luovutusvoiton laskentaa eikä hankintameno-olettaman soveltaminen olisi mahdollista¹²⁰. Tulkintaa voidaan perustellusti kritisoida ja kysyä, miksi SVOP-jako tulisi asettaa verotuksellisesti eri asemaan verrattuna tavanomaiseen luovutusvoittoverotukseen ilman laissa tai sen esitöissä annettua nimenomaista mainintaa.

Käsittääkseni säännösten keskinäisestä järjestyksestä tai niiden asemasta yleis- ja erityissäännöksenä ei voida tehdä niin pitkälle menevää tulkintaa, etteikö SVOP-jakoon voitaisi edellytysten täytyessä soveltaa hankintameno-olettamaa. TVL:n yleisenä lähtökohtana voidaan pitää sitä, että hankintameno-olettamaa on lähtökohtaisesti aina mahdollista soveltaa ja TVL 45 §:ssä on myös nimenomaisesti lueteltu ne tilanteet, joihin hankintameno-olettamaa ei voida soveltaa¹²¹. Voidaan perustellusti kysyä, miksi hankintameno-olettaman käyttökieltoa SVOP-rahastosta toteutettavan varojenjaon yhteydessä ei olisi mainittu lain esitöissä¹²² tai otettu tästä lakiin nimenomaista mainintaa, jos sen soveltumattomuus olisi ollut lainsäätäjän tarkoituksena. Lisäksi vaikka hankintameno-

---

¹¹⁸ Näin myös Nykänen – Rabinä 2017, s. 153.

¹¹⁹ Esim. Ossa ja Penttilä ovat päätyneet pohdinnassaan ratkaisuun, ettei SVOP-rahastosta suoritettavaan jakoon voitaisi soveltaa hankintameno-olettamaa missään tilanteissa. Ks. Ossa 2020a, s. 358 ja Penttilä 2015, s. 61.

¹²⁰ Penttilä 2015, s. 61.

¹²¹ TVL 45.3 §:ssä on esim. mainittu ettei hankintameno-olettamaa voida soveltaa omaisuuden luovutusvoittoon rinnastettaviin termiinisopimuksiin.

¹²² HE 185/2013, s. 30 ja 44 todetaan luovutusvoiton laskemisesta ainoastaan, että luovutuksena verotettavasta varojenjaosta vähennetään osakkeen verotuksessa se määrä, joka vastaa luovutuksena verotettavan varojenjaon määrää. Näin ollen varojenjaosta ei voi aiheutua luovutustappiota, mutta kysymys ei ole hankintameno-olettaman osalta relevantti, sillä sen soveltaminen johtaa aina luovutusvoittoverotukseen.

olettamien käyttö saattaisi johtaa verovelvollisen näkökulmasta edullisempaan verokohteluun, ei hankintameno-olettamien soveltumisesta voida katsoa aiheutuvan verojärjestelmälle vierasta tai perusteetonta veroetua.

Myös oikeuskirjallisuudessa on kritisoitu hallinto-oikeuden ratkaisua ja vallitsevana kantana näyttäisi ratkaisusta huolimatta olevan, että hankintameno-olettamien voidaan soveltaa SVOP-jakoon¹²³. Hallinto-oikeuden ratkaisun prejudikaattiarvoa heikentää se, ettei ratkaisusta ole valitettu tai haettu valituslupaa korkeimmalta hallinto-oikeudelta. Voidaan nähdä mahdollisena, että ratkaisun lopputulos olisi saattanut muuttua korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Näin ollen voimassa olevaa oikeuskäytäntöä voidaan pitää epäselvänä ja tilanteesta riippuen voi olla suositeltavaa hakea SVOP-jaon verokohtelua koskeva ennakkoratkaisu. Kuitenkin on hyvä tiedostaa, että tapaus todennäköisesti etenisi korkeimpaan hallinto-oikeuteen ja käsittelyprosessista aiheutuu tällöin kustannuksia, jotka tulee ottaa huomioon kokonaisarvioinnissa. Lisäksi hankintameno-olettamien voidaan Verohallinnon ohjeistuksen mukaan joka tapauksessa soveltaa osakkeiden myöhemmän luovutuksen yhteydessä.

Tilanteesta riippuen hankintameno-olettamien soveltumattomuudesta SVOP-jakoon ei välttämättä aiheudu verovelvolliselle suurta taloudellista menetystä eikä ennakkoratkaisun hakeminen välttämättä näin ollen ole taloudellisesti järkevää. Kuitenkin on hyvä tiedostaa, että pääsäännön mukaan hankintameno-olettamien tulisi voida käyttää verotettavan luovutusvoiton laskemisessa, mikäli hankintameno-olettamien mukaan vähennettäväksi tuleva määrä on suurempi kuin todellisen hankintameno-määrä ja näin ollen johtaisi edullisempaan verokohteluun. Näin lienee perusteltua katsoa myös luovutuksena verotettavan SVOP-jaon tapauksessa, vaikka hallinto-oikeuden ratkaisussa HAO 7.8.2017 taltio 17/0685/3 on päädytty eri lopputulokseen.

5.3 Käytännön merkitys kokonaisverotuksen näkökulmasta

Havainnollistan seuraavaksi konkreettisella esimerkillä osakkeenomistajan kokonaisverotusta tilanteessa, jossa SVOP-palautuksen luovutusvoittoverotuksessa voidaan soveltaa hankintameno-olettamien ja vastaavasti vertaan tätä tilanteeseen, jossa hankintameno-olettamien ei voida soveltaa vaan koko palautus katsotaan veronalaiseksi luovutusvoitoksi. Hankintameno-olettamien käyttömahdollisuus voi lieventää varojenjaon kokonaisverotusta

---

¹²³ Ks. esimerkiksi Viitala 2014, s. 120.

merkittävästi tilanteessa, jossa osakkeiden todellisesta hankintamenosta ei ole selvyyttä tai se on pieni suhteessa varojenjaon määrään¹²⁴. Luovutusvoittona verotettavasta varojenjaosta maksettava vero on 30-34 prosenttia, mikäli osakkeenomistajalla ei ole käytettävissään vähennyskelpoista hankintamenoa. Sovellettaessa varojenjako hankintameno-olettamaa (20 tai 40 %), muodostuu tosiasiallisen veron suuruudeksi noin 18,0 – 27,2 prosenttia riippuen sovellettavasta verokannasta ja hankintameno-olettaman suuruudesta. Tarkastellaan seuraavaksi varojenjaon verokohtelua esimerkin avulla:

Osakeyhtiö päättää jakaa osakkeenomistajalleen SVOP-rahastosta maksettavana pääomanpalautuksena 100 000 euroa ja yhtiön tiedossa on, että mahdollista luovutusvoittoa verotetaan osakkeenomistajan henkilökohtaisessa verotuksessa soveltaen 34 %:n verokantaa. Osakkeenomistajalla ei ole käytettävissään varojenjaosta vähennyskelpoista osakkeen hankintamenoa vaan varojenjaon summa katsotaan kokonaisuudessaan veronalaiseksi luovutusvoitoksi. Kuitenkin osakkeet ovat olleet osakkeenomistajan yhtäjaksoisessa omistuksessa yli 10 vuotta ja osakkeiden luovutukseen voitaisiin soveltaa 40 %:n hankintameno-olettamaa.

Sovellettaessa todellista hankintamenoa SVOP-rahastosta maksettava pääomanpalautus katsotaan kokonaisuudessaan luovutusvoittoverotuksen alaiseksi ja rahastopalautukseen kohdistuu 34 000 euron verotus (34 %). Tällöin osakkeenomistaja saa tosiasiallisesti käyttöönsä varojenjaossa vain 66 000 euroa. Kuitenkin mikäli SVOP-palautukseen katsotaan voitavan soveltaa 40 %:n hankintameno-olettaa, katsotaan luovutusvoittoverotuksen alaiseksi tuloksi ainoastaan 60 %:a pääomanpalautuksen määrästä. Käytännössä tämä tarkoittaisi osakkaalle kohdistettavan veroa 20 400 euroa eli tosiasiallinen veroaste on 20,4 %:a pääomanpalautuksen määrästä. Sovellettaessa hankintameno-olettamaa osakkeenomistajaan kohdistuu lievempi kokonaisverotus ja hän saa tosiasiallisesti käyttöönsä 79 600 euroa eli 13 600 euroa enemmän kuin sovellettaessa ”todellista hankintamenoa”.

Kuten esimerkistä huomaamme hankintameno-olettaman käyttömahdollisuudella SVOP-rahastopalautuksen yhteydessä voi olla suuri merkitys osakkeenomistajan kokonaisverotuksen näkökulmasta. Luovutuksena verotettava pääomanpalautus SVOP-rahastosta katsotaan

---

¹²⁴ Ks. esimerkiksi Nykänen – Rabinä 2016, s. 158.

veronalaiseksi tuloksi ainoastaan siltä osin kuin se ylittää osakkeesta vähennyskelpoisen hankintamenon eikä osakkeenomistajalle näin ollen välttämättä muodostu verotettavaa tuloa¹²⁵. Kuitenkin hankintamenoa voidaan vähentää korkeintaan pääomanpalautuksen määrällä ns. euro-eurosta -periaatteen mukaisesti eikä varojenjaosta näin ollen voi aiheutua vähennyskelpoista luovutustappiota.¹²⁶

Luovutusvoiton verotustapa on edullinen, mikäli osakkeenomistajalla on käytettävissä pääomanpalautukseen nähden riittävästi vähennyskelpoista hankintamenoa. Käytännössä verotus lykkääntyy tällöin osakkeiden myöhempään luovutushetkeen ja osakkeenomistajalle muodostuu hyötyä korkoa korolle ilmiönä¹²⁷. Toisin sanottuna osakas voi hyödyntää pääomaa muihin tarkoituksiin ennen veron tosiasiallista realisoitumista. Mahdollista on myös, että osakkeiden myöhempään luovutukseen sovelletaan hankintameno-olettamaa, jolloin todellinen hankintameno voidaan nähdä merkityksettömänä eikä pääomanpalautuksesta tosiasiasa aiheudu veroseuraamuksia.

Veroseuraamuksia arvioitaessa on tärkeää huomioida, että realisoituvan luovutusvoiton määrä lasketaan osakekohtaisesti. Samaa periaatetta sovelletaan myös SVOP-palautuksesta saatavan voiton laskentaan eli realisoituva voitto tulee laskea erikseen jokaisen osakerän kohdalla¹²⁸. Tämä voi johtaa osakkeenomistajan kannalta vaikeaan tilanteeseen, sillä varsin usein osakas voi olla hankkinut osakkeita useassa erässä, jolloin niillä on toisistaan poikkeava hankintameno. Pohdittavaksi voi tulla kysymys siitä, voidaanko pääomanpalautus suunnata tietyille osakkeille, joiden kohdalla hankintameno on suurempi tai vaihtoehtoisesti soveltaa joidenkin osake-erien kohdalla luovutusvoittoverotusta ja toisten kohdalla tavallista osinkoverotusta.

Oikeuskirjallisuudessa on lähdetty siitä, ettei verovelvollisen valinta-oikeus ulottuisi niin pitkälle, että tämä voisi vaatia varojenjaon verottamista osittain luovutuksena ja

---

¹²⁵ Pääomanpalautus katsotaan vakiintuneesti veronalaiseksi tuloksi, josta kuitenkin voidaan vähentää osakkeiden hankintamenoa palautusta vastaavalta osin. Merkitystä ei ole sillä, onko omistajana yhtiö vai luonnollinen henkilö. Ks. pääomanpalautuksen veronalaisuudesta esim. KHO 2001:28 ja KHO 2001/1245.

¹²⁶ Ks. varojenjaosta vähennettävästä hankintamenosta ja euro-eurosta periaatteesta ratkaisu KVL 2004/60 (KHO 11.4.2005 t. 814: ei muutosta, ei julk.). Ks. myös. Tomperi 2019, s. 76.

¹²⁷ Isotalo 2016, s. 10.

¹²⁸ Viitala 2014, s. 121.

osinkoverotusta koskevien periaatteiden mukaan¹²⁹. Kuitenkin erilajisten osakkeiden tilanteessa tämä on mahdollista, sillä osakkeenomistaja voi päättää esittää TVL 45 a §:ssä vaaditun näytön ainoastaan toisen osakelajin osalta. Sinänsä mahdollista voisi olla myös, että osakkeenomistaja näyttää TVL 45 a §:ssä vaaditun näytön ainoastaan tiettyjen osake-erien osalta, mutta tällöin näyttö saatetaan katsoa esitetyn koko pääomanpalautuksen osalta. Edelleen ratkaisussa KHO 2012/5 (KVL 60/2010) on katsottu, ettei pääomanpalautuksen kohdistaminen ainoastaan tietyille osakkeille tai eri osakkeille eri suuruisena ole mahdollista. Tämä puoltaa oikeuskirjallisuudessa esitettyä kannanottoa siitä, ettei samanlajisten osakkeiden tapauksessa voida jakaa pääomanpalautusta verotettavaksi osittain luovutusvoittoverotuksen ja osinkoverotuksen mukaan. Ratkaisun perusteella ei myöskään voida kohdistaa pääomanpalautusta ainoastaan korkeimman hankintamenon omaaville osakkeille.

---

¹²⁹ Näin esim. Penttilä 2015, s. 61.

6 ”In natura” tapahtuva varojenjako SVOP-rahastosta

6.1 Osingon jakamista ja apporttia koskevat periaatteet

Luvussa 2.2 todetuin tavoin osakeyhtiöstä voidaan jakaa varoja vain OYL 13:1 §:ssä säädetyillä tavoilla joihin lukeutuvat muun muassa osinko tai varojen jako vapaan oman pääoman rahastosta. Markkinakäytäntönä on pitkään ollut varojenjako rahamääräisenä suorituksena, mutta osakeyhtiölaki mahdollistaa varojenjaon myös muun omaisuuden muodossa, kuten arvopapereina tai kiinteistöinä. Tällaisesta varojenjaosta käytetään vakiintuneesti nimitystä varojenjako ”in natura”¹³⁰. Lähtökohtaisesti voitaisiin ajatella, että tämän tyyppinen varojenjako soveltuisi lähinnä listaamattomiin yhtiöihin, joiden osakeomistus on keskittynyt ainoastaan pienelle osakasjoukolle. Kuitenkin viimeaikoina ”in natura” varojenjako on esiintynyt myös pörssilistatuissa yhtiöissä. Tästä hyvänä esimerkkinä Sampo Oyj jakoi vuonna 2019 osakkeenomistajilleen osinkona Nordean osakkeita¹³¹.

SVOP-rahaston jakamista koskeva oikeustila on ”in natura” muodossa tapahtuvan varojenjaon osalta epäselvä, sillä aihepiiristä ei tutkielman kirjoittamisajankohdalla ole julkaisua oikeuskäytäntöä ja sitä on käsitelty oikeuskirjallisuudessa hyvin vähäisessä määrin. Lisäksi aihepiiristä ei ole suoraa lainsäätelyä ja on osittain epäselvää, sovelletaanko jakoon osingon jakamista koskevia in natura varojenjaon verotusperiaatteita. Aloitan tarkastelun yhtiöoikeudellisen sääntelyn ja osingon jakamista koskevan yhdenvertaisuusperiaatteen läpikäymisellä. Lisäksi käyn luvussa läpi apporttisijoitukseen soveltuvia periaatteita ja sääntöjä, sillä ne ovat merkityksellisiä tehtäessä sijoitusta SVOP-rahastoon ”in natura” muodossa.

Muun omaisuuden sijoittaminen osakeyhtiöön perustuu lähtökohtaisesti OYL 2:4:n ja OYL 9:12:n sanamuotoon, jonka mukaan osakkeesta maksettava määrä voidaan maksaa joko kokonaan tai osittain muulla omaisuudella. Tällaisesta muulla omaisuudella tapahtuvasta suorituksesta käytetään nimitystä apporttimaksu tai apporttisijoitus. Kuten totesin aiemmin luvussa 3.3, osakeyhtiöön voidaan tehdä myös vastikkeeton sijoitus. Lähtökohtaisesti myös tällaiseen sijoitukseen on perusteltua soveltuvin osin soveltaa yleisiä apporttimerkintää koskevia periaatteita. Näihin lukeutuvat muun muassa säännökset omaisuuserän

---

¹³⁰ Vehkakoski 2021a, s. 353

¹³¹ Niskakangas 2019

arvostamisesta, joita käsitellään tarkemmin luvussa 6.2. Lisäksi sovellettavaksi tulevat yksilöintiä ja tasamerkintöjä koskevat periaatteet.¹³²

Yksilöintiä koskeva vaatimus on suhteellisen yksiselitteinen, mutta sillä on suuri käytännön merkitys. Apporttina tarjottavan omaisuuden laji tulee selvittää ja yksilöidä sellaisella tavalla, että se on erotettavissa mahdollisista muista omaisuuslajiin kuuluvista eristä. Lisäksi apporttiomaisuudella suoritettava maksu tulee yksilöidä eli kohdistaa sen arvo kirjanpidossa oikeaan kohtaan. SVOP-sijoituksen tapauksessa apporttiomaisuuden arvo tulee kirjata SVOP-rahastoon sellaiselle alatilille, josta se on helposti kohdennettavissa sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle, eikä se pääse sekoittumaan yhtiön voittovaroihin. Tasamerkintää koskeva vaatimus tarkoittaa käytännössä sitä, että apporttina sijoitettavalla omaisuudella tulee olla yhtiölle sellaista arvoa, joka voidaan merkitä taseeseen¹³³. Vaatimusta ei ole nimenomaisesti mainittu OYL:ssa, mutta se on välillisesti johdettavissa KPA 1:6:stä.

Tarkastelen seuraavaksi varojenjaolle asetettuja periaatteita, joista keskeisimpänä erityisesti ”in natura” varojenjaon näkökulmasta voidaan nähdä osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu ja jaon perustuminen tilinpäätökseen. Näiden ohella keskiössä ovat yleisistä edellytyksistä tase- ja maksukykyisyydesti sekä päätöksentekoa koskevat vaatimukset. Varojenjako SVOP-rahastosta on perusteltua soveltaa lähtökohtaisesti samoja osakeyhtiöoikeudellisia periaatteita kuin tavalliseen voittovaroista tapahtuvaan osingon jakoon. Kuitenkin havaittavissa on joitakin eroja erityisesti tarkasteltaessa ”in natura” muodossa tapahtuvaa pääomanpalautusta.

Osakkeenomistajien yhdenvertainen kohtelu perustuu OYL 1:7:n yhdenvertaisuusperiaatteeseen, jonka mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet ellei yhtiöjärjestyksessä ole määrätty toisin. Osakkeenomistajia ei siten saa asettaa toisiaan huonompaan tai parempaan asemaan esimerkiksi jaettaessa yhtiön varoja ilman kaikkien osakkeenomistajien yksimielistä päätöstä. Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen voidaan nähdä erityisen ongelmallisena muuna omaisuutena toteutettavassa varojenjaossa, sillä omaisuuserän arvostamiseen liittyy usein tietynasteista epävarmuutta ja jaettavan omaisuuserän arvo voi muuttua nopeastikin varojenjaon jälkeen.

---

¹³² Apporttia koskevasta sääntelystä ja yleisistä periaatteista ks. Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 39–49.

¹³³ Kyläkallio – Iirola – Kyläkallio 2017, s. 809.

Yhdenvertaisuusperiaate ei lähtökohtaisesti estä ”in natura” muodossa tapahtuvaa varojenjako, mutta siihen liittyy edellä kuvatuin tavoin omaisuuden arvostamiseen liittyviä ongelmakohtia. Lähtökohtaisesti yhtiön osakkeenomistajien tulisi saada myös ”in natura” osingonjaossa omaisuutena määrä, joka vastaa rahassa mitattuna heidän osakeomistuksensa mukaisen osingon määrää¹³⁴. Kysymykseksi voi muodostua, onko osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta loukattu, mikäli osakkeenomistajat ovat saaneet keskenään erilaisia varallisuuseriä ja niiden arvo on varojenjaon jälkeen kehittynyt toisistaan eroavasti tai valitusta arvostustasosta voidaan esittää eriäviä mielipiteitä.

OYL 13:3 mukaisesti varojenjaon tulee perustua viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen. Lähtökohtaisesti sanamuodosta voidaan päätellä, että jaettavien varojen tulisi sisältyä jo edeltävältä tilikaudelta laadittuun tilinpäätökseen, joka on tilintarkastettu. Käytännössä tämä saattaa johtaa arvostusongelmiin muun omaisuuden osalta, sillä esimerkiksi arvopapereissa on voinut tapahtua merkittäviä arvomuutoksia tilikauden päättymisen ja osingonjaon hetken välillä. Lisäksi ongelmana voi olla se, ettei osinkona jaettava omaisuuserä välttämättä ole ollut yhtiössä vielä tilinpäätöksen laadintahetkellä. Tällaisessa tilanteessa käytännössä ainoaksi vaihtoehdoksi jää laatia erillinen välitilinpäätös, jossa kyseinen omaisuuserä on huomioitu osana yhtiön varallisuutta. Vastaavaa ongelmaa ei tyypillisesti esiinny rahana suoritettavassa osingonjaossa.

Varojenjaon edellytyksenä on myös tase- ja maksukykyisyydestin läpäiseminen, joista säädetään OYL:n 13 luvun 2 ja 5 §:ssä. Lainsäädännön perusteella yhtiö saa jakaa varoina ainoastaan vapaan oman pääoman, josta on vähennetty yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävät varat eikä varojenjaon aikana tiedetä tai pitäisi tietää yhtiön olevan maksukyvytön tai jaon aiheuttavan maksukyvyttömyyden. Tasetesti on varojenjaossa lähinnä muodollinen edellytys ja liittyy pääasiassa edellä mainittuun tilinpäätössiidonnaisuuteen. Tarkoituksena on selvittää sisältyykö taseeseen jakokelpoisia varoja viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaan.¹³⁵

Maksukykyisyydestin soveltamisala on laajempi, sillä se soveltuu kaikkiin varojenjakotilanteisiin ja siinä pitää ottaa huomioon myös tilinpäätöksen laatimisen jälkeen yhtiön taloudellisessa asemassa tapahtuneet tai tiedossa olevat muutokset. Testi ei ulotu

---

¹³⁴ Blomqvist – Malmivaara 2016, s. 55.

¹³⁵ Immonen 2015, s. 76.

ainoastaan maksukyvyyn arviointiin vaan siinä tulee tarkastella yhtiön taloudellista tilannetta kokonaisvaltaisesti ja ottaa huomioon esimerkiksi mahdollinen ylivelkaisuus ja rahoitusmahdollisuudet¹³⁶. Huomioon on otettava kaikki taloudelliset velat ja vastuut riippumatta niiden kirjanpitokehtelusta ja varsinaisen maksukykyarviointi tulee osakeyhtiölain esitöiden mukaan tehdä sillä hetkellä, kun varojenjaosta päätetään tai ainakin mahdollisimman lähellä kyseistä ajankohtaa¹³⁷. Lain esitöiden asettamaa vaatimusta voidaan perustellusti kritisoida, sillä jakopäätöksen ja sen täytäntöönpanon välissä voi olla kulunut aikaa tai yhtiön taloudellisessa asemassa on voinut tapahtua muutoksia. Perusteltua olisikin arvioida maksukykyisyys uudelleen vielä jakopäätöksen täytäntöönpanon yhteydessä¹³⁸.

Edellä mainittu osakkeenomistajien yhdenvertaisuus ja varojenjako koskevat yleiset edellytykset on otettava huomioon yhtiön päätöksenteossa jaettaessa osinkoa tai varoja vapaan oman pääoman rahastosta. OYL 13:6:n mukaisesti varsinaisesta varojenjaosta päätetään lähtökohtaisesti yhtiökokouksessa hallituksen antaman ehdotuksen mukaisesti. Vaihtoehtoisesti yhtiökokous voi valtuuttaa hallituksen päättämään osingon jakamisesta tai varojen jakamisesta SVOP-rahastosta. Varojenjako päätöksessä tulee mainita jaon määrä ja se, mitä varoja jakoon käytetään. Lisäksi ”in natura” varojenjaon yhteydessä päätöksessä on suositeltavaa yksilöidä jaettava omaisuuserä ja sen arvostus sekä huomioida tilanteet, joissa se ei ole suoraan jakokelpoinen osakkeenomistajien kesken. Tällöin vaihtoehtona voi olla suorittaa varojenjako osittain rahana ja muuna omaisuutena.

6.2 Omaisuuserän arvostaminen ja verokohtelu

Omaisuuksien jakamiseen osakkaille ”in natura” joko osinkona tai SVOP-palautuksena liittyy käytännössä aina omaisuuserän arvostamiskysymys. Varsin yleisesti omaisuuserän kirjanpitoarvo eroaa sen käyvästä arvosta ja pohdittavaksi tulee kysymys siitä, tuleeko omaisuus arvostaa varojenjaon yhteydessä kirjanpidossa käytettyyn tasearvoon vai sen käypään arvoon. Luvussa 6.1 esitetyin tavoin ”in natura” osingonjakona jaettu omaisuus arvostetaan osakeyhtiöoikeudellisesti kirjanpitoarvoon ja verotuksessa käypään arvoon. Seuraavaksi pohdin SVOP-rahastosta tapahtuvan ”in natura” pääomanpalautuksen arvostamista kirjanpidossa ja verotuksessa. Aiheesta voidaan kirjanpito- ja osakeyhtiölain

---

¹³⁶ HE 109/2005, s. 125.

¹³⁷ HE 109/2005, s. 125–126.

¹³⁸ Immonen 2015, s. 79. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty myös poikkeavin kannanottoja maksukykyisyysarviointista täytäntöönpanon hetkellä. Ks. Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 43–45.

nojalla perustella useampia toisensa poissulkevia arvostamisratkaisuja riippuen siitä, mikä näkökulma tehdyn päätöksen tueksi halutaan valita¹³⁹.

Verotuskäytännön lähtökohtana näyttäisi tällä hetkellä olevan se, että osingon maksuksi luovutettava omaisuuserä arvostetaan niin yhtiön kuin osakkeenomistajankin verotuksessa käypään arvoon sen kirjanpidollisesta käsittelystä riippumatta. Lähtökohtaa voidaan käytännön näkökulmasta kritisoida, sillä varsin usein kirjanpidon ja verotuksen välillä on vahva vuorovaikutussuhde. Verokohtelun eriyttäminen kirjanpidosta johtaa nykyisessä käytännössä tilanteeseen, jossa yhtiön tulee kirjanpidossaan tehdä useita muodollisteknisiä kirjauksia oikean lopputuloksen saavuttamiseksi. Oikeaoppiseen kirjaamiskäytäntöön liittyy tällä hetkellä epävarmuutta ja voidaan perustellusti kysyä, onko tarkoituksenmukaista jättää kirjanpidollista käsittelyä kirjanpitovelvollisen oman valinnan varaan.¹⁴⁰

Oman haasteensa kirjanpidolliseen käsittelyyn liittyen muodostaa myös se, että OYL 13:3 §:n mukaan varojenjaon tulee perustua vahvistettuun tilinpäätökseen. Näin ollen jaettavan omaisuuserän tulee sisältyä varojenjaon perusteena olevaan tilinpäätökseen, jossa se on tavanomaisesti arvostettu käypää arvoa alhaisempaan tase-/kirjanpitoarvoon. Varojenjaon perustuessa tällaiseen tilinpäätökseen kysymykseksi muodostuu varojenjakopäätöksen oikeellisuus ja muotoilu sekä osakkeenomistajien tasapuolinen kohtelu. Lisäksi omaisuuserän aliarvostaminen kirjanpidossa voi johtaa verotuksellisesti epäedulliseen tilanteeseen, sillä varojenjakoa tällöin realisoi varoja jakavassa yhtiössä käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välisen erotuksen yhtiön tuloksi, joka voi tilanteesta riippuen aiheuttaa suorita tai välillisiä veroseuraamuksia.

Sinänsä mahdollinen on myös tilanne, jossa jaettava omaisuuserä on yliarvostettu yhtiön taseessa suhteessa sen käypään arvoon. Nykyisen verotuskäytännön nojalla tällaisessa tilanteessa yhtiölle aiheutuisi erotuksesta vähennyskelpoinen kulu ja saajan verotuksessa omaisuuserä arvostettaisiin vastaavasti käypään arvoon. Yliarvostustilanteet ovat ongelmallisia erityisesti velkojansuojan kannalta, sillä varallisuuserän yliarvostaminen yhtiön

---

¹³⁹ Vehkakoski 2021b, s. 456.

¹⁴⁰ Ks. kirjanpidollisesta käsittelystä ja sen epävarmuustekijöistä esim. Vehkakoski 2021a, s. 360–364.

taseessa voi käytännössä johtaa sidotun pääoman jakamiseen osinkona tai pääomanpalautuksena¹⁴¹.

Valintaa tasearvon ja käyvän arvon välillä vaikeuttaa lisäksi se, ettei kirjanpitolaissa ole säädöksiä muuna omaisuutena kuin rahana maksettavan osingon tai pääomanpalautuksen osalta eikä KILA ole ottanut lausunnoissaan kantaa asiaan¹⁴². Kuitenkin kirjallisuudessa on esitetty kanta, jonka mukaan omaisuuserän arvostaminen kirjanpitoarvoon olisi velkojiensuojan kannalta perusteltu ratkaisu ainakin sellaisissa tilanteissa, joissa tiedetään ettei omaisuuserää ole yliarvostettu yhtiön taseessa¹⁴³. Tämä on vallitseva kanta myös yhtiöoikeudellisessa oikeuskirjallisuudessa, joten ”in natura” varojenjaossa on perusteltua päätöksenteon ja yhtiön näkökulmasta soveltaa kirjanpitoarvoja¹⁴⁴. Soveltamalla kirjanpitoarvoa voidaan minimoida riski omaisuuserän yliarvostamisesta, joka voidaan nähdä samalla velkojien että osakkeenomistajien etuna, sillä näin voidaan välttää mahdollinen liiallinen varojenjako ja yhtiön toimintaedellytyksien vaarantuminen. Arvostettaessa jaettava omaisuuserä osakeyhtiö- ja kirjanpito-oikeudellisesti sen tasearvoon, varojenjaon yhteydessä yhtiön taseeseen merkityt varojenjakokelpoiset varat vähenevät omaisuuserän tasearvolla, joka on otettu huomioon arvioitaessa yhtiön varojenjakokelpoisuutta¹⁴⁵.

Käytännön ongelmat aiheutuvat lähinnä verotuksessa sovellettavasta lähtökohdasta, jonka mukaan siirrettävät varat arvostetaan verotuksessa käypään arvoon. Itse pidän lähtökohtaa varsin luontevana, sillä muutoin seurauksena olisi tilanne, jossa omaisuuserästä voitaisiin ensin tehdä poistoja yhtiön verotuksessa ja tämän jälkeen jakaa omaisuuserä osakkeenomistajalle merkittävästi alle sen käyvän arvon ilman yhtiölle aiheutuvia veroseuraamuksia. Tulkintaa puoltaa myös verotuksessa yleisesti sovellettu lähtökohta siitä, että varojensiirrot yhtiön ja osakkaan välillä on toteutettava käyvin arvoin¹⁴⁶.

Mikäli omaisuuserää ei arvostettaisi verotuksessa käypään arvoon riskinä voisi olla myös mahdollinen alihintainen luovutus yhtiöstä sen osakkaalle, mikäli omaisuuserä jaetaan

---

¹⁴¹ Tikka – Nykky – Virtanen – Heiniö – Linnanvirta 2014, s. 646.

¹⁴² Tikka – Nykky – Virtanen – Heiniö – Linnanvirta 2014, s. 646.

¹⁴³ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 13–14.

¹⁴⁴ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2010, s. 15–16.

¹⁴⁵ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 209.

¹⁴⁶ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 126.

kirjanpitoarvosta, joka alittaa merkittävästi sen käyvän arvon. Pohdittavaksi tulisi tällaisessa tilanteessa varojenjaon verottaminen peiteltyä osinkona sekä osakkeenomistajien tasapuolinen kohtelu, mikäli näille on luovutettu erilaisia omaisuuseriä kirjanpitoarvojen mukaisessa suhteessa. Sovellettu arvostustaso ei välttämättä tosiasiallisesti vastaisi omaisuuserän käypää arvoa ja siitä edelleen luovutuksen yhteydessä saatavaa hintaa. Alihintainen luovutus osakkaalle vaikuttaisi yhtiön näkökulmasta pääsääntöisesti sille realisoituvan luovutusvoiton tai -tappion määrään. Käytännössä tämä voisi mahdollistaa sen, ettei varojenjaosta synny yhtiölle välittömiä veroseuraamuksia. Kuitenkin peitelty osingon tilanteessa, varojenjakoa katsotaan osakkaalle veronalaiseksi tuloksi niiden käypään arvoon saakka ja vastaavasti hankintamenoksi tulee siirrettyjen varojen käypä arvo.¹⁴⁷

Alihintaista luovutusta ei siis voida pitää perusteltuna yhtiön eikä osakkeenomistajan näkökulmasta, vaan siirrettävä omaisuuserä on perusteltua arvostaa käypään arvoon varojenjaon yhteydessä. Vastaavasti myöskään osakas ei voi luovuttaa yhtiölle omistamiaan varoja alihintaan vaan nekin on perusteltua arvostaa käypään arvoon. Tällaisessa tilanteessa mahdollinen käytetyn alihinnan ja käyvän arvon välinen erotus katsotaan osakkaan tekemäksi pääomansijoitukseksi. Kuitenkin osakkaan verotuksessa luovutushinnaksi katsotaan omaisuuserän käypä arvo ja esimerkiksi osakkaan luovutusvoittoverotus ja pääomansijoituksen saaneen yhtiön varainsiirtoverotus toimitetaan tämän mukaisesti. Alihinnan käyttäminen ei kuitenkaan yleensä aiheuta tuloverovaikutuksia sijoituksen saaneelle yhtiölle, sillä pääomansijoitukset eivät ole kohteena olevan yhtiön verotettavaa tuloa.¹⁴⁸ Luovutuksen veroseuraamukset rajautuvat näin ollen osakkeenomistajan mahdolliseen luovutusvoittoon ja yhtiölle maksettavaksi tulevaan varainsiirtoveroon.

Todettakoon vielä selvyuden vuoksi, ettei lahjoituksen tekeminen yhtiön ja osakkeenomistajan välillä ole mahdollista ja näin ollen erilaiset varojensiirrot yhtiön ja sen osakkaiden välillä eivät ole lahjaverotuksen piirissä. Alihintaisten siirrot luokitellaan siis joko peiteltyksi osingoksi tai pääomansijoitukseksi riippuen siitä, mihin suuntaan varat liikkuvat¹⁴⁹. Kun kyseessä varojen jakaminen yhtiöstä sen osakkeenomistajalle, kyseeseen voi

---

¹⁴⁷ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 126.

¹⁴⁸ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 126.

¹⁴⁹ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 126.

tulla lähinnä peitelty osingonjako. Vastaavasti kun osakkeenomistaja siirtää varallisuuttaan yhtiölle alihintaan tai vastikkeetta, on kyseessä yhtiöön tehty pääomansijoitus.

Tarkastellaan seuraavaksi ”in natura” varojenjaon verokohtelua tarkemmin. Aiemmin todetun perusteella osinkona tai pääomanpalautuksena jaettava omaisuuserä arvostetaan verotuksessa käypään arvoon. Varojenjaon osalta verotuksessa tulee huomioida mahdollinen osinkoverotus, luovutusvoittoverotus ja varainsiirtoveroon sekä arvonnlisäveroon liittyvät seuraamukset.¹⁵⁰ Näin ollen ”in natura” muodossa tapahtuva varojenjako aiheuttaa moninaisia veroseuraamuksia ja ne on tarpeen ottaa huomioon jo suunnitteluvaiheessa. Omaisuuserän arvostaminen käypään arvoon tapahtuu pääsääntöisesti sillä hetkellä, jolloin osinko on ollut nostettavissa¹⁵¹. Käytännössä arvostaminen on perusteltua tehdä ainakin varojenjaosta päätettäessä ja vielä uudelleen osingonjakohetkellä. Tämä voi ”in natura” varojenjaon kohdalla olla vaikeaa, erityisesti mikäli luovutetaan hankalasti arvioitavaa omaisuutta. Sinänsä mahdollista on myös, että jaettavasta omaisuuserästä voidaan esittää toisistaan poikkeavia arvioita, jolloin verotuksen ja varojenjaon perusteeksi tulisi ottaa näistä luotettavin.

Omaisuuden siirto niin osakkaalle kuin yhtiöllekin realisoitavan tavanomaisesti arvonnousun verotuksen, jota verotetaan siirtävän tahon oikeudellisesta luonteesta riippuen joko yhtiön tulona tai luonnollisen henkilön tapauksessa luovutuksesta syntyvänä pääomatulona. Poikkeuksen arvonnousun verotuksesta muodostavat ”in natura” muodossa jaettavat käyttöomaisuusosakkeet, sillä niistä syntyvät luovutusvoitot on säädetty erikseen verovapaiksi tiettyjen edellytysten täytyessä¹⁵². Vastaavasti käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksesta mahdollisesti syntyvä tappio on yhtiölle vähennyskelvoton erä. Kuitenkin pääsääntöisesti ”in natura” muodossa tapahtuva varojenjako tai omaisuuden sijoittaminen yhtiöön rinnastuu normaaliin omaisuuserän luovutukseen ja siten realisoitavan mahdollisen arvonnousun verotuksen.¹⁵³

---

¹⁵⁰ Kukkonen 2014, s. 58.

¹⁵¹ Ks. ratkaisu KVL 1997/72. Rahana maksettavan osingon osalta suoritusvelvollisuuden katsotaan täyttyvän jo silloin, kun varojenjakopäätös tehdään eikä vasta varojen tosiasiallisena maksuhetkenä.

¹⁵² Käyttöomaisuusosakkeiden luovutuksen tai siirron yhteydessä on mahdollista ettei tästä aiheudu vsv:n ohella muita veroseuraamuksia, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Edellytyksistä voidaan olennaisimpina mainita esimerkiksi vähintään 10 %:n omistusosuus ja osakkeiden vähintään yhden vuoden yhtäjaksoinen omistusaika. Ks. edellytyksistä tarkemmin Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 118–125.

¹⁵³ Kukkonen 2014, s. 59.

Yhtiön kirjanpidon näkökulmasta pääomanpalautuksena tai osinkona jaettavan omaisuuserän kirjanpidossa käytetyn arvon ja käyvän arvon erotus kirjataan tulosvaikutteisesti sillä hetkellä, kun jaettavaksi päätetty omaisuuserä todellisuudessa luovutetaan sen saajalle. Useimmiten kyseessä on varojenjakopäätöksessä tai myöhemmin määritetty maksupäivä, mutta sinänsä mahdollista on myös, että omaisuuserä katsotaan luovutetuksi esimerkiksi erillisen sopimuksen allekirjoittamishetkellä, jos se tosiasiallisesti merkitsee sen luovuttamista. Kirjanpitovelvollinen ei lähtökohtaisesti voi omalla toiminnallaan vaikuttaa kirjauksen tulosvaikutukseen vaan se on sama riippumatta yhtiön soveltamasta kirjanpidon periaatteesta.¹⁵⁴

”In natura” muodossa tapahtuva varojenjako tai yhtiöön tehtävä sijoitus realisoi myös varainsiirtoverotuksen, jolla voi omaisuuserän arvosta riippuen olla merkittävä verovaikutus. Varainsiirtoverotuksen soveltuminen perustuu lähtökohtaan siitä, että osakkeiden vastikkeellisesta luovutuksesta on luovutuksensaajan maksettava varainsiirtoveroa¹⁵⁵. Osakeluovutuksen ulkopuolella myös pääomansijoitus ja varojenjako yhtiöstä joko osinkona tai pääomanpalautuksena, in natura muodossa, katsotaan verotuksessa vastikkeelliseksi luovutukseksi, jolloin se realisoi varainsiirtoverotuksen. Näin on myös käyttöomaisuusosakkeiden osalta, joten tosiasiaassa edes käyttöomaisuusosakkeiden muodossa tapahtuva varojenjako ei ole täysin veroneutraali.

Varainsiirtoveron suuruus määräytyy omaisuuserän käyvän arvon perusteella, joten tässäkin tapauksessa ei voida soveltaa mahdollisesti alhaisempaa kirjanpidossa käytettyä tasearvoa. Varainsiirtoveron suuruus lasketaan omaisuuden tosiasiallisen luovutushetken käyvän arvon perusteella ja sen suuruudesta säädetään laissa varainsiirtoverotuksesta. Luovutettaessa omaisuutta tai arvopapereita sovellettava verokanta on omaisuuserästä riippuen 1,6 – 4 prosenttia. Kiinteistöiden osalta luovutuksiin sovelletaan VsVL 2:6:n nojalla korkeinta 4 %:n verokantaa. Tavallisten arvopapereiden luovutukseen sen sijaan sovelletaan VsVL 3:18:n nojalla alhaisinta 1,6 %:n veroastetta. Kiinteistöosakeyhtiöiden ja asunto-osakeyhtiöiden hallinnoimiseen oikeuttavien osakkeiden luovutukseen sovelletaan hieman korkeampaa 2 %:n verokantaa.¹⁵⁶

¹⁵⁴ Tikka – Nykky – Virtanen – Heiniö – Linnanvirta, s. 647.

¹⁵⁵ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 118.

¹⁵⁶ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 210.

Käytännön varojenjaossa on varsin yleistä, että varoja jakava yhtiö maksaa yhtiön osakkeenomistajien puolesta niille maksettavaksi tulevan varainsiirtoveron. Tämän kaltainen osakkeenomistajan puolesta suoritettu maksu on katsottu oikeuskäytännössä ratkaisussa KHO 2015:84 voitonjaon luonteiseksi eräksi ja näin ollen se on myös varojenjaon saajalle TVL 32 §:ssä tarkoitettua veronalaista pääomatuloa. Huomionarvoista on kuitenkin se, ettei suoritettua varainsiirtoveroa katsota omaisuuserän siirrosta erilliseksi suoritukseksi vaan pääomatulona verotettu erä otetaan huomioon ”in natura” muodossa saadun omaisuuserän hankintamenossa¹⁵⁷. Samaa lähtökohtaa noudattaen on ratkaisussa KHO 2020:127 katsottu, että osakkeenomistajan puolesta maksettua varainsiirtoveroa on pidettävä osingonsaajan veronalaisena osinkotulona.

Oman kysymyksensä varojenjako saadun omaisuuserän osalta muodostaa se, vaikuttaako hankintamenon määrään lähtökohta, jonka mukaan vain osa osingosta katsotaan sen saajan veronalaiseksi tuloksi. Osinkoverotusta ja sen huojennettua verokohtelua on käsitelty tarkemmin luvussa 2.3. Voitaisiin ajatella, että osingon osittainen verovapaus otettaisiin huomioon hankintamenon määrittämisessä¹⁵⁸. Erityisesti tilanne on esillä silloin, kun varojenjako voidaan soveltaa huojennettua osinkoa koskevaa verotusta, joka johtaa pienimmillään vain 7,5 %:n veroasteeseen. Oikeuskäytännössä on kuitenkin ratkaisussa KHO 2005 T 2765 päädytty lopputulokseen, ettei verovapaa osinko pienennä omaisuuserän hankintamenoa. Näin ollen hankintamenon määrään ei ole vaikutusta sillä, että saadusta varallisuuserästä vain osa luettaisiin TVL 33 a §:n nojalla sen saajan veronalaiseksi osinkotuloksi.

Osinkona verotettavaan ”in natura” varojenjako liittyy omana verotuksellisenä erityiskysymyksenään ennakonpidätysvelvollisuus, mikäli yhtiön maksamien varojen saajana on luonnollinen henkilö tai kotimainen kuolinpesä. Pidätysvelvollisuus koskee niin julkisista kuin listaamattomista yhtiöistä tapahtuvaa varojenjako ja sen piirissä on myös vapaan oman pääoman rahastosta tapahtuva varojenjako¹⁵⁹. Sen sijaan jaettaessa varoja toiselle yhtiölle, ei varojen maksuun liity vastaavaa ennakonperintävelvollisuutta¹⁶⁰. Käytännössä

---

¹⁵⁷ Ossa 2020b, s. 215.

¹⁵⁸ Immonen – Ossa – Villa 2014, s. 209.

¹⁵⁹ Ks. ennakoperintäasetus 15.1 §.

¹⁶⁰ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 94.

ennakonpidätysvelvollisuus tarkoittaa muun kuin julkisesti noteeratun yhtiön maksamien osinkojen osalta sitä, että varojenjaosta on toimitettava 7,5 prosentin suuruinen ennakonpidätys 150 000 euroon saakka ja sen ylittävältä osalta on toimitettava 28 prosentin ennakonpidätys.¹⁶¹ Toisin sanottuna ennakonpidätysvelvollisuuden suuruus on pitkälti linjassa huojennetun osingon verokohtelun kanssa. Sinänsä mahdollista on kuitenkin se, että verovelvollisella on useita pääomatulona verotettavia tulolähteitä, jolloin euromääräinen raja tosiasiallisesti ylittyy verotuksessa. Tämä voi olla ongelmallista sen lähtökohdan kanssa, että osingon maksajan on seurattava varojen saajan näkökulmasta maksamiensa osinkojen euromääräisen rajan ylittymistä. Tosiasiassa yhtiöllä on mahdollisuus seurata rajan ylittymistä ainoastaan omasta näkökulmastaan eikä ennakonpidätyksen suuruus välttämättä ole linjassa oikean veroasteen kanssa.

Tiivistäen yhtiöstä tapahtuva varojenjako arvostetaan verotuksellisesta näkökulmasta käypään arvoon riippumatta sen verotuksellisesta luonteesta osinkona tai pääomanpalautuksena. Näin ollen varoja jakavalle yhtiölle saattaa järjestelystä realisoitua verotettavaa tuloa, jos omaisuuden verotuksessa poistamaton hankintameno on sen käypää arvoa pienempi ja yhtiö on kyseisellä tilikaudella voitontekoasemassa. Samaa lähtökohtaa omaisuuserän käypään arvoon arvostamisesta sovelletaan yhtiön saaman pääomansijoituksen verotuksessa, joten mahdollista on, että myös tehty pääomansijoitus on aiheuttanut tekijälleen verovaikutuksia. Näin ollen ”in natura” muodossa tapahtuvaan varojenjakoön ja omaisuuserän arvostamiseen sen käypään arvoon voi liittyä veroseuraamuksia niin yhtiön kuin osakkeenomistajankin näkökulmasta. Veroseuraamuksilla on vaikutusta sekä varojenjaon verotukseen että mahdollisen myöhemmän kyseisen omaisuuserän luovutuksen yhteydessä.¹⁶²

Tehtaessä ”in natura” muotoista pääomansijoitusta yhtiöön tai jaettaessa omaisuuserää yhtiöstä, on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota varovaisuuteen sen arvostamisessa. Omaisuuserän lopullinen arvo tulisi määrittää sen ajankohdan mukaan, jolloin osinkona jaettu omaisuuserä on siirtynyt osakkeenomistajan hallintaan tai muutoin osinko on ”nostettavissa”¹⁶³. Vastaavasti pääomansijoitus tulisi arvostaa sen hetken käypään arvoon, jolloin omistus- ja hallintaoikeudet siirtyvät yhtiölle. Yhtiön johdon ja osakkeenomistajan

---

¹⁶¹ Elinkeinoverotus 2021, s. 156.

¹⁶² Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 94 ja s. 118.

¹⁶³ Nykänen 2017, Osakeyhtiön sijoitettujen varojen verokohtelu. Tilisanomat 17.1.2017.

tulee pyrkiä välttämään omaisuuserän yli- ja aliarvostustilanteita noudattamalla arvostamisessa huolellisuutta sekä vertaamalla omaisuuserän arvoa niin yhtiön kuin osakkeenomistajan näkökulmasta. Esimerkiksi yhtiön näkökulmasta on OYL:n kohdassa 2:6.1 säädetty lähtökohdasta, jonka mukaan apporttina sijoitettavalla omaisuudella on luovutushetkellä oltava vähintään maksua vastaava taloudellinen arvo yhtiölle. Myös varojenjaossa omaisuuserän käypää arvoa on perusteltua tarkastella saajan näkökulmasta eli lähtökohdaksi tulee ottaa varallisuuserän arvostaminen sellaiseen arvoon, jonka osakkeenomistaja todennäköisesti saisi luovuttamalla sen kolmannelle. Arvostamisessa tulee ottaa huomioon myös lainsäädännössä asetetut edellytykset ja käytännön seuraukset. Yhtiöön tehtävän pääomansijoituksen yliarvostaminen on esimerkiksi osakeyhtiölain vastaista ja aliarvostaminen voi puolestaan johtaa verotuksessa ongelmallisiin tilanteisiin¹⁶⁴.

6.3 Varojenjakoön liittyvät ongelmat ja tulkinnat

”In natura” muodossa tapahtuvaa varojenjako SVOP-rahastosta on käsitelty oikeuskirjallisuudessa hyvin vähäisessä määrin eikä siihen liittyen ole olemassa suoraan soveltuvaa oikeuskäytäntöä. Kuitenkaan ilmiönä ”in natura” varojenjako ei ole uusi, vaan siihen liittyviä kysymyksiä on käsitelty oikeuskäytännössä ja -kirjallisuudessa tavallisen osingonjaon näkökulmasta. Tapaukset ja oikeuskirjallisuuden kannanotot ovat liittyneet muun muassa jaettavan omaisuuserän arvostamiseen, luovutuksen ajankohtaan, yleisiin verotusperiaatteisiin sekä yhtiölle aiheutuneiden kulujen vähennyskelpoisuuteen. Tapaukset ovat pääasiassa liittyneet julkisista yhtiöistä toteutettavaan ”puhtaaseen” osingonjakoon eikä oikeuskäytännössä ole käsitelty SVOP-rahastosta tapahtuvaa ”in natura” varojenjako.

Muuna omaisuutena tapahtuvaan varojenjakoön liittyvät ongelmakohdat ja tulkintakysymykset tulivat julkiseen keskusteluun uudelleen vuonna 2019, kun useat julkisesti listatut yhtiöt päättivät jakaa osinkona omistamiaan toisten yhtiöiden osakkeita. Tässä yhteydessä Verohallinto päivitti ”in natura” muodossa tapahtuvaa varojenjako koskevaa ohjeistustaan, mutta edelleen varojenjakoön liittyy useita ongelmakohtia. Näin on erityisesti SVOP-rahaston kohdalla, sillä siihen sovellettavat erityissäännökset voivat johtaa vaikeasti ennakoitavaan lopputulokseen niin osakeyhtiön kuin osakkeenomistajankin näkökulmasta¹⁶⁵. Lopputuloksen arvioinnissa tulisi ottaa huomioon vaikutukset esimerkiksi sijoitettaessa

---

¹⁶⁴ Vehkakoski 2021a, s. 357.

¹⁶⁵ Vehkakoski 2021b, s. 467.

yhtiöön muuta omaisuutta kuin rahaa, vaikutukset yhtiön omistusaikana sekä palautettaessa omaisuuserä myöhemmin sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle tai muulle taholle.

Voidaan perustellusti esittää kysymys siitä, pitäisikö ”in natura” varojenjakoön liittyviä tulkintasuosituksia tai sääntelyä tarkistaa niin, että varojenjaon kirjaamismenettely olisi yhteensopivampi verotuskäytännön kanssa. Tällä hetkellä on osittain epäselvää, miten yhtiön tulisi toimia kirjanpidossaan tilanteissa, joissa yhtiön kirjanpitoon tehty SVOP-rahastosijoitus on merkitty eri arvosta kuin sen käypä arvo. Vastaavasti omaisuuserän arvo tavanomaisesti muuttuu yhtiön omistusaikana ja näin ollen se ei ole sijoitushetkellä sama kuin myöhemmin tilinpäätöshetkellä tai jaettaessa varoja osakkeenomistajalle. Oman erityiskysymyksensä muodostaa myös se, voidaanko SVOP-rahastosta tapahtuvaan ”in natura” varojenjakoön soveltaa sellaisenaan osingon jakamista koskevia periaatteita.

Käsittelin osingon jakamista koskevia periaatteita ja edellytyksiä aiemmin luvuissa 2.3 ja 6.1. Käsittääkseni näitä periaatteita on perusteltua soveltaa myös SVOP-rahastosta tapahtuvaan ”in natura” varojenjakoön, sillä vain niin voidaan turvata osakkeenomistajien tasapuolinen kohtelu ja päätyä perusteltuun ratkaisuun. Tulkintaa puoltaa myös se, ettei lainsäädäntöön ole otettu omaa SVOP-rahastosta tapahtuvaa ”in natura” muotoista varojenjako koskevaa sääntelyä. Näin ollen SVOP-rahastosta tapahtuva varojenjako ei tarjoa osakeyhtiölain edellytysten ja periaatteiden näkökulmasta etuja verrattuna tavanomaiseen osingonjakoon, vaan siihen on vastaavalla tavalla sovellettava esimerkiksi maksukykyisyydestä.

Tarkastellaan vielä lyhyesti kirjanpitoon liittyviä tulkintakysymyksiä. Verotuksessa on tavanomaisesti tukeuduttu kirjanpidon kirjauksiin¹⁶⁶, mutta ”in natura” varojenjaon yhteydessä jaettavan omaisuuserän käsittely on erotettu kirjanpidon ja verotuksen välillä. Toin omaisuuserän arvostamiseen ja verokohteluun liittyviä lähtökohtia esille aiemmin tutkielman luvussa 6.2. Kirjanpidon ja verotuksen erilaisesta kohtelusta aiheutuu useita käytännön ongelmia, jotka liittyvät muun muassa yhtiön maksukykyyn, osinkoverotuksessa huomioon otettavaan yhtiön nettovarallisuuteen sekä arvonnousun verokohteluun ja oikeudelliseen luonteeseen.

---

¹⁶⁶ Vehkakoski 2021b, s. 458. Näin on ollut myös SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon suhteen. Ks. esimerkiksi Verohallinnon ohje VH/5695/00.01.00/2019, jossa oli mainittu, että SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon myöhempi verokohtelu on sidottu sijoituksen tekohetkellä tehtyihin kirjanpitoratkaisuihin. Uudessa ohjeistuksessa sanamuoto on poistettu eikä siitä enää käy ilmi sen kirjanpitosidonnaisuus.

Kirjallisuudessa on esitetty useita toisistaan eroavia vaihtoehtoja kirjanpidollisen käsittelyn osalta. Yhtenä vaihtoehtona on esitetty, että kirjauksissa hyödynnettäisiin KPL 5:17 mukaista arvonkorotussäännöstä, jonka mukaan taseeseen voidaan johdonmukaisuutta ja varovaisuutta noudattaen merkitä todennäköisen luovutushinnan ja poistamatta olevan hankintamenon suuruinen arvonkorotus, jos todennäköinen luovutushinta on pysyvästi alkuperäistä hankintamenoa olennaisesti suurempi. Käytännössä erotuksen kirjaus toteutettaisiin tekemällä arvonkorotuksesta merkintä arvonkorotusrahastoon, jonka jälkeen merkintä purettaisiin varojenjaon yhteydessä ja siitä saatu ”voitto” tuloutuisi epäsuorasti tuloslaskelman kautta yhtiön oman pääoman jakokelpoisiin varoihin.¹⁶⁷

Perustelluimpana vaihtoehtona voidaan kuitenkin pitää sitä, että omaisuuserän luovutus käsitellään kirjanpidossa sen käyvästä arvosta ja arvonnousu tuloutetaan suoraan tuloslaskelmalla varojenjaon yhteydessä. Tällöin varojenjako voidaan käsitellä käyvästä arvosta ja taseen omasta pääomasta vähentää varojenjaon yhteydessä heti myös tuloutuneen arvonnousun osuus. Arvonnousu veloitetaan lähtökohtaisesti tilikauden voittotililtä. Käytäntöä on käsittäökseni noudatettu esimerkiksi vuonna 2019 Sampo Oyj:n ”in natura” osingonjaon yhteydessä, kun se jakoi osakkeenomistajilleen Nordean osakkeita. Käytännössä kirjanpidollinen käsittely johtaa vastaavaan lopputulokseen kuin, jos yhtiö ensin myisi omistamansa varallisuuserän ja jakaisi varat vasta sen jälkeen osakkeenomistajilleen.

Suomalaisessa oikeus- ja verotuskäytännössä ”in natura” varojenjako aiheuttaa lähes poikkeuksetta veroseuraamuksia ja tästä syystä sen käyttökelpoisuutta varojenjakomuotona voidaan kritisoida erityisesti verotehokkuuden näkökulmasta. Käytäntö eroaa esimerkiksi Ruotsista, jossa ”in natura” varojenjako ei yleensä aiheuta arvonnousun realisoitumista varoja jakavan osakeyhtiön tai ne saavan osakkeenomistajan verotuksessa. Ruotsissa lähtökohtana on tiettyjen edellytysten täytyessä, että arvonnousun verotus realisoituu vasta myöhemmin, kun osakkeenomistaja päättää luovuttaa omistamansa osakkeet edelleen¹⁶⁸. Havainnollistan veroseuraamuksia seuraavalla esimerkillä:

Yhtiön osakkeenomistaja päättää sijoittaa yhtiöön pääomansijoituksena omistamansa 100 000 euron arvoisen varastorakennuksen (kiinteistö), jonka hän on alun perin hankkinut 50 000 eurolla. Tämän jälkeen varastorakennusta käytetään yhtiön

---

¹⁶⁷ Vehkakoski 2021a, s. 362.

¹⁶⁸ Ks. tarkemmin verotuksen edellytyksistä esim. Inkomstskattelag 1999:1229 42 kap. 16 §.

toiminnassa muutaman vuoden ajan, jonka kuluttua se päätetään jakaa ”in natura” muotoisena pääomanpalautuksena sijoituksen tehneelle osakkeenomistajalle. Tällöin varaston käypä arvo on 200 000 euroa. Osakkeenomistajan saamia pääomatuloja verotetaan soveltaen 34 prosentin pääomaverokantaa.

Osakkeenomistajan tekemä pääomansijoitus realisoit tämän verotuksessa luovutusvoittoverotuksen hankintamenon ja käyvän arvon välisestä erotuksesta eli yhteensä n. 15 800 euroa. Lisäksi yhtiölle realisoituu maksettavaksi varainsiirtovero kiinteistön käyvästä arvosta eli n. 4 000 euroa. Myöhemmin varojenjako realisoit yhtiölle realisoituu vielä arvonnoususta tuloverotus 20 %:n verokannan mukaan eli n. 20 000 euroa. Osakkeenomistajan näkökulmasta myöhempi varojenjako realisoit käyvästä arvosta uudelleen varainsiirtoverotuksen eli tapauksessa n. 8 000 euroa ja lisäksi alkuperäisen pääomansijoituksen ylittäviltä osin osinkoverotuksen, jonka suuruus riippuu sovellettavasta veroasteesta, mutta on esimerkissä vähintään 7 500 euroa.

Kokonaisuutena järjestely aiheuttaisi yhtiölle n. 24 000 euron veroseuraamukset ja vastaavasti osakkeenomistajalle 31 300 euroa. Voidaan perustellusti kysyä, onko näin ankara verokohtelu tarkoituksenmukaista kyseisessä tilanteessa. Nykyinen verotuskäytäntö ohjaa osakkeenomistajaa vastaavassa tilanteessa rahoittamaan pääomansijoituksen velkarahalla, sillä usein osakkeenomistajalla on mahdollisuus ottaa kiinteistöä vastaan lainaa, jonka tämä voi sijoittaa yhtiöön pääomansijoituksena. Lisäksi esimerkiksi kiinteistö voidaan siirron sijaan vuokrata yhtiön käyttöön. Järjestely ei välttämättä vastaa liiketoiminnan tarpeisiin yhtä hyvin kuin suora ”in natura” muotoinen pääomansijoitus, mutta johtaa kokonaistaloudellisesti huomattavasti edullisempaan tilanteeseen.¹⁶⁹

Keskeisenä ongelmakohtana ”in natura” muotoiseen varojenjakoon liittyy edellä havaitut yhtiölle aiheutuvat veroseuraamukset, joilla voi olla omaisuuserän arvosta ja tapauskohtaisesti tilanteesta riippuen olennainen merkitys yhtiön tosiasialliselle maksukyvyille. Luvuissa 2.2 ja 6.1 käsitellin varojenjaon edellytyksiä, joihin lukeutuu muun muassa yhtiön maksukykytesti. Varojenjako ei saa aiheuttaa eikä siitä saa seurata yhtiön maksukyvyttömyyttä. Näin ollen varojenjako päätöksessä ei voida ottaa huomioon ainoastaan jaettavan omaisuuserän tasearvoa, vaan tilannetta tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti ja huomioon tulee ottaa mahdolliset

---

¹⁶⁹ Ks. käytännön ongelmakohtista tarkemmin Vehkakoski 2021b, s. 464.

yhtiölle aiheutuvat veroseuraamukset. Omaisuuserän käypä arvo vastaa harvoin sen kirjanpidollista arvoa, joten varojenjako ei voida perustaa ainoastaan tilinpäätöksessä esitettyyn arvoon. Taustalla vaikuttavat muun muassa omaisuuserästä tehdyt poistot, yleinen arvonkehitys sekä lähtökohta siitä, että yhtiöön tehdyt apporttisijoitukset usein aliarvostetaan epävarmuustekijöistä johtuen¹⁷⁰.

Maksukykytestillä on läheinen liityntä osakeyhtiössä OYL 13:5:ssä säädettyihin varojenjaon katto- ja lattia säännöksiin, jotka asettavat alarajan yhtiöön varojenjaon jälkeen jäävälle oman pääoman määrälle. Varoja ei voida jakaa, jos yhtiön oma pääoma muodostuisi negatiiviseksi vaan varojenjaon ja veroseuraamusten jälkeen yhtiön sidotulle pääomalle tulee jäädä täysi kate¹⁷¹. Käytännössä maksukykyisyys ja pääoman riittävyys varmistetaan varojenjaon yhteydessä vähentämällä omasta pääomasta jaettavien varojen kirjanpitoarvo sekä huomioimalla erikseen käyvän arvon perusteella syntyvät veroseuraamukset¹⁷².

Ongelmatilanne esiintyy tavanomaisesti silloin, kun varallisuuserä on ollut pitkään yhtiön omistuksessa ja yhtiön aktiivinen liiketoiminta on sittemmin lopetettu tai sillä on tilapäisiä likviditeettiongelmiä. Erityisesti tällöin tasearvon käyttäminen varojenjaon päätöshetkellä voi vääristää jaon vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan, mikäli käypä arvo on merkittävästi suurempi kuin alkuperäinen hankintameno tai omaisuuserästä on tehty poistoja.

Päätöksenteon yhteydessä tulisikin huomioida myös omaisuuserän käypä arvo ja mahdolliset piilevät veroseuraamukset arvioitaessa vaikutusta yhtiön maksukykyyn¹⁷³.

Aiemmin luvussa 2.3 käsittelin osinkotuloon kohdistuvaa huojennettua verotusmenettelyä ja sille asetettua nettovarallisuussidonnaisuutta. Toisin sanottuna huojennetun osinkoverotuksen soveltuminen listaamattoman yhtiön kohdalla sidottu osingonsaajan omistamille osakkeille laskettuun kahdeksan prosentin matemaattiseen vuotuisen tuottoon, joka perustuu yhtiön nettovarallisuuden suuruuteen. ”In natura” varojenjakoan liittyvä nettovarallisuusongelma perustuu lähtökohtaan siitä, että varojenjaon yhteydessä omaisuuserä tulee kirjanpidossa ja

---

¹⁷⁰ Vehkakoski 2021b, s. 457. Ks. varojen arvostamiseen liittyvistä epävarmuustekijöistä esim. KHO 2009:66

¹⁷¹ Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2018, s. 15–16.

¹⁷² Oikeuskirjallisuudessa on esitetty myös kannanottoja, joiden perusteella arvonnousu tuloutettaisiin tuloslaskelmalla ja vaikutus eliminoidaisiin omasta pääomasta, mutta myös tällöin veroseuraamukset tulee huomioida erikseen. Ks. esimerkiksi Airaksinen – Pulkkinen – Rasinaho 2018, s. 16 ja KVL 1988/334.

¹⁷³ Vehkakoski 2021a, s. 359. Mm. Vehkakoski on todennut, ettei varojenjaon kannalta ole suoraa merkitystä, sillä arvostetaanko omaisuuserä kirjanpitoarvoon vai käypään arvoon, koska omaisuuserän arvo poistuu yhtiöstä joka tapauksessa varojenjaon yhteydessä. Kuitenkin piilevät veroseuraamukset on tärkeää huomioida.

yhtiöoikeudellisesti arvostaa tasearvoon, vaikka tämä ei tosiasiallisesti vastaa jaon taloudellista luonnetta eikä arvonnousu tällöin näy yhtiön vapaassa omassa pääomassa¹⁷⁴.

Seurauksena on tilanne, jossa omaisuuserän arvonnousulla ei ole yhtiön omistusaikana vaikutusta tämän nettovarallisuuden määrään eikä se näin ollen myöskään hyödytä osakkeenomistajaa huojennetun osingon laskemisen osalta. Huojennetun osingon laskemistapa perustuu puhtaasti yhtiön nettovarallisuuden määrään eivätkä realisoitumattomat arvonnousut pääsääntöisesti tuloudu yhtiön verotuksessa sellaisella tavalla, että ne voitaisiin huomioida nettovarallisuuden lisäyksenä. Toisin sanottuna omaisuuserän käypä arvo ja tämän arvonnousu ei missään vaiheessa ilmene yhtiön varallisuuslaskelmalla sellaisella tavalla, että se vaikuttaisi myönteisesti yhtiön nettovarallisuuteen ja huojennetun osingon määrään.¹⁷⁵

Oman erityiskysymyksensä ”in natura” varojenjaon ja omaisuuserän arvonnousun tilanteessa muodostaa se, voidaanko osakkaalle palauttaa luovutuksena sellainen SVOP-sijoitus, jota ei ole merkitty yhtiön kirjanpitoon. Käytännössä tilanne on käsillä silloin, kun osakkeenomistaja on sijoittanut yhtiöön omaisuuserän pääomansijoituksena, jonka jälkeen tämän arvo on noussut ja yhtiö päättää jakaa saman omaisuuserän takaisin osakkeenomistajalle, mutta tämän kirjanpitoarvo eroaa sen käyvästä arvosta. Kirjanpidon näkökulmasta osakkeenomistajalle palautetaan saman suuruinen omaisuuserä kuin alkuperäinen pääomansijoitus on ollut, mutta verotuksessa varojenjakoa ylittää alkuperäisen pääomansijoituksen.

Kysymykseksi muodostuu tilanteessa se, voidaanko osakkeenomistajalle tilanteessa palauttaa luovutuksena verotettava SVOP-sijoitus, jota ei ole merkitty lainkaan kirjanpitoon.

Kirjanpitoarvon ja käyvän arvon välinen erotus ei ole nähtävissä yhtiön taseelta tai muualta kirjanpidosta ennen omaisuuserän tosiasiallista luovutustapahtumaa. Kirjanpidon näkökulmasta osakkeenomistajalle ei jaeta ylimääräisiä varoja vaan kyse on kokonaisuudessaan pääomansijoituksen palautuksesta. Myös verotuksen näkökulmasta TVL 45 a §:n edellytykset voivat täytyä eikä lain sanamuoto sinänsä estä SVOP-palautuksen verottamista luovutuksena sellaisissa tilanteissa, joissa alkuperäinen sijoitus on merkitty kirjanpidossa eri arvoon kuin verotuksessa¹⁷⁶. Ongelmaksi saattaa kuitenkin muodostua

---

¹⁷⁴ Vehkakoski 2021a, s. 358.

¹⁷⁵ Vehkakoski 2021b, s. 464.

¹⁷⁶ Vehkakoski 2021b, s. 462.

näyttökysymys pääomansijoituksen tekemisestä ja omaisuuserän tosiasiallisesta arvosta sijoituksen tekohetkellä.

Nykyinen oikeuskäytäntö puoltaa tulkintaa, jonka mukaan kirjanpitoarvon ja käyvän arvon välinen erotus katsotaan tavalliseksi osingonjaoksi eikä siihen voida soveltaa luovutusvoittoverotusta. Käytännössä tämä johtaa osakkeenomistajan kannalta aiemmassa esimerkissä havainnollistettuun verokohteluun, jota voidaan pitää erittäin ankara ottaen huomioon lähtökohta, että tosiasiallisesti kyse on saman omaisuuserän palauttamisesta, jonka osakas on aikanaan sijoittanut yhtiöön pääomansijoituksena. Suositeltavaa on arvostaa omaisuuserä alkuperäisen pääomansijoituksen tekohetkellä mahdollisimman lähelle sen tosiasiallista käypää arvoa, jotta voitaisiin välttyä ylimääräisiltä veroseuraamuksilta. Jälkikäteen on haastavaa tai jopa mahdotonta argumentoida perustellusti omaisuuserän arvon olleen sijoitushetkellä suurempi kuin mitä on merkitty yhtiön kirjanpitoon.

Verotuksellisen tehokkuuden näkökulmasta ”in natura” muotoisia pääomansijoituksia ja -palautuksia ei voida pitää kovinkaan suositeltavana lähestymistapana. Lähes poikkeuksetta kokonaistaloudellisesti tehokkaampaan lopputulokseen päästäisiin hyödyntämällä vierasta pääomaa tai sijoittamalla yhtiöön suoria rahavaroja. Miksi ”in natura” muotoisia pääomansijoituksia ja palautuksia kuitenkin tehdään niiden veroseuraamuksista huolimatta? Usein valinta saattaa perustua suoraan liiketoiminnan tarpeisiin tai osakkeenomistaja ei omaisuuserän luonteesta johtuen saa sitä vastaan lainaa luottolaitoksilta. Mahdollista on myös etteivät osakkeenomistajat ole tietoisia sijoitukseen ja myöhempään varojenjakoön liittyvistä verokysymyksistä, sillä sääntely on monitulkintaista ja hajautettua. Voitaisiinkin perustellusti kysyä, vastaako nykyinen sääntely oikeusjärjestelmälle asetettua ennustettavuuden ja oikeusvarmuuden vaatimusta. Mielestäni ei ole kovinkaan perusteltua odottaa, että pienosakeyhtiöt tai heidän asioitaan hoitavat tilitoimistot olisivat tietoisia kaikista kirjanpitoa, verotusta ja varojenjako koskevista kysymyksistä.

Sääntelyssä voidaan nähdä tarvetta kehittämiselle niin kirjanpidon kuin verotuksenkin osalta. Yksi tapa ratkaista ongelmakohtia olisi selkeyttää SVOP-sijoituksen ja -jaon kirjanpidollista kohtelua ja luoda järjestelmä, jossa varat on helppo arvostaa myös kirjanpidossa niiden käypään arvoon jo ennen tosiasiallista varojenjako hetkeä. Kirjaamiskäytäntöihin tulisi myös saada selkeä ohjeistus kirjanpitolautakunnalta, jotta yhtiöt käsitelisivät varojenjako kirjanpidossaan yhtenevästi. Verotuksen osalta perusteltua olisi lieventää erityisesti ”in natura” muotoisen varojenjaon verokohtelua esimerkiksi vapauttamalla tällainen luovutus

varainsiirtoverosta tai mahdollistamalla alkuperäisen pääomansijoituksen korotus tilanteessa, jossa tosiasiallisesti jaetaan sama omaisuuserä samalle verovelvolliselle.

”In natura” muotoinen varojenjako on yleistä myös yritysjärjestelyissä ja sukupolvenvaihdostilanteissa. Tyypillisesti varojenjako nähdään keinona keventää yhtiön tasetta ja jakaa yhtiön ydinliiketoimintaan kuulumatonta varallisuutta osinkona yhtiön omistajille. Varsin yleistä on esimerkiksi yritysjärjestelyn yhteydessä jakaa yhtiöstä tämän omistaman tytäryhtiön osakkeita¹⁷⁷. Käytännössä taseen keventämiseen ja varojenjakoön saattaa kuitenkin liittyä ongelmia, jotka puoltaisivat sen välttämistä, vaikka osakeyhtiölaki ei aseta varojenjaolle muuna omaisuutena suoranaista estettä. Tästä syystä veroseuraamukset on perusteltua miettiä tarkkaan ja suositeltavaa on myös mahdollisuuksien mukaan hyödyntää arvioinnissa ulkopuolista asiantuntijaa.

---

¹⁷⁷ Raunio – Romppanen – Ukkola – Kotiranta 2018, s. 93.

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

Yhtiön SVOP-rahasto on osakkeenomistajan ja yhtiön näkökulmasta joustava tapa hallita yhtiön pääomaa¹⁷⁸. Rahastoon tehty vastikkeeton pääomansijoitus kasvattaa yhtiön omaa pääomaa ja parantaa sen vakavaraisuutta. Käytännössä tämä ilmenee yhtiössä parempana mahdollisuutena saada ulkopuolista vieraanpääoman ehtoista rahoitusta ja lisäksi se hyödyttää yhtiön osakkeenomistajia nettovarallisuuden kasvun kautta, sillä tämä voi kasvattaa mahdollisen huojetun osingon enimmäismäärää. Yhtiön näkökulmasta SVOP-sijoitus voidaan nähdä vastikkeettomana pääomansijoituksena, johon ei liity takaisinmaksuvelvollisuutta ja näin saatuja varoja voidaan vapaasti käyttää liiketoiminnan tarpeiden mukaan esimerkiksi erilaisilla rahastosiirroilla. Lähtökohtaisesti SVOP-sijoituksesta ei aiheudu yhtiölle tai pääomansijoituksen tekijälle välittömiä veroseuraamuksia, jos kyse on rahamääräisestä sijoituksesta¹⁷⁹.

SVOP-rahaston joustavuudesta huolimatta yhtiön pääomittamiseen rahaston kautta liittyy sääntelyn nykymuodossa tulkinnanvaraisuutta ja ongelmakohtia. Lähtökohtaisesti nämä liittyvät pääomansijoituksen myöhempään palauttamiseen yhtiön osakkeenomistajille. TVL 45 a §:n mukaan SVOP-rahastosta suoritettavaa pääomanpalautusta verotetaan pääsääntöisesti osinkona, mutta säädettyjen edellytysten täytyessä varojenjako voidaan käsitellä luovutuksena ja soveltaa siihen luovutusvoittoverotusta koskevia periaatteita. Tutkielman yhtenä tavoitteena oli käydä läpi säännöksessä asetettuja edellytyksiä sekä osingonjaon ja luovutusvoittoverotuksen välistä verotehokkuutta, sillä säännös voi tosiasiallisesti antaa pääomanpalautuksen saajalle mahdollisuuden valita osinko- ja luovutusvoittoverotuksen välillä. Valintamahdollisuutta voidaan hyödyntää osana järjestelyn verosuunnittelua.

Erityisesti luovutusvoittoverotuksen edellytyksiin liittyy epävarmuutta. Nämä johtuvat pääosin lain avoimesta kirjoitusasusta ja siitä, ettei lainsäädännössä ole määritelty pääomansijoituksen käsitettä. Yritysjärjestelyjen tapauksessa kysymykseksi muodostuu usein se, voidaanko käyvän arvon ja kirjanpitoarvon välistä erotusta pitää TVL 45 a §:ssä tarkoitettuna pääomansijoituksena, johon voidaan soveltaa luovutusvoittoverotusta. Tutkielmassa päädyttiin oikeuskäytännön mukaiseen tulkintaan siitä, ettei

---

¹⁷⁸ Viitala 2014, s. 111

¹⁷⁹ Muuna omaisuutena tehtyyn ”in natura” muotoiseen pääomansijoitukseen liittyy kuitenkin mahdollisia veroseuraamuksia luovutusvoittoveron ja varainsiirtoveron muodossa. Näin ollen veroseuraamuksia aiheutuu sijoituksesta niin vastaanottavalle yhtiölle kuin pääomansijoituksen tekijällekin.

yleisseuraantoluonteisissa järjestelyissä (sulautuminen ja jakautuminen) kyseessä ole säännöksen tarkoittama pääomansijoitus vaan verotuksessa noudatetaan jatkuvuusperiaatetta. Tämä tarkoittaa käytännön näkökulmasta sitä, että alkuperäiseen pääomansijoitukseen voidaan järjestelyn jälkeenkin soveltaa TVL 45 a §:n säännöstä, mutta kyseessä ei ole uusi yhtiöön tehty pääomansijoitus. Erityisseuraannoissa (liiketoimintasiirto ja osakevaihto) kyseessä sen sijaan on katsottava olevan kokonaan uusi pääomansijoitus, joka täyttää sijoitukselle asetetut vaatimukset ja voidaan palauttaa osakkeenomistajalle soveltaen luovutusvoittoverotusta. Verosuunnittelussa suositeltavaa on olla tarkkana yritysjärjestelyn oikeudellisen luonteen osalta ja pohtia tapauskohtaisesti kumpi vaihtoehto tulee kokonaistaloudellisesti edullisemmaksi.

Suunnittelussa on suositeltavaa kiinnittää huomiota myös yhtiön osakkeenomistajiin. Kävin luvussa 2.3 läpi varojenjakaan kohdistuvaa kokonaisveroastetta erilaisissa varojenjako-tilanteissa yhtiön ja osakkeenomistajien osalta. Päätelmänä varojenjaon osalta voidaan todeta, että luovutusvoittoverotus on verotuksellisesti suositeltavaa sellaisissa tilanteissa, joissa yhtiön osakeomistus muodostuu luonnollisista henkilöistä, joilla on käytettävissään varojenjaosta vähennyskelpoista osakkeiden hankintamenoa. Tällöin SVOP-jaosta ei aiheudu välittömiä veroseuraamuksia ja verotus muodostuu osinkoverotusta edullisemmaksi. Kuitenkin mikäli osakeomistus muodostuu toisista osakeyhtiöistä, tyypillisesti suositeltavaa on soveltaa SVOP-jakoon tavallista osinkoverotusta, sillä tästä ei aiheudu yhtiöille veroseuraamuksia.

Luovutusvoittoverotuksen edellytyksien osalta perusteltua on nostaa esille myös säännöksessä asetettu vaatimus 10 vuoden määräajasta sekä pääomansijoituksen tekijän ja palautuksensaajan samuudesta. Määräajan kulumisen voidaan katsoa alkavan hetkestä, jolloin yhtiö on vastaanottanut pääomansijoituksen ja se on merkitty pääomansijoituksena yhtiön SVOP-rahastoon. Merkitystä ei määräajan osalta katsota olevan osakkaan ja yhtiön välisellä sopimuksella tai suoritusvelvollisuuden syntymisajankohdalla vaan ratkaisevaa on sijoituksen tosiasiallinen vastaanottaminen. Myös varojenjaon eli määräajan kulumisen päättymisen osalta on lähdetty lain esitöissä vastaavasta tulkinnasta, jonka mukaan määräajan kulumisen päättyisi varojen tosiasialliseen maksuhetkeen. Kuitenkin käytännön ongelmien näkökulmasta voitaisiin puoltaa tulkinta, että määräajan kulumisen tulisi päättyä hetkeen jolloin varojenjaosta on tehty sitova päätös ja yhtiölle on syntynyt suoritusvelvollisuus.

TVL 45 a §:n mukaisen luovutusvoittoverotuksen yhtenä edellytyksenä on mainittu vaatimus, että verovelvolliselle tulee palauttaa tämän yhtiöön tekemä pääomansijoitus. Kysymykseksi muodostuukin yritysjärjestelyjen ja omistajanvaihdostilanteiden osalta se, milloin sijoituksen tekijä ja pääomanpalautuksen saaja eivät enää ole verotuksellisessa mielessä sama taho. Vaihtoehtoisesti kysymykseksi muodostuu se, muuttuuko yritysjärjestelyssä yhtiö sellaisella tavalla, että tämä estää luovutusvoittoverotuksen soveltamisen. Yritysjärjestelyiden osalta voidaan todeta, etteivät nämä estä luovutusvoittoverotuksen soveltamista siltä osin, kun kyseessä yleisseuraantoluonteinen järjestely. Erityisseuraannot sen sijaan estävät aiemmin tehdyn pääomansijoituksen palauttamisen verottamisen luovutuksena¹⁸⁰.

Omistajanvaihdostilanteiden osalta oikeustila on selkeämpi, sillä edellytysten täyttymistä arvioidaan nimenomaisesti varojenjaon saajan näkökulmasta. Tästä johtuen omistajanvaihdoksen voidaan rajattuja poikkeustilanteita lukuun ottamatta katsoa katkaisevan mahdollisuuden soveltaa pääomanpalautukseen luovutusvoittoverotusta. Aiemman omistajan tekemää pääomansijoitusta ei voida verotuksellisessa mielessä lukea uuden omistajan tekemäksi pääomansijoitukseksi vaan omistajanvaihdos muuntaa SVOP-rahastosta tapahtuvan varojenjaon osingoksi, vaikka kyseessä olisi yhtiöoikeudellisesti pääomanpalautus.

Tutkielman luvussa viisi tarkastelin hankintameno-olettaman soveltamisen mahdollisuutta SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjako. Oikeuskirjallisuudessa on esitetty mahdollisuudesta eriäviä kannanottoja, mutta pidän itse perustelluimpana tulkintana sitä, ettei SVOP-rahastosta tapahtuvaa luovutuksena verotettavaa varojenjako voida rajata hankintameno-olettaman soveltamisalan ulkopuolelle ilman nimenomaista lainsäädännöstä. Tulkinta perustuu ennen kaikkea TVL:n yleiseen lähtökohtaan, jonka mukaan hankintameno-olettamaa on mahdollista soveltaa luovutusvoittoverotuksen laskemiseen ellei toisin ole säädetty. TVL 45 §:ssä on nimenomaisesti lueteltu ne tilanteet, joihin olettamaa ei voida soveltaa eikä SVOP-rahastosta tapahtuvaa varojenjako ole mainittu kyseisessä säännöksessä. Hankintameno-olettaman käyttökieltoa ei ole myöskään mainittu lain esitöissä, joten lienee perusteltua olettaa ettei sen soveltumattomuus ole ollut lainsäätäjän tarkoituksena.

---

¹⁸⁰ Järjestelyissä katsotaan muodostuvan kokonaan uusi pääomansijoitus, joka täyttää TVL 45 a §:ssä asetetut edellytykset. Näin ollen vaikka aiempaa pääomansijoitusta ei voida palauttaa säännöksessä tarkoitettulla tavalla, muodostuu järjestelyssä uusi pääomansijoitus, joka on mahdollista palauttaa sijoituksen tekijälle soveltaen luovutusvoittoverotusta.

Hankintamenon soveltuminen luovutuksena verotettavaan pääomanpalautukseen voisi verovelvollisen näkökulmasta avata uusia verosuunnittelumahdollisuuksia, mutta kyseessä ei voida katsoa olevan verolain tavoitteen tai tarkoituksen vastainen veroetu, sillä pääomansijoituksia koskevan sääntelyn perimmäisenä tarkoituksena on mahdollistaa yhtiön toiminnan pääomittaminen verotuksellisesti tehokkaalla tavalla. Lisäksi mahdollinen hyöty rajoittuu erityisseuraantomuotoisissa yritysjärjestelyissä muodostuneen SVOP-rahaston palautuksiin sekä tilanteisiin, joissa verovelvollisella ei ole käytössään osakkeista vähennyskelpoista hankintamenoa.

Tutkielman viimeisenä tavoitteena oli tarkastella ”in natura” muotoista varojenjako SVOP-rahastosta sekä muuna omaisuutena tehtävän pääomansijoituksen verotusta. Tältä osin sääntelyä ja oikeuskäytäntöä on hyvin vähäisessä määrin ja keskeiseksi kysymykseksi muodostuikin, voidaanko osingon jakamista koskevia ”in natura” varojenjaon verotusperiaatteita soveltaa sellaisenaan myös SVOP-rahastosta tapahtuvaan varojenjako. Ottaen huomioon lainsäädännön nykytila on perusteltua lähteä tulkinnasta, että varojenjako sovelletaan yleisiä osingon verotusta koskevia periaatteita. Tulkintaa puoltaa se, ettei lainsäädännössä ole omaa SVOP-rahastosta tapahtuvaa ”in natura” muotoista varojenjako koskevaa sääntelyä ja ainoastaan niin voidaan turvata osakkeenomistajien tasapuolinen kohtelu.

Periaatteiden soveltaminen ”in natura” muotoiseen varojenjako ja pääomansijoituksiin johtaa verotuksellisesti hankalaan tilanteeseen. Muuna omaisuutena luovutettava omaisuuserä arvostetaan niin yhtiön kuin pääomansijoituksen tekijänkin verotuksessa käypään arvoon riippumatta sen kirjanpidollisesta käsittelystä. Näin ollen sijoituksen tekijälle aiheutuu mahdollisia luovutusvoittoveroseuraamuksia tämän tehdessä yhtiöön pääomansijoituksen. Lisäksi, mikäli omaisuuserän arvo on noussut yhtiön omistusaikana, aiheutuu omaisuuserän myöhemmästä palauttamisesta yhtiölle veroseuraamuksia. Toisin sanottuna omaisuuserän siirto realisoituu niin pääomansijoituksen tekijälle kuin yhtiöllekin tavanomaisen arvonnousun verotuksen. ”In natura” muodossa tapahtuva varojenjako tai yhtiöön tehtävä pääomansijoitus realisoituu myös varainsiirtoverotuksen jokaisen omistajanvaihdoksen yhteydessä.

Kokonaisuudessaan ”in natura” muodossa tehtävän SVOP-sijoituksen ja -palautuksen verokohtelu muodostuu epäedulliseksi eikä sitä voida verotuksellisesta näkökulmasta suositella. Nykyinen sääntely ohjaa pääomansijoituksen sijaan suosimaan vaihtoehtoisia tapoja, kuten hakemaan varallisuuserää vastaan ulkopuolista rahoitusta, jonka voi tämän

jälkeen sijoittaa yhtiöön pääomansijoituksena. Lainsäädännön nykytilannetta voidaan pitää epätarkoituksenmukaisena, sillä se johtaa ankaraan kokonaisverotukseen ja tilanteeseen, jossa muuna omaisuutena tehtäviä pääomansijoituksia pyritään välttämään. Sääntely kaipaisikin uudistusta ja lainsäädäntöön tulisi ottaa omat ”in natura” muotoista pääomansijoitusta ja varojenjako koskevat säännökset, jotka keventäisivät järjestelyn verokohtelua.

Tutkielmassa käsiteltyjen aihepiirien osalta erityistä lisätutkimustarvetta liittyy ”in natura” muotoiseen varojenjakoon, sillä sitä on käsitelty oikeuskirjallisuudessa ainoastaan vähäisessä määrin eikä siihen liittyvää oikeuskäytäntöä vielä juurikaan ole. Yhtiön pääomittaminen SVOP-rahaston kautta sijoitettavalla muulla omaisuudella voidaan katsoa taloudellisesti kannattomaksi eikä sitä voida suositella. Erityisen mielenkiintoinen tutkimuksen aihe voisi olla se, kuinka tämänkaltaista pääomittamista voitaisiin joustavoittaa ja ennen kaikkea alentaa siihen kohdistuvaa kokonaisverotusta tavalla, joka asettaa sen kilpailukykyiseksi muiden rahoitusvaihtoehtojen kanssa.

Myös hankintameno-olettamaan liittyy mahdollisuus tehdä jatkotutkimusta, sillä sen soveltumisesta SVOP-rahastosta toteutettavaan varojenjakoon on esitetty oikeuskirjallisuudessa toisistaan poikkeavia kannanottoja. Kysymystä ei ole myöskään ratkaistu oikeuskäytännössä KHO:ssa vaan saatavilla on ainoastaan hallinto-oikeuden ratkaisu, johon ei ole pyritty hakemaan muutosta valittamalla ylempään oikeusasteeseen. Hankintameno-olettaman soveltuminen luovutuksena verotettavaan SVOP-jakoon on siis edelleen epävarmaa eikä kysymykseen ole annettu tyhjentävää vastausta. Lisätutkimuksen tarve voi tulla erityisen ajankohtaiseksi, mikäli aiheeseen liittyen saataisiin tulevaisuudessa KHO:n ratkaisu.